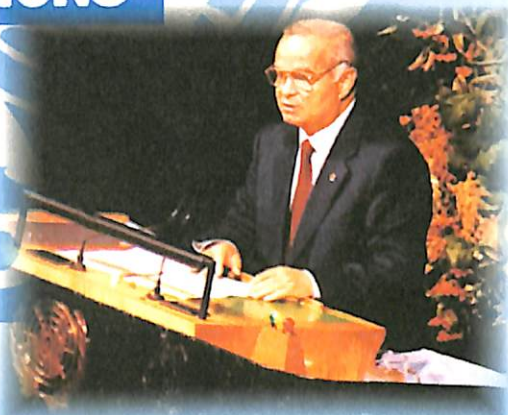

UNITED NATIONS

UNITED

Президент Ислом Каримов:

**АФҒОНИСТОНДА
ТИНЧЛИК ВА
ХАВФСИЗЛИК УЧУН**

UNITED NATIONS

UNITED

Президент Ислом Каримов:

**АФРОНИСТОНДА
ТИНЧЛИК ВА
ХАВФСИЗЛИК УЧУН**

Китоб шу ерда кўрсатилган вақтда

қайтарилгани шарт

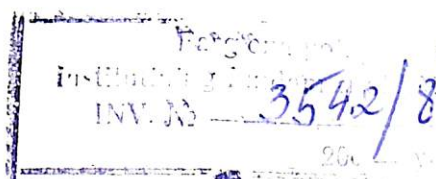
Китобхона №№	Вақти	Имзо

Тип. ФерПИ зак. 1522-2002 г.

66. 04
П-41

Kitob kiritilgan san

**ПРЕЗИДЕНТ
ИСЛОМ КАРИМОВ:
АФҒОНИСТОНДА
ТИНЧЛИК ВА
ХАВФСИЗЛИК УЧУН**

“Тошкент ислом университети” нашриёти — 2002

Тузувчи ва нашрга тайёрловчи Ўрол НОСИРОВ

Ушбу тўпламда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримовнинг Афғонистонда тинчликни қарор топтириш ва халқаро терроризмга қарши қатъият билан амалга ошириб келаётган саъй-ҳаракатлари ёритилди.

Тўплам маърифий-мафкуравий тарғиботчилар, олий ва ўрта таълим ўқув юртлари талабалари, ўқитувчилар ва кенг жамоатчиликка мўлжалланган.

Тўплам Республика Маънавият ва Маърифат маркази Жиззах вилояти бўлими билан ҳамкорликда нашр этилди

**ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВ:
АФҒОНИСТОНДА ТИНЧЛИК ВА
ХАВФСИЗЛИК УЧУН**

Муҳаррир *Лутфулло Маҳмуд*
Муқова расмони *Шухрат Мирфайёзов*
Бадий муҳаррир *Шухрат Ҳасанов*
Техник муҳаррир *Жанилқан Бекиева*
Мусахҳиҳ *Алишер Саъдуллаев*

Теришга берилди 10.12.2001. Босишга рухсат этилди 15.01.2002.
Бичими 84x108 ¹/₃₂ Офсет усулида босилди. Шартли босма табағи 8,4.
Нашр табағи 8,4. Адади 5000 нусха.
Буюртма № 358. Баҳоси шартнома асосида.

“Тошкент ислом университети” нашриёти.
700011, Тошкент, А. Қодирий, 11
Шартнома 07-68-01

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг
Тошкент рангли босма фабрикасида босилди.
700128, У.Юсупов кўчаси, 86-уй.

© «Тошкент ислом университети» нашриёти, 2002 й.

Бир ҳақиқат барчамиз учун аён бўлиши керак: Хушёрлик, огоҳ бўлиб яшаш — бу бир кунлик ёки бир ойлик мавсумий масала эмас, балки кундалик иш, кундалик амалий ҳаракат бўлиши лозим.

Бугун узоқ ва яқин қўшиларимиз, умуман халқаро ҳамжамият, жаҳон халқлари Ўзбекистонга, унинг мард ва танти халқига, ҳар қандай ҳал қилиувчи дамларда, шароит ва вазиятларда ҳам унинг қатъиятли сўзига ишониш ва таяниш мумкинлигига иқрор бўлмоқда ва шундан хулоса чиқармоқда.

Илгари Ўзбекистонни балки харитадан ҳам топа олмайдиган олис давлатларнинг вакиллари бугун мамлакатимизни янгидан танимоқда ва унга хайрихоҳлик билдирмоқда.

Ислом Каримов

АҚШда Рузвельт, Англияда Черчилль, Францияда де Голль тарихнинг маълум даврларида қандай муҳим ўрин тутган бўлса, Ислом Каримов ҳам истибоддан қутулган Ўзбекистон учун ана шундай буюк шахс бўлиб қолади.

*Леонид Левитин,
“Ўзбекистон тарихий бурилиш палласида”
китобидан*

* * *

1992 йил 13 октябрда Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва Афғонистон Ислом давлати раҳбари Бурҳониддин Раббоний томонидан икки қўшни давлат ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатиш, ҳаво йўллари очиш тўғрисидаги ҳужжатлар имзоланди.

* * *

Мустақил Ўзбекистон 1992 йилдан бери Бирлашган Миллатлар ташкилотининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида жаҳонда тинчлик ва хавфсизлик учун курашга ҳисса қўшиб келмоқда. Президентимиз Ислом Каримовнинг ўтган 10 йил давомида жаҳон давлатлари билан муносабатлар ўрнатишда

тинчлик ва хавфсизликни сақлашга биринчи даражали аҳамият бериб келаётгани халқаро миқёсда тан олинган. Мамлакатимизда, минтақада тинчликни таъминлаш, хавфсизликка таҳдиднинг олдини олишда Юртбошимизнинг шижоати, қатъияти қўшни Афғонистонда нотинч вазиятни тинч йўл билан бартараф этиш йўлидаги саъй-ҳаракатларда алоҳида намоён бўлди.

Мамлакатимиз раҳбари мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ афғон муаммоси келгусида дунё халқлари тинчлиги учун катта хавф бўлиши мумкинлиги ҳақида огоҳлантирган, шунинг учун ҳам 1993 йил март ойида БМТ Бош котиби Бутрос Ғолийга мактуб йўллаб, Афғонистонда юз бераётган воқеаларнинг олдини олиш масаласини кун тартибига қўйган эдилар:

«Биз ишончли манбалардан олган маълумотларга кўра, Тожикистоннинг Афғонистон томонидаги жанубий чегаралари бўйлаб қўшни мамлакатлар ҳудудида жойлашган экстремистлар минтақамизда қўпоровчилик ҳаракатлари амалга ошириш учун қўпоровчи-террорчи гуруҳлар томонидан қурол-яроғ омборлари, шунингдек, лагерлар барпо этишга зўр беришмоқда....

Шу муносабат билан мазкур мактубни расмий мурожаатнома деб билиб, Хавфсизлик Кенгашининг мажлисида муҳокама қилиш учун ахборот тайёрлаш мақсадида ишларнинг аҳволини батафсил ўрганиш ва фактлар тўплаш учун Сизнинг шахсий вакиллариингизни минтақамизга юборишингизни сўрайман....

“Халқ сўзи” газетаси,
2001 йил 6 июнь.

* * *

1993 йил 4 мартда Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислом Каримов Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги хорижий мухбирлар халқаро уюшмаси аъзолари билан Тошкентда бўлиб ўтган матбуот анжуманида барчанинг диққат-эътиборини Афғонистон ва Тожикистон фожияларига, терроризм билан боғлиқ жиддий муаммоларга қаратди. Ислом Каримов Афғонистонда террорчилар тайёрланаётгани, улар жойларда қўпоровчилик олиб бориши, нотинчлик келтириб чиқаришига

урғу бериб, журналистларга "навбатдаги ваҳшийликка қарши жамоатчилик фикрини вужудга келтиринг", деб даъват этди:

— Айни пайтда Афғонистонда ярим миллион қуроли одам бор, улар энг замонавий қурол-яроғлар, ҳатто ракета-лар билан таъминланган. Хўш, жафокаш Афғонистонда нималар бўляпти, у ерда хорижий қўшинлар бўлмаса, нима учун одамлар ҳалок бўлмоқда? Ким қурол-яроғ етказиб берапти? Бунинг жавоби қийин эмас. Афғонистон кимгадир тутаб турган олов каби зарур, шу олов чўғларини Марказий Осиёдаги мустақил давлатларга олиб ўтиб, уларга тазйиқ ўтказиш мумкин. Бундай ҳаракатлар ёвуз кучларнинг мақсадларига қиради.

Ҳозир Афғонистонда қурол-яроғ шу қадар кўп тўпланиб қолганки, ҳисобланса, жаҳондаги бошқа бирон мамлакатда (жон бошига) бунча қурол йўқ. Аммо бу ҳеч кимни ташвишга солмаяпти. Қурол-яроғлар ва наркотик моддалар чегара орқали Марказий Осиё республикаларига ўтмоқда, аммо на Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, на бошқа халқаро ташкилотлар бу чегарани ҳеч қандай назорат остига

Ислом Абдуганиевич Каримов Афғонистонда юзага келган мушкул вазиятга тўқсонинчи йилларнинг аввалиданоқ жаҳон жамоатчилиги эътиборини қаратиб, уни ҳал этиш учун аниқ тақлифлар кирита бошлаган эди.

олмаган.

Афғонистонда, Покистонда, Эронда бизнинг минтақамизда қўпоровчилик фаолияти олиб бориш учун террорчилар гуруҳлари тайёрланмоқда.

Бу ҳақда етарли маълумотлар бор.

Ислом Каримов. Ўзбекистон: Миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-Т: "Ўзбекистон", 1996-160-бет.

* * *

1993 йил 18 июнда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Швейцариядаги "Форум фонд" халқаро иқтисодий ташкилотининг IV сессиясидаги сўзлаган нутқида Афғонистондаги барқарорликни таъминлаш Тожикистондаги барқарорлик омилларидан бири эканини таъкидлаб, Ўзбекистон минтақада ашаддий диний фундаментализмга асосланган ҳар қандай доктриналарни тарқатишга қатъиян қарши туришини маълум қилди:

— Тожикистондаги ва унинг атрофидаги аҳвол бизни жуда ташвишлантирмоқда. Тожикистондаги фуқаролар урушининг хатарли оқибатларини бартараф этиш юзасидан БМТ номига қилган мурожаатимизга амалий жавоб берган БМТ Бош қотиби Бутрос Голий жанобларидан миннатдормиз. Шу билан бирга, бизнинг назаримизда Европа тожик халқининг бошига тушган кулфатга бепарво қарамоқда.

МДХ давлатлари ўртасида чегаралар йўқлиги эътиборга олинса, бу ердаги воқеаларнинг салбий тарзда ривожланиши Афғонистондан ва бошқа қўшни мамлакатлардан наркотик моддалар ва қурол-яроғ экспорти кўпайишига олиб келади. Аслида наркотик моддаларни шимолга ташиш учун кўприк вужудга келади. Бу эса Европа учун таҳликали муаммоларни келтириб чиқармоқда ва келтириб чиқараверади.

Бутун минтақада, шу жумладан, Афғонистонда барқарорликни таъминлаш Тожикистондаги барқарорлик омилларидан бири эканини тушунамиз. Ўзбекистон ҳукумати ана шундай барқарорлик шароитини яратиш учун Афғонистон, Эрон, Туркия, Ҳиндистон ва Покистон билан яхши қўшничилик муносабатларини изчиллик билан йўлга қўйиб кел-

моқда. Биз Тошкент шахрида доимий ишлайдиган кенгаш тузилишини муҳокама қилишга тайёрмиз. Унда ишлаш учун минтақа мамлакатларининг вакиллари, шунингдек, манфаатдор давлатлар ва ташкилотлардан кўзатувчиларни таклиф қилиш мумкин бўлар эди.

Назаримда, бундай кенгашнинг тузилиши одамларнинг муносиб ва осойишта яшаши учун, иқтисодий ислохотларни муваффақиятли ўтказиш ва мустақамланиб бораётган демократик меъёрларни қўллаб-қувватлаш учун шароитни таъминлаш йўлида биргаликдаги саъй-ҳаракатларнинг асоси бўлур эди.

Ислом Каримов. Ўзбекистон: Миллий истиқлол, иқтисод. сиёсат, мафкура. 1.Т: "Ўзбекистон", 1996-254-бет.

* * *

1993 йил июлда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо бўлган давлатлар раҳбарларининг олий даражадаги иккинчи учрашувида иқтисодий ҳамкорликка тўсиқ ва ғов бўлиб турган асосий масала — Афғонистондаги нотинч, беқарор вазиятга эътиборни қаратиб, муҳолиф кучларни яраштириш, афғон халқини тезроқ тинч меҳнатга жалб этиш учун биргаликда ҳаракат қилишга, шу мақсадда Афғонистондаги муҳолиф кучлар, манфаатдор халқаро ташкилотлар, БМТ вакиллари Тошкент шахрида музокаралар учун йиғилишга таклиф этди:

— Ҳозир бизни энг қаттиқ ташвишга солаётган нарса - Афғонистондаги аҳвол, у ердаги вазиятнинг беқарор ва нотинч экани.

Биз бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмоқчи эмасмиз. Ниятимиз жуда холис — қардош Афғонистон халқи тинч бўлса, биродарларимиз ўзаро сулҳ топиб, тезроқ тинч меҳнатга ўтсалар, деб орзу қиламиз.

Қўшни Афғонистондаги ўзаро муҳолиф кучларни яраштиришга, афғон халқини тезроқ тинч меҳнатга жалб этишга ҳар биримиз баҳоли қудрат уриниб кўришимиз керак.

Шу мақсадда биз ташаббус кўрсатиб, қўшни давлатдаги

ўзаро мухолиф кучлар вакиллари шу ерда йиғилган давлатлар ва манфаатдор халқаро ташкилотлар, хусусан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти вакиллари иштирокида Тошкент шаҳрида музокаралар учун йиғилишларини таклиф этардик.

Ислом Каримов. Ўзбекистон: Миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1.Т: "Ўзбекистон", 1996-267-268-бетлар.

* * *

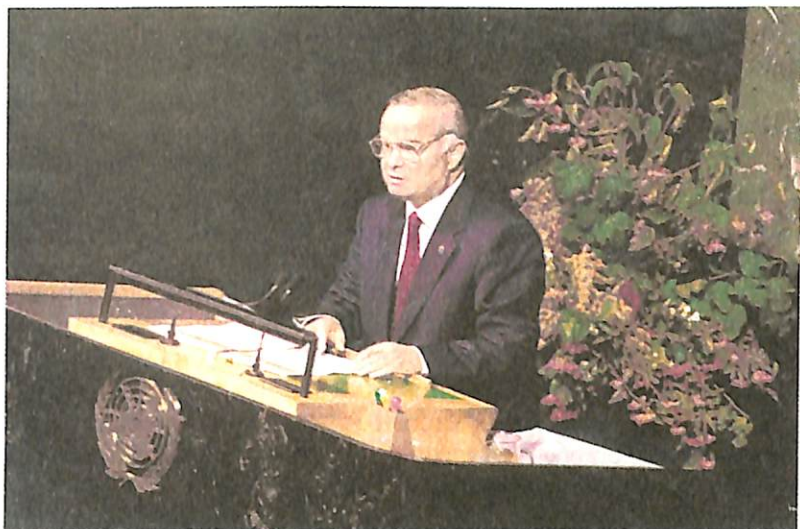
1993 йил 28 сентябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясидаги маърузасида тожик-афғон чегарасидаги танглик ва наркобизнес муаммосига тўхталиб, мазкур можаро миқёслари ва потенциали, унинг бутун дунёга хавф солаётгани, келтириб чиқарадиган оқибатлари ҳали тўла англаб етилмаганини қайд этди. БМТни ўзининг тинчликсеварлик фаолиятини, айниқса, можаролар чиқадиган жойларда тинчлик ўрнатиш фаолиятини янада кучайтиришга чақирди:

— Шуни айтиб ўтиш кифояки, Марказий Осиёда ҳар хил этник ва диний гуруҳларга мансуб бўлган салкам 60 миллион киши яшайди. Бу ерда ядро қуроли, шунингдек, катта вайронгарчилик кучига эга бўлган оддий қурол-яроғлар тўпланган. Шу минтақадаги тўқнашувлар олдиндан айтиб бўлмайдиган миқёслардаги фалокатларни келтириб чиқара олади.

Можаро содир бўлаётган жойларда ғоят кўп миқдорда замонавий қурол-яроғ ҳеч бир назоратсиз тўпланаётганлиги ҳам бизни ташвишга солаяпти. Бу қурол-яроғлар қаердан келаяпти ва улар экстремистлар билан террорчиларнинг қўлига қандай тушиб қолаяпти? Биродаркушлик урушлари бўлаётган жойларга қуролларнинг бундай оқимини тўхтатиш учун жаҳон ҳамжамияти нима қиляпти, нималар қилиш лозим?

Халқларнинг манфаатларига, миллатларнинг тотувлиги ва миллионлаб кишиларнинг ҳаётига дахлдор бўлган бу саволлар ўз жавобини кутаяпти.

Ўзбекистон экстремизми, террорчиликни, ҳар қандай кўринишдаги диний фанатизм ва ақидапарастликни қатъиян қоралайди.

Ислом Каримов БМТнинг юксак минбаридан туриб, Марказий Осиёда хавфсизлик, барқарорлик ва ҳамкорлик масалалари бўйича БМТнинг доимий ишловчи семинарини чақириш ҳақида таклиф киритди.

Фурсатдан фойдаланиб, мен Бош Ассамблея сессияси қатнашчиларини мазкур муаммони ҳал қилиш йўллари тўғрисида ўзларининг амалий фикр-мулоҳазаларини билдиришга чақираман.

Ўзбекистон Марказий Осиёда хавфсизлик, барқарорлик ва ҳамкорлик масалалари бўйича БМТнинг доимий ишловчи семинари чақирилишини айти мўддао деб ҳисоблайди. Тинчлик ўрнатишда қадимий анъаналарга эга бўлган, халқаро ҳамкорлик ва миллатлараро тотувлик руҳи билан йўғрилган шаҳар сифатида Тошкент БМТнинг ана шундай семинари ўтказиладиган жойи бўлишга тайёр.

*Ислом Каримов. Биздан озод ва обод Ватан қолсин.
2.Т., "Ўзбекистон", 1996-52-53-бетлар.*

* * *

1994 йил 29 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов хорижий мамлакатлар ва халқаро ташки-

лотларнинг республикаimizдаги ваколатхоналари раҳбарлари, маҳаллий ва чет эллик журналистлар билан учрашди.

Учрашувда мамлакатимиз ижтимоий ва сиёсий ҳаётида рўй берган энг муҳим воқеалар хусусида сўзлади.

Ўзбекистон Президенти И.Каримов Афғонистон ташқи алоқалар давлат вазири Н.Лафроининг мамлакатимизга ташрифи чоғида Ўзбекистон Қобулга инсонпарварлик ёрдами кўрсатишига тайёр эканини билдирганини ҳам маълум қилди. Бу юкларни Афғонистон халқига етказишда БМТ ёрдам кўрсатишига умид билдирди. Президент Афғонистон вазирининг ташрифи Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлиги ташаббуси билан амалга ошганини, музокаралар чоғида икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар ривожига, Ўзбекистон-Афғонистон, Тожикистон-Афғонистон чегараси дахлсизлигини таъминлаш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинганлигини қайд этди.

*Ислом Каримов. Биздан озод ва обод
Ватан қолсин. 2.Т., "Ўзбекистон", 1996-325-бет.*

1994 йил декабрда Будапештда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашига аъзо мамлакатлар давлат бошлиқлари-

нинг конференциясида сўзлаган нутқида ҳам Афғонистонда тинчликни қарор топтириш зарурлигига алоҳида эътибор қаратди:

— Афғонистонда давом этаётган фуқаролар уруши, Тожикистон - Афғонистон чегарасидаги кескин вазият ва Тожикистоннинг ўзидаги нотинчликни ҳисобга оладиган бўлсак, ҳудудимизга экстремизм ва ақидапарастликнинг бос-тириб кириш хавфига йўл қўймаслик биз учун ҳаётий аҳамиятга эгадир.

*Ислом Каримов. Биздан озод ва обод Ватан қолсин.
2.Т., "Ўзбекистон", 1996-328-бет.*

* * *

1995 йил 23 февралда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги маърузасида давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг ҳудудида барқарорликни таъминлашда Афғонистондаги вазиятнинг барқарорлашуви зарурлигига тўхталди:

— Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг ҳудудида барқарорликни таъминлаш, мамлакатимизнинг жаҳон хўжалиги тизимида ва жаҳон ҳамжамиятида муносиб жой эгаллашига эришиш - давримизнинг асосий вазифасидир.

Миллий хавфсизлигимизнинг кенг қамровли концепциясини ишлаб чиқиш, унинг асосини белгиловчи қонунлар яратиш гоят долзарб аҳамиятга эга...

Мусулмон дунёсидаги баъзи кучли мамлакатларнинг бирига мос келмайдиган манфаатлари ҳам айни бизнинг минтақамизда ўзаро дуч келишини назардан соқит этолмаймиз.

Қолаверса, атрофимиздаги турли этник, иқтисодий ва бошқа қийин муаммолар ичида қолган "Учинчи дунё" давлатлари мавжуд. Беқарорлик ва хавф-хатарнинг бугунги кунда икки ўчоғи-Афғонистон билан Тожикистон давлатлари ҳам шу минтақада..

Биз жуда мураккаб, қарама-қаршиликларга тўла дунёда давлатчилигимизни қуришимиз, мустақиллигимизни мустаҳкамлашимиз, жаҳон ҳамжамиятида ўзимизнинг муносиб ўрнимизни эгаллашимиз лозим.

Шу муносабат билан минтақада барқарорлик ва миллий хавфсизлик кафолатларининг шарт-шароитларини аниқлаш ва таъминлаш ғоят муҳимдир.

Ўзбекистон БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида Тошкент шаҳрида мазкур ташкилотнинг Марказий Осиёда хавфсизлик, фаровонлик ва ҳамкорлик муаммоларига бағишланган доимий семинарини ташкил этиш таклифини ўртага ташлади. Бизнинг фикримизча, республикамиз Европа Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Осиёдаги таянчи бўла олади. У минтақавий хавфсизлик ва ҳамкорликни, эҳтимол, кутилаётган можароларнинг олдини олувчи дипломатияни таъминлашда, зиддиятларни бартараф этишда Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ва БМТ ҳамжиҳатликда иш юритадиган майдонга айланиши мумкин.

Ислом Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3.Т., "Ўзбекистон", 1996, 42-43, 45-46, 48-бетлар.

* * *

1995 йилнинг 12 мартида Копенгагенда ўтган халқаро конференцияда Президент Ислом Каримов Афғонистон ва Тожикистондаги вазиятга тўхталиб шундай деди:

— Мен халқаро ҳамжамиятнинг эътиборини Тожикистон ва Афғонистондаги аҳволга яна бир бор қаратмоқчиман.

Бу ердаги ҳарбий-сиёсий қарама-қаршилик минтақа тусида деётган, Европа, Фарб мамлакатлари манфаатларига дахл қилмайди, деб ҳисоблаётган кишиларнинг фикрига биз қўшила олмаймиз. Бу нуқтаи назар халқаро муаммоларни янгича тушунишга қарама-қаршидир. Ижтимоий тараққиёт манфаатлари ана шундай янгича тушунишнинг негизидир. Бумамлакатларда ўн миллионлаб одамлар очлик, қашшоқлик, вайронагарчилик шароитида яшамоқда. Бундай шароит ижтимоий портлаш омили бўлиб, у фақат Марказий Осиё

минтақасида эмас, балки бутун дунёдаги хавфсизлик ва барқарорликни ларзага солишга қодирдир.

Ислом Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3.Т., "Ўзбекистон", 1996, 58-59-бетлар.

* * *

1995 йил 29 мартда Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатимиздаги дипломатия корпуси ва халқаро ташкилотлар вакиллари, республика хорижий оммавий ахборот воситалари ходимлари билан учрашувда минтақада хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш учун Афғонистонда тезроқ барқарор вазиятни қарор топтириш лозимлигини қайд этди:

Ўзбекистон раҳбари саволлардан бирига жавоб қайтарар экан, мамлакатимизнинг Афғонистондаги урушни тезроқ тўхтатиш ва у ерда барқарор вазиятни қарор топтиришдан манфаатдорлигини алоҳида таъкидлади. Кўпгина кенг кўламли режалар, шу жумладан, Афғонистон орқали Карачига автомобил йўли қуриш режаси бу мамлакатда тинчлик ва барқарорликни таъминлаш билан бевосита боғлиқ эканлигини қайд этди.

Ислом Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3.Т., "Ўзбекистон", 1996, 64-бет.

* * *

1995 йил 25 август куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентда хорижий мамлакатлар ва халқаро ташкилотларнинг республикаimizдага ваколатхоналари раҳбарлари, чет эллик ва маҳаллий журналистлар учун ўтказган брифингда Афғонистон ҳануз ер юзининг алангали нуқталаридан бири бўлиб турганлиги, бу мамлакатда тезроқ тинчлик ва барқарорликнинг ўрнатилишидан ва унинг ҳудудий бутунлигининг сақланишидан Ўзбекистон манфаатдор эканини алоҳида қайд этар экан, республикаimiz БМТ Хавфсизлик Кенгашининг Афғонистонга қурол-яроғ сотишни тақиқлаш ҳақида қарор қабул қили-

ши мақсадга мувофиқ деб ҳисоблашини яна бир карра таъкидлади.

Ислом Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3-Т., «Ўзбекистон», 1996, 158-бет.

* * *

1995 йилнинг 28 августида Бишкекда ўтган туркий тилли давлатлар бошлиқларининг учрашувида Ўзбекистон раҳбари минтақадаги тинчлик ва барқарорликка таҳдид этган Тожикистон ва Афғонистондаги можароларга урғу бериб, вазиятни барқарорлаштириш учун ҳамкорликда ҳаракат қилишга даъват этди:

— Ўз-ўзидан равшанки, вужудга келаётган вазиятда тинчлик ва барқарорликка, шу жумладан, Марказий Осиё минтақасидаги тинчлик ва барқарорликка ҳам минтақамиз чегараларида мавжуд бўлган қарама-қаршиликлар, бир-бирига қарши курашлар ва ҳатто урушлар давом этаётганлиги билан хавф-хатар туғилаётганлиги ҳақида гапирмасдан ўта олмаймиз.

Тожикистон ва Афғонистондаги аҳвол бизни ташвишлантирмай қола олмайди. Мамлакатларимиз раҳбарлари ана

шу давлатлардаги можаро сўндирилишидан ва минтақада барқарорлик таъминланишидан доимо манфаатдор бўлишлари керак.

Қўшниларимизда вазият барқарорлашуvidан биз манфаатдормиз.

Бундай барқарорлашув энг аввало Афғонистон ва Тожикистон халқларининг ўзлари учун зарур. Ўзимизнинг ислоҳот ва ўзгаришларимизни осойишта вазиятда ўтказишимиз учун бу нарса бизга ҳам зарур.

Ислом Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3.Т., "Ўзбекистон", 1996, 162-бет.

* * *

1995 йил 15 сентябрда Тошкентда ўтган Марказий Осиёда хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига доир семинар-кенгашида Президент Ислом Каримов Афғонистон ва Тожикистондаги нотинчлик 60 миллион киши тақдирига салбий таъсир кўрсатаётганлигини уқтирди, мазкур мамлакатларда қадам-бақадам тинчликка эришишнинг амалий томонларини таклиф этди.

— Минтақамиз хусусияти, унинг жўғрофий-сиёсий аҳамияти шундайки, воқеалар салбий тус олган тақдирда, бу ер бутун дунёдаги беқарорлик ўчоғига айланиб қолиши ҳеч гап эмас.

Ҳозирнинг ўзидаёқ Афғонистон ва Тожикистондаги воқеалар 60 миллион киши тақдирига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Бу мамлакатлардан келаётган хавф Марказий Осиё давлатлари учун энг муҳим муаммолардан бири бўлиб қолмоқда.

Келинглари, минтақада тўпланган қуроолларнинг катта захираси солаётган таҳлика, янги қурбонлар қидириб тарқалаётган наркобизнес, экология танглиги, аҳолининг назоратдан чиқиб кетган кўчиши, уюшган жиноятчилик ўрнида тинчлик, барқарорлик ва ҳамкорлик Марказий Осиёдаги ҳақиқатга айланиши учун нима қилиш лозимлиги ҳақида ўйлаб кўрайлик...

Айни пайтда, можароли вазиятларни бартараф қилиш хусусида гапирар эканмиз, биз ҳаққоний вазиятни ҳисобга олишимиз керак. Бир туртки билан Афғонистон ва Тожикистонда тинчлик ва барқарорликка эришиш мумкин, деган фикр жуда жўн фикрдир.

Бизнинг қатъий ишончимизга кўра, тинчлик сари қадам-бақадам, муҳолиф томонларга бир хилда мақбул келадиган муайян, аниқ бажариб бўладиган босқичлар орқали ҳаракат қилиш зарур.

Бизнинг назаримизда, тинчлик ва барқарорликни ўрнатиш жараёни қуйидаги ўзаро узвий боғлиқ унсурлардан ташкил топиши лозим:

-низоларни бартараф қилишнинг босқичма-босқичлиги;

-барча манфаатдор томонларнинг музокара жараёнида иштирок этиши;

-бу жараёнда БМТ, ЕХХТ, ИКТ ва бошқа халқаро ташкилотларнинг фаол иштирок этиши ва ҳомийлик қилиши;

-ҳар бир мамлакат ҳудудий яхлитлигининг сақланиши;

-қай шаклда бўлмасин, ташқаридан таъсир ўтказиш ва аралашувга йўл қўймаслиги;

-маҳаллий можаролар зоналарига қуроол етказиб беришни қатъиян тақиқлаб қўйиш.

Хавфсиз дунё-умуман, бутун инсоният учун ҳам, ҳуқуқлари учун курашда озмунча найзаси синмаган ҳар бир инсон

учун ҳам олий мақсаддир. Бугунги кунда жаҳондаги кўпгина минтақаларда юз бераётган, одамларнинг энг асосий ҳуқуқи - яшаш ҳуқуқидан маҳрум қилаётган қонли тўқнашувлар тўхтатилмас экан, инсон ҳуқуқлари ва инсоният тараққиёти соҳасида эришилган ютуқлар тўғрисида жиддий гапириб бўлмайди.

*Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан, 4 Т.,
"Ўзбекистон", 1996, 35-36-бетлар.*

* * *

1995 йилнинг 24 октябрида БМТнинг 50 йиллиги муносабати билан бўлиб ўтган Бош Ассамблеянинг махсус тантанали йиғилишида Президент Ислом Каримов нутқ сўзлаб, Афғонистондаги уруш афғон халқи бошига мислсиз кулфатлар солганини, мамлакат халқаро терроризм ва наркобизнес манбаи бўлиб қолганини таъкидлаб, Афғонистоннинг ички ишларига ташқи кучларнинг аралашувини бартараф этиш ва қурол олиб киришни тақиқлашни таклиф этди.

— Муайян минтақаларда, хусусан бугунги кунда "Оловли нуқталар" деб аталаётган минтақаларда жойлашган давлатларнинг бир-бирини ўзаро англаши ва биргалашиб ҳаракат қилишни таъминлабгина бутун дунёда тинчлик ва барқарорликка эришиш йўллари белгилаб олиш мумкин.

Бу айниқса, улкан табиий, минерал-хом ашё, стратегик ресурсларга эга бўлган, кўпгина мамлакатларнинг жўғрофий-сиёсий, иқтисодий манфаатлари ва даъволари кураши майдонига айланиб бораётган Марказий Осиё минтақаси учун жуда муҳимдир.

Афғонистонда давом этаётган уруш Марказий Осиёнинггина эмас, бутун дунёнинг тинчлиги ва хавфсизлигига таҳдид солиб турибди. Мана, 17 йилдан бери давом этаётган, афғон халқи бошига мислсиз кулфатлар солган, халқаро терроризм, наркобизнес, қуролларнинг тарқалиш манбаи бўлиб қолаётган бу уруш қўшни Тожикистондаги шусиз ҳам тарафга вазиятни янада кескинлаштирмоқда.

Бизнинг фикримизча, Афғонистондаги кескинликни ҳал қилиш калити, энг аввало, ташқи кучларнинг аралашувини бартараф этишдадир.

Биз яна бир бор БМТ Хавфсизлик Кенгашига ким томондан бўлмасин, Афғонистонга қурол олиб киришни тақиқлаб қўйиш таклифи билан мурожаат қиламиз.

Афғонистон уруш эмас, тинчлик ва барқарорлик объекти бўлмоғи лозим.

Ўзбекистон ва бутун Марказий Осиё минтақаси кўпгина халқаро тузилма ва компаниялар қўллаб-қувватлаётган, Афғонистон ҳудуди орқали Ҳинд океани портларига чиқиладиган темирйўл, автомобил коммуникациялари куриш бўйича яхши-яхши лойиҳаларнинг амалга ошишидан манфаатдордир.

Бу миллионлаб афғонларни тинч меҳнат билан банд қилиш, янги, нисбатан қисқароқ коммуникациялар ва савдо, иқтисодий алоқаларни шакллантириш, дунёнинг бу энг кескин минтақасидаги жўғрофий-сиёсий ҳолатларни тубдан ўзгартириш имконини беради.

Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан, 4 Т., "Ўзбекистон", 1996 - 56-57 бетлар.

* * *

1995 йил 27 октябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон телевидениеси мухбирининг саволларига жавобларида афғон муаммосига муносабатини атрофлича ёритиб берди.

— Афғонистонда ўн етти йилдан буён уруш кетаяпти. Бундай давомли уруш тарихнинг қайси замонида бўлган билмадим. Тожикистондаги муҳолиф кучлар ҳалигача келиша олмаяптилар. Тожикистон халқи, шу жумладан, Тожикистонда яшаётган бир ярим миллион ўзбек аҳолиси хавф остида яшаётгани ҳеч кимни лоқайд қолдирмаслиги керак. Бу — ўта муҳим масала...

...Боя Босния-Герцеговинани эсладик. Биз тўғри тушунамиз, Европанинг қоқ ўртасида турган давлатда уруш чиқиши хавфли. Лекин Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Боснияга ажратаётган маблағининг мингдан бир қисмини Афғонистонга, Тожикистонга берса, олам гулистон бўларди. Атрофимиздаги давлат раҳбарлари, сиёсий арбоблар тинчлик тўғрисида чиройли сўзларни жуда кўп гапиришади. Гўё

ҳаммалари тинчлик учун курашаётгандай. Амалий ишга кел-
сак. Аравани қуруқ олиб қочмай, аниқ иш билан шуғулла-
ниш пайти етди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти минбаридан туриб,
мен бир фикрни айтдимки, Ўзбекистон, Марказий Осиё-
даги бошқа давлатлар Афғонистонда тезроқ тинчлик ўрна-
тилишини хоҳлайдилар. Тинчлик бўлса, автомобил йўллари,
темирийўллар қуриб, биз бу мамлакат орқали Ҳинд океанига
чиқишимиз мумкин. Мен шу гапни яна такрорламоқчиман:
Ҳинд океанига чиқиш Ўзбекистон учун муаммолар муаммо-
сидир!.. Шунинг учун мен БМТ минбаридан айтдимки, биз-
нинг ниятимиз холис. Афғонистондаги уруш қачон тугар-
кин деб, илҳақ кутиб турибмиз. Шароит туғилса, биз йўл
қурилишини бошлаб юборишга тайёرمىз...

Ёнимизда уруш олови ёниб турса, биз тинч юришимиз
мумкинми? Бор-йўғи саккиз юз километр масофа! Термиз-
дан у ёғи ёниб турибди. Бу урушни халқаро кучлар ёрдами
билан тезроқ тўхтатиш кераклигини катта-катта минбарлар-
дан кўп гапирганман. Россия давлат раҳбарлари билан уч-
рашганда ҳам қайта-қайта такрорлайман: Амударё қирғоғи-
да қадим-қадимдан умргузаронлик қилган икки халқни бир-
биридан ажратиш мумкин эмас.

Термизда бўлганимда одамлардан кўп эшитганман, улар-
нинг айтишларича, ўша пайтлар одамлар бемалол у қирғоқ-
дан бу қирғоққа ўтиб туришган, тўйлар қилишган, қиз бе-
риб, қиз олишган. Хужжат текширишлар, автомат ўқталиш-
лар қаерда дейсиз. Қўриқчилар нари борса, ҳа келин олиб
келяпсизларми, бўпти, ўтаверинглар, қўшгани билан қўша
қаришсин, дейишар экан. Кейин СССР деган давлат пайдо
бўлди, ҳаммаёқ симтиканлар билан ўралди. Боя айтгани-
миздек, Афғонистонда уруш кетаётганига 17 йил бўляпти.
Бу орада бутунлай янги авлод ўсиб етишди. Эътибор бе-
ринг-а, ўн етти йил давомида чақалоқ қурол кўтарадиган
ўсмирга айланади. Ҳамма даҳшат мана шунда.

Хўш, Афғонистонда уруш нега ҳамон давом этапти? Нима
учун Тожикистонда ҳозирга қадар тинчликка эришилгани йўқ.
Урушнинг тўхташидан манфаатдор бўлмаган кучлар Афғонис-
тонга қурол келтираяпти. Шимолдан ҳам, Жанубдан ҳам, Ғарб
томондан ҳам Афғонистонга қурол келяпти. Миллион-милли-

он афғоннинг ёстиғи қуриди. Афғонистонда 3 ярим миллион ўзбек яшайди, тожиклар, туркманлар яшайди. Улар ҳам қирилаяпти. Бу хунрезликларнинг ташкилотчилари бўлган йирик давлатлар, давлат арбоблари бор. Уларнинг муддаоси нима? **Афғонистонда тинчлик бўлмаса Ўзбекистонда ҳам тинчлик бўлмайди. Афғонистонда уруш давом этаверса, Ўрта Осиё давлатлари ҳаммиша хавф остида тураверади.**

Хўш, тинчлик ўрнатилди ҳам дейлик. Эртага Афғонистон кимнинг измида бўлади, кимга бўйсунди? Афғонистонга кўз тикканларга ана шу савол ҳам тинчлик бермайди. Нима кўп, Афғонистонда қабила кўп. Бир қабила биронта давлатга бориб пул, қуrol сўрайди. Қуrol, ёрдамни аямайдилар: марҳамат, олинг. Энди ўша давлатдан иккинчи қабила ҳам қуrol, пул сўрайди, марҳамат, унғаям беришади. Кўрдингизми, Афғонистоннинг бугунги аҳволи қандай. Жаҳоннинг катта сиёсат гирдобига тушиб қолган бечора бир давлат бўлди бу Афғонистон! Бечора халқ бўлди бу афғон халқи!

Шунинг учун жаҳон ҳамжамияти эътиборини, БМТга аъзо давлатлар эътиборини бу масалага жалб қилиш бизнинг бурчимиз эди. Яна бир бор айтаман: Афғонистонда тинчлик ўрнатилмаса, Ўзбекистон, мана шу Тошкентда биз хотиржам яшай олмаймиз. Бу - аниқ. Чунки гиёҳванд моддалар ҳам Ўрта Осиё ҳудудига асосан Афғонистон орқали кириб келмоқда. Бу хавф эртага халқимиз бошига, фарзандларимиз бошига битган бало бўлиши мумкин.

Бизнинг ҳудудимиздан ўтадиган гиёҳванд моддалар эртага Европада пайдо бўлади. Шунинг учун катта минбардан айтишга тўғри келяпти; ў, азиз биродарлар, гиёҳванд моддаларнинг асосий харидорлари сизларда, Европада, дейлик, Петербургда ўтирибди. Сизларда пул кўп. Эҳтиёж бўлмаса, бу заҳри қотил шунча йўл босиб Европага келмасди. Сизларда эҳтиёж бор экан, бу ёқда наша экилаверади. Бу ҳақда жиддий ўйлаб кўрсаларинг ёмон бўлмас эди.

*Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан, 4 Т.,
"Ўзбекистон", 1996 - 71-74-бетлар.*

* * *

1995 йил 29 декабрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентдаги дипломатия корпуси

ва республикада фаолият кўрсатаётган журналистлар билан учрашувда сўзлаган нутқида Афғонистон можаросини тинч йўл билан ҳал этиш борасида конкрет таклифларни ўртага ташлади:

— Афғонистондаги можарони бартараф этиш йўллари излашда биз БМТ ишлаб чиққан қарорларга мувофиқ ҳаракат қилдик. Бошқа манфаатдор томонларнинг ҳам минтақа миқёсида қилаётган сазой-ҳаракатларини ҳисобга олдик.

Фақат Ўзбекистонга қўшни мамлакатлар раҳбарлари билан музокараларда эмас, бошқа давлатлар делегациялари ва вакиллари билан учрашувларда ҳам, шунингдек, халқаро анжуманларда, конференцияларда ҳам Афғонистон муаммосини ўртага қўймоқдамиз.

Покистон Бош Вазири Беназир Бхутто хонимнинг ноябр ойидаги расмий амалий ташрифи чоғида у билан олиб борилган музокараларда шу мавзу асосий ўринни эгаллади.

Афғонистонда тинчлик жараёни хусусида Ўзбекистоннинг қатъий йўлини мен бир неча бор, жумладан, Марказий Осиёдаги хавфсизлик ва ҳамкорлик бўйича Тошкент семинар-кенгашида баён қилиб берган эдим.

Бу масаланинг ғоят муҳимлигини ҳисобга олиб, сизларга бу борадаги бир-бири билан узвий боғлиқ бўлган жиҳатларни эслатиб ўтмоқчиман. Бунингсиз можарони тинч ҳал этиш қийин кечади. Булар:

-можарони босқичма-босқич бартараф қилиш;

-музокара жараёнида барча манфаатдор томонларнинг иштирок этиши;

-ўзаро ён босиш ва оқилона ўзаро келишув асосида нуқтаи назарларни бир-бирига яқинлаштириш;

-бу жараёнда БМТ, Европадаги Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Ислом конференцияси ташкилоти ва бошқа халқаро ташкилотларнинг ҳомийлиги ва фаол иштирок этиши;

-мамлакат ҳудудий яхлитлигининг сақлаб қолиниши;

-қандай шаклда бўлмасин ташқаридан тазйиқ ёки аралашувга йўл қўйиб бўлмаслигидир.

Нихоят, биз бир неча йилдан буён такрорлаётган масала: Афғонистонга қурол-яроғ етказиб беришни қатъий тақиқлаб қўйиш зарурлигидир.

Мазкур чораларни можарони бартараф этишнинг асосий

“Ташқаридан бўлаётган аралашув Афғонистондаги қарама-қаршилиқни авж олдириб, уруш оловини ловуллашмоқда!”

жиҳатлари деб ҳисоблаб, мен БМТ Бош Ассамблеясининг юбилей сессиясида Хавфсизлик Кенгашига мурожаат қилиб, Афғонистонга қайси мамлакатдан бўлмасин қурол-яроғ олиб келишни тақиқлаб қўйишни таклиф этдим.

Афсуски, бу мамлакатга етказиб берилаётган қурол-яроғ ҳажми камаймаяпти, аксинча, тобора кўпайиб бормоқда.

Афғонистон ва унинг теварагидаги вазият сўнгги вақтда айниқса хавфли тус олмоқда. Бу ҳудудда турли сиёсий кучлар ва мамлакатлар жўғрофий-стратегик манфаатларининг ошқора тўқнашуви тобора равшан бўлиб бормоқда.

Зўр куч сарфлаётганига қарамай, афғон халқи ҳамон қонли воқеалар исканжасида қолмоқда. Шу боис можарони барта-раф этишнинг асосий чораси сифатида Афғонистоннинг ўзида умуммиллий ярашув зарурлигига эътиборни қаратишгина энди етарли эмас.

Минтақавий этник омилларнинг қоришмаси ва афғон сиёсатчиларининг ҳокимият учун олиб бораётган курашининг аниқ сабаблари бу ерда бузғунчилик тамойилларининг шаклланишига олиб келди. Ҳозирги вақтда Афғонистон те-

варагида жойлашган барча мамлакатлар маълум даражада бу тамойил таъсирини сезмоқда...

Вақт ўтиши билан тарихни, афғон фожиаси вужудга келиши сабабларини унута бошладик. Менимча, **собик Итти-фокнинг буюк давлатчилик нафсонияти Афғонистондаги вазиятни портлатиб юборган детонатор бўлганини унутмас-лигимиз керак.** Ҳозир ҳам, бизнингча, ташқаридан бўлаётган аралашув Афғонистондаги қарама-қаршилиқни авж олдириб, уруш оловини ловулатмоқда.

Можаро авж олган жойга бевосита яқин бўлган бошқа давлатлар каби Ўзбекистон ҳам ўз хавфсизлигини таъминлашда қонуний манфаатларини ифода қилишга ҳақлидир.

Ҳозирги кунда Афғонистонда яхши ҳарбий тайёргарлик кўрган мунтазам армиялар урушмоқда, уларнинг сафларида ёлланган жангчилар кўп. Шу сабабли, Афғонистондаги уруш инсон фаолиятининг ўзига хос янги тури бўлиб қолди. Шу фаолият доирасида **давлатларни вайрон қилиш бўйича "мутахассислар"** вужудга келмоқда.

Афғонистон танглигига қўшилиб кетган бангифурушлик, террорчилик, зўравонлик, қурол-яроғ билан савдо қилиш, афғон жамиятида тинч ҳаёт ва бунёдкорлик ҳақида тасаввурга эга бўлмаган бутун бир авлоднинг вужудга келгани, буларнинг ҳаммаси умумжаҳон муаммосидир.

Ҳозирги пайтда Афғонистон муаммосини амалий тарзда ҳал этиш йўллари излаш билан боғлиқ масалалар жаҳон ҳамжамиятининг, БМТ Хавфсизлик Кенгашининг диққат марказида туриши, жаҳон давлатлари эътибори қаратиладиган аниқ объект бўлмоғи керак.

Бу масалалар инсониятни Босниядаги уруш ёки Араб-Исроил можароси каби ташвишга солиши лозим. Жаҳон ҳамжамияти Европа марказида ва Яқин Шарқда энг мураккаб ва сурункали можароларни бартараф этишга қобил эканини намойиш қилди-ку, ахир.

Ҳозир биз жаҳон давлатларини Афғонистонда давом этаётган уруш туфайли бутун дунёда юз бериши мумкин бўлган жиддий оқибатларга эътиборни қаратишга даъват этишга ҳақлимиз.

Афсуски, яқин атрофдаги мамлакатларнинг ҳаммаси ҳам буюк давлатлар эътиборини, кучлари ва имкониятларини жалб этишни хоҳламаётганини таъкидламоқчиман. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, Афғонистондаги ҳозирги аҳвол баъзи бировларга маъқул бўлмоқда.

Афғонистон — яхлит давлат. Бу ердаги қарама-қарши кучларнинг ўзаро кураши фақат сиёсий парчаланишга ва давлатнинг вайрон бўлишига олиб бориши мумкин. Аслида эса, давлатни қайтадан тиклаш Афғонистон бўйича тинчлик режасининг муҳим жиҳати бўлиши керак. Бу мақсадга эришиш осон эмас. Бунинг учун буюк давлатлар ва минтақадаги барча мамлакатларнинг биргаликдаги ҳаракати, Афғонистон раҳбарларининг сиёсий иродаси зарур.

Афғонистонда уруш давом этаётган экан, минтақадаги барқарорлик хавф остида қолаверди, буни Марказий Осиёда яхши билишади. Бу шароит демократия ва ислохотларнинг ривожланишига тўсқинлик қилмоқда, бутун минтақанинг ижтимоий-иқтисодий имкониятларини қисқартирмоқда.

Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан, 4 Т., "Ўзбекистон", 1996 - 190-193 бетлар.

* * *

1996 йил 16 февралда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бир гуруҳ Россия оммавий ахборот воситалари мухбирлари билан учрашувда ҳам Афғонистонда тинчликни қарор топтиришнинг долзарблигига алоҳида эътибор қаратди:

— Биз Афғонистонни ягона давлат сифатида биламиз. Мен Афғонистоннинг бўлинмаслиги ва яхлитлиги тарафдори эканим тўғрисида кўп гапирганман. Афғонистоннинг қабила ва миллат белгилари бўйича парчаланиб кетишидан худо асрасин.

Бу ҳодиса унинг қўшниларига, бошқа давлатларга ҳам ёмон таъсир қилади. Бунга ишончим комил.

Дарвоқе, жаноб Аҳмадшоҳ Маъсуднинг Хуросон деб аталаган буюк тожик давлати барпо этиш тўғрисидаги фикри-чи? Дўстумни биласизлар. Маъсуд тўғрисида ҳам эшитганмисизлар? Бизнинг бу масаладаги фикримиз аниқ: **биз Афғонистонда тинчлик ўрнатилиши лозим бўлган пойдевор-**

нинг асосини мамлакатнинг яхлитлиги ташкил этиши лозим деб қараймиз. Бундан Ўзбекистон ҳам манфаатдор...

Дарвоқе, мен икки марта БМТда нутқ сўзлаганимда (сўнгги марта Бош ассамблеянинг 50-сессиясида), ҳар гал БМТнинг Хавфсизлик кенгаши томонидан Афғонистонга қурол олиб киришни тақиқлаб қўйиш масаласини кўтарганман. Бу мана шу мамлакатда тинчлик ўрнатишнинг муҳим шарти, деб биламан.

Яқинда бизни мамнун қиладиган воқеа юз берди — Европа Парламент Ассамблеяси мазкур масалани муҳокама қилиб, бу ғояни қўллаб-қувватлади. У БМТнинг Хавфсизлик Кенгашини Афғонистонга қурол олиб киришни тақиқлаб қўйишга даъват этди. Мен бизнинг ғояларимиз Европа Парламент Ассамблеяси сингари нуфузли ташкилотларда қўллаб-қувватланаётганлигидан хурсандман.

Бугунги кунда Афғонистонда нималар юз бермоқда? Агар Афғонистон фуқаролари ўз ҳолига қўйилса, ишончим комилки, улар аллақачон тил топишган бўлур эди. Ҳозир бу мамлакатда у ерга қурол олиб кираётган катта давлатларнинг манфаатлари тўқнашмоқда. Бу мамлакатларнинг номини айтмайман. Лекин ўша давлатларнинг раҳбарларидан "Афғонистондаги таранг вазият, уруш ҳолатини сақлаб туришнинг нима фойдаси бор?" деб сўрагиси келади кишининг. Фойдаси бўлса керак, албатта. Лекин кимга, нима учун фойдали? Масалан, биз учун фойдали эмас. Мен БМТ Бош Ассамблеяси минбаридан сўзлаб, Афғонистонда тинчлик ўрнатилганида эди, биз Ҳинд океанига — Афғонистон орқали Карачи портига чиққан бўлур эдик, дедим. Бу энг қисқа йўл бўлиб, ана шу темирйўл ва автомобил йўллари минглаб афгонларни иш билан таъминлаган бўлур эди. Улар ўқ отиш ўрнига бунёдкорлик билан шуғуллана бошлаган бўлур эдилар. Карвон йўли миллионлаб одамларга яшаш имконини беради. Бу ерда эса темирйўл ва автомобил йўли бўлади. Аммо кимдир ана шу йўл қурилишини хоҳламапти. Кўрдингизми, бу ерда қанчадан-қанча жаҳоншумул сиёсат мавжуд. Ораларингизда ана шундай сиёсатга ихтисослашган одамлар борлигини биламан. Сизларга шу масала теварагида бироз мулоҳаза юритишни таклиф қиламан. Океанга чиқишни, янги савдо алоқаларини йўлга қўйишни хоҳ-

Агар Афғонистон фуқаролари ўз ҳолига қўйилса, ишончим комилки, улар аллақачон тил топишган бўлур эди

лаган мамлакат у ерда урушнинг давом этишидан манфаатдор бўла оладими? Бунинг устига биз яқин қўшнилармиз-орамиз 800 километр, холос. У ерда уруш кетаётган экан, бу ерда, Тошкентда биз хотиржам тура оламизми?..

Бизнинг ҳудудимизга ва унинг осмонига Афғонистон учун қурол олиб келинишидан Ўзбекистон манфаатдор эмаслигига мен қатъий қафолат бера оламан. Мен буни сизга қатъий равишда айтяпман.

Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан. 4.Т., "Ўзбекистон", 1996-253-237-бетлар.

* * *

1996 йил 12 апрелда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентдаги дипломатия корпуси ва журналистлар билан учрашувда сўзлаган нутқида афғон моjarосини тинч йўл билан ҳал этишдан Ўзбекистоннинг манфаатдорлигини атрофлича кенг изоҳлаб берди:

— Жаҳон ҳамжамияти афғон моjarосини бартараф этиш юзасидан фаолроқ чоралар кўриш зарурлигини тобора кўпроқ англаб етаётганини мамнуният билан таъкидламоқчиман. Бундай чоралар кўриш тўғрисида мен БМТ Бош Ассамблеясининг 48-50-сессияларида гапирган эдим. Европа Парламентининг шу йил 18 январдаги резолюцияси ва Европа Иттифоқининг 14 мартдаги Баёnnоти моjarо зонасига қурол-ярoғ етказиб беришни тақиқлаш ғоясини қўллаб-қувватлайди.

Яқинда Афғонистон теvарагидаги вазият БМТда кўриб чиқилди. Бу ҳол жафокаш Афғонистон диёрида хунрезлик тўхтатилишига, моjarони тинч йўл билан бартараф этиш жараёни ҳақиқатда бошланишига умид бахш этади.

Мен бир неча бор таъкидлаганимдек, БМТ, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Ислом конференцияси ташкилоти ва бошқа халқаро ташкилотлар иштирок этмаса, мулоқот йўли билан моjarоларни тўхтатишнинг синов-

дан ўтган механизмларидан фойданилмаса, ўзаро мақбул қарорлар, ўзаро ён босишлар ва оқилона мурсою мадора йўллари изланмаса, бу жараён бошланмайди.

Ишончим комилки, бу масалалар Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ташаббуси билан 23 апрелда Тошкентда бошланадиган "Марказий Осиё: Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти доирасида кенг қамровли хавфсизлик ва минтақа талаблари" симпозиумининг кун тартибида акс этади.

Ҳозирги дунёда хавфсизлик ва барқарорлик фақат ҳарбий-сиёсий жиҳатларнигина эмас, балки иқтисодий, маданий ҳамкорликни ҳам кўзда тутати. Зеро, ушбу жиҳатлар минтақамиз, қолаверса, бутун сайёрамиз — умумий хонадонимиз тинчлиги ва гуллаб яшнашида муҳим ўрин эгаллайди.

Ислом Каримов. Бунёдкорлик йўлидан. 4.Т.,
"Ўзбекистон", 1996 305-306-бетлар.

* * *

1996 йил 5 июнда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов дипломатия корпуси ва Тошкентда фаолият юритаётган журналистлар билан анъанавий учрашувда ҳам Афғонистондаги нотинч аҳволи эслатди:

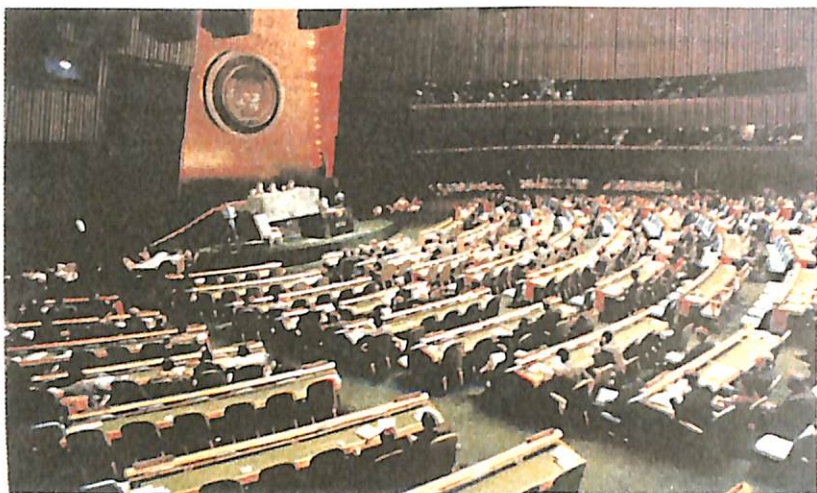
— Мен минтақавий ҳамкорлик, минтақавий интеграциянинг келажаги порлоқ ҳамда тобора ривожланиб боравериши лозим, деган фикримда қатъий тураман.

Вазир У.Перри жаноблари билан бизнинг суҳбатимиз, АҚШ Мудофаа вазирлигида олиб борган музокараларимизга келсак, шуни айтмоқчиман: бу ҳеч кимни қўрқитмаслиги керак. Бизнинг АҚШ билан муносабатларимиз, жумладан, ҳарбий-техника соҳасидаги муносабатларимиз ҳам, бирон-бир томон ёки бирон-бир мамлакатга қарши қаратилмаган. Шуни яна бир марта аниқ ва қатъий таъкидламоқчиманки, бизнинг бу соҳадаги муносабатларимиз Марказий Осиё минтақасидаги вазиятни барқарорлаштиришни мустаҳкамлашга, Афғонистондаги нотинч аҳвол ва Тожикистондаги таранг вазиятни ҳисобга олган ҳолда тинчликни, барқарорликни мустаҳкамлашга қаратилган. Бизнинг АҚШ, жумладан, бу давлатнинг Мудофаа вазирлиги билан муносабатларимиз бел-

гиланган тартибда, ҳеч кимнинг хавфсизлигига зарар етказмаган ҳолда ривожланмоқда.

*Ислом Каримов. Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби.
5.Т., "Ўзбекистон", 1997 - 67 бет.*

* * *

1996 йил 26 июнда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Вашингтонда Миллий матбуот клубида ўтказилган матбуот конференциясида сўзлаган кириш нутқида ҳам Афғонистон муаммосига тўхталди:

— АҚШ халқаро терроризм ва экстремизмнинг, наркотиклар ёйилишининг хавfli манбаига айланиб бораётган Афғонистондаги кўп йиллик низолар муносабати билан Ўзбекистоннинг ташвишланаётганлигига қўшилади. Бу низолар ҳозирги вақтда минтақадаги нозик барқарорлик учун асосий хавфдир ва янги асрда жаҳондаги вазиятга таъсир кўрсатадиган глобал портлагич ролини ўйнаши мумкин. Бундан бир йил аввал Ўзбекистон низо зонасига қурол-яроғлар етказиб беришга қаттиқ халқаро тақиқни эълон қилишни таклиф этди. Шундан кейин Европа парламенти ва БМТнинг Афғонистон бўйича қабул қилинган резолюцияси, АҚШ Конгрессида ушбу масала бўйича ўтка-

*Афғонистондаги кўп йиллик низо-
лар янги асрда жаҳондаги вазият-
га таъсир кўрсатадиган глобал пор-
тлагич ролини ўйнаши мумкин*

зилган мунозаралар халқаро ҳамжамият бундай чоранинг муқобили йўқлигини англаб етганлигидан далолат беради.

Умид қиламанки, БМТ Бош Ассамблеясининг бўлажак 51-сессиясида Афғонистонга қурол-яроғ етказиб беришни тақиқлаш ҳақидаги таклиф ўз тасдиғини топади. Бу эса янги асрга олиб ўтилиши мумкин бўлмаган кўп йиллик урушга чек қўйишнинг бошланиши бўлишига ишонаман.

Ўзбекистон минтақада ва бутун дунёда хавфсизлик ва барқарорликни таъминлашни ўз ташқи сиёсатининг асосий йўналишларидан бири деб ҳисобламоқда. Шунинг учун ҳам биз ЕХҲТ йўли билан Европа хавфсизлиги тизимида фаол қатнашмоқдамиз. "Тинчлик йўлидаги шериклик" дастури-нинг олға босишидан астойдил манфаатдормиз.

*Ислом Каримов, Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби.,
5.Т., "Ўзбекистон", 1997 25-бет.*

* * *

1996 йил 5 июлда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентдаги чет эл дипломатлари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари учун уюштирилган брифингда Афғонистонга қурол олиб кирилишини тақиқлаш масаласи бўйича Ўзбекистон ташаббусини изоҳлаб берди:

—Ўзбекистоннинг Афғонистонга қурол олиб кирилишини тақиқлаш масаласидаги ташаббусига алоҳида тўхташни истар эдим.

Бу муаммо нима учун бу қадар долзарб?

Мана, 17 йилдан буён Афғонистонда уруш бўлаяпти. Агар

қарама-қарши томонларни ҳеч ким қўллаб-қувватламаганида ва қурол етказиб бермаганида, ўз вақтида СССР ва бошқа мамлакатлардан келтирилган қурол-яроғ ресурси аллақачон тугаган бўлар эди. Бироқ, кўриб турибмизки, ҳарбий ҳаракатлар давом этмоқда. Бу ҳаракатлар давомида энг замонавий қурол-яроғ ишлатилмоқда.

Қонуний ҳамда алоҳида эътибор талаб қиладиган савол туғилади: бу қурол-яроғ қаёқдан келмоқда?

Биз шунга аминмизки, худди шунинг учун ҳам, ҳарбий ҳаракатларни тўхтатиш учун зарур шарт-шароит яратиш, шунингдек, қарама-қарши томонларни музокара бошлашга мажбур қилиш учун энг аввало, Афғонистонга қурол олиб кирилишини тўхтатишга эришиш керак.

Афсуски, бугунги кунда ҳам бу ажал қуроли кўпгина қарама-қарши томонларга кўплаб етказиб берилмоқда.

Биз ўзининг махсус резолюцияси билан тақиқлаш тўғрисидаги ғояни қўллаб-қувватлагани учун Европа Иттифоқидан миннатдормиз.

Биз АҚШ конгрессида бу масала муҳокама қилина бошланганидан миннатдормиз.

Биз Афғонистонда тинчлик жараёнига қўшилиш истагини билдирган барча Европа мамлакатларидан миннатдормиз.

Мазкур масала юзасидан Эрон ва Покистон раҳбарияти билан ўртамазда музокаралар бўлиб ўтди. Мен бу хусусда Ашгабадда жаноб Раббоний билан ҳам суҳбатлашганман.

Жаноб Раббоний фақат битта эътироз билдирганини қайд этмоқчиман. Бу эътироз мана шундан иборат: тақиқ барча қарама-қарши томонларга тенг даражада алоқадор бўлиши керак ҳамда унинг **бажарилиши** устидан қаттиқ назорат ўрнатилиши зарур.

Аслида бугунги кунда тақиқ ўрнатилишига очиқдан-очиқ қарши чиқаётган биронта давлат йўқ. Бизнинг қатъий ишончимизга кўра, бу масаланинг БМТнинг Хавфсизлик кенгашида кўрилишининг ўзиёқ, мажозий қилиб айтганда, лакмус қоғози сингари, Афғонистонда урушнинг тўхтатилиши ва тинчлик ўрнатилишини ким ҳақиқатдан ҳам, ким эса сўздагина истаётганини яққол кўрсатиб беради.

АҚШ давлат департаменти Афғонистонни қурол етказиб беришнинг халқаро меъёрларига кирмайдиган давлатлар

қаторига қўшганини алоҳида мамнуният билан қайд этмоқчиман. Бу қарор АҚШ Афғонистонга аталган ёки унинг ҳудудида ишлаб чиқарилган ҳарбий қурол-яроғни, улар Афғонистон ҳукуматига ёки бошқа афғон кучларига жўнатилаётганидан қатъи назар, экспорт ёки импорт қилиш бўйича ҳеч қандай рухсатнома ёки бошқа чораларни тан олмаслигини билдиради. Давлат департаменти вакили Афғонистоннинг урушаётган фракцияларига ташқаридан қурол етказиб беришни тўхтатиш ҳамда бундан буён инсонларнинг қурбон бўлишининг олдини олиш мақсадида, бошқа давлатларни ҳам ана шундай қадам ташлашга даъват этди. Шундай қилиб, бу қарор Афғонистонга қурол олиб кирилишига бир томонлама тақиқ ўрнатиш билан баробардир.

Бу жуда яхши аломат. Айни пайтда биз аминмизки, фақат яхши ният ва сиёсий иродагина, агар истасангиз, Афғонистоннинг бугунги етакчиларининг ватанпарварлиги, ташқаридан аралашмаслик шартига амал қилинган тақдирдагина, албатта, Афғонистондаги бу фожиани бартараф этиш ҳамда мамлакатнинг тинчлик ва бунёдкорлик йўлига кириши учун муҳим омил бўлиши лозим.

Мен бугунги кунда муҳокама қилинаётган, Афғонистон ҳудудидан ўтадиган нефт-газ қувурлари ва бошқа коммуникациялар бўйича кенг миқёсли лойиҳалар аҳолини тинч меҳнатга қайтариш учун ҳал қилувчи рағбатли омил бўлиши ҳамда мамлакат иқтисодиётини тиклаш учун зарур бўлган дивиденд ва даромад беришига қатъий аминман. Бу музокараларда иштирок этаётган йирик компаниялар раҳбарларининг гапига қараганда, қарама-қарши томонларнинг бирон-таси ҳам бу лойиҳаларга эътироз билдирмаяпти. Уларнинг барчаси Афғонистон манфаатларига хизмат қилишини ҳамма яхши англайди.

*Ислом Каримов. Янгича фикрлаш ва ишлаш-давр талаби.
5-т., "Ўзбекистон", 1997-56-58-бетлар.*

* * *

1996 йилнинг 1 октябрида Президент Ислом Каримов расмида Миллий хавфсизлик кенгашининг навбатдан ташқари мажлиси бўлди ва унда қўшни Афғонистондаги беқарор-

лик, "Толибон" ҳаракати келтириб чиқараётган ташвишли вазият ва унинг оқибатлари билан боғлиқ муаммолар муҳокама этилди.

* * *

1996 йилнинг 4 октябрида Алматида Марказий Осиё давлатлари ва Россия Федерацияси делегацияларининг учрашуви бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон раҳбари Афғонистон бутун дунёдаги ўта хавфли қарама-қаршилик ва портлашлар манбаига айланаётганлигига эътиборни қаратди. Афғонистондаги кескин вазият, минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлаш билан боғлиқ масалалар олий даражада муҳокама этилди.

* * *

1996 йил октябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбирининг саволларига жавобларида Афғонистондаги чигал вазиятнинг тинчлик ва хавфсизликка таҳдид эканлиги, унинг олдини олиш зарурлигини атрофлича асослаб берди:

— Афғонистонда юз бераётган воқеалар барча мамлакатларнинг жамоатчилигини, раҳбарларини, биринчи навбатда, Афғонистонга қўшни бўлиб яшаётган кишиларни ташвишга солмай қўймайди.

Афғонистонда фуқароларнинг биродаркушлик уруши 18 йилдан буён давом этмоқда. Ўша вақтда айтилганидек, "ўз байналмилал бурчини бажариш", "халқаро империализм кирдикорларига йўл қўймаслик учун" совет қўшинлари чекланган қисмининг мустақил Афғонистон ҳудуди-га киритилиши бу урушнинг бошланишига асосий сабаб бўлган эди.

Бунинг оқибатида ўн минглаб собиқ Совет Армияси аскарлари ҳалок бўлди, майиб-мажруҳ этилди. Хароб бўлган тақдирлар, оналар ва аёлларнинг йиллаб, ҳатто ўн йиллар давомида ҳам тузалмайдиган ғамзадалиги ҳам шунинг натижасидир. Юз минглаб нобуд бўлган афғонистонликлар, миллионлаб қочоқлар, ёндирилган шаҳар ва қишлоқлар, жафокаш Афғонистон халқининг тақдиридаги қонли воқеалар ва беадоғ ғам-алам шу уруш туфайлидир. Ҳадемай Афғонистон

худудидан совет қўшинлари олиб чиқиб кетилганига 9 йил бўлса-да, фуқаролар уруши тўхтагани йўқ, аксинча, авж оляпти.

Афғонистонда ҳокимиятни эгаллаш учун этник, ҳудудий ва диний гуруҳлар олиб бораётган уруш гоҳ у, гоҳ бу томоннинг вақтинчалик устунлиги билан давом этмоқда. Сиёсий партиялар ҳам, уларнинг етакчилари ҳам асосан аҳолининг турли этник гуруҳлари ва кучли қариндош тўдалар намояндалари бўлиб, уларнинг тарихи, ўзаро алоқаси, мақсадларини бир қарашда аниқлаш жуда қийин. Бунинг устига, фуқаролар уруши йилларида бу партиялар, этник ва диний гуруҳлар бир неча бор турли блоklarга қўшиладилар - улар гоҳ қабилалараро зиддиятда иттифоқдош бўлдилар, гоҳ "жиҳод" ёки муқаддас уруш эълон қилиб, ўзларининг кечаги иттифоқдошлари билан ўзаро шафқатсиз кураш олиб бордилар ва олиб бормоқдалар. Ҳокимият учун бўлган бу аёвсиз қабилалараро урушда халқ манфаатлари, унинг бугуни ва эртаси четда қолиб кетмоқда.

Бу даврда Афғонистонда тинч яратувчилик меҳнатидан мосуво, асосан жанг қилиш ва одам ўлдиришни биладиган авлод кучга кирмоқда.

Бугунги кунда Афғонистон халқаро террорчиликнинг, қурол билан савдо-сотик қилишнинг хавфли манбаига, жаҳон бозорига асосан гиёҳванд моддалар етиштириб берувчи мамлакатлардан бирига айланди.

БМТ маълумотларига кўра, Афғонистонда йилига икки ярим минг тоннадан зиёд гиёҳванд моддалар етиштирилади ва турли йўллар билан дунёнинг кўплаб минтақа ва мамлакатларига тарқатилади. **Афғонистон бугун бутун Марказий Осиё минтақасидаги, бутун дунёдаги ўта хавфли қарама-қаршилик ва портлашларнинг манбаидир.** Буни кўплаб давлат ва халқаро ташкилотлар, биринчи навбатда БМТ тушуниб ета бошлади.

Бизнинг имонимиз комилки, Афғонистондаги урушни фақат бир шартга амал қилгандагина тўхтатиш мумкин: Афғонистоннинг ички ишларига ҳеч ким аралашмаслиги керак ва биринчи навбатда Афғонистонда бир-бирига қарши курашаётган гуруҳларга ажал қуроллари етказиб беришни тўхтатиш лозим.

*Қурол-яроғ етказиб бериш давом
этар экан, Афғонистондаги урушни
тўхтатиб бўлмайди*

Қурол-яроғ етказиб бериш давом этар экан, Афғонистондаги урушни тўхтатиб бўлмайди. Айни шуни ҳисобга олиб, Ўзбекистон Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик Кенгашига Афғонистонга қурол олиб киришни тақиқлаш тўғрисидаги таклиф билан чиқди.

Ўзбекистоннинг бу таклифи амалда барча буюк давлатлар, Европа Парламенти, жафокаш афғон заминиди биродаркушлик урушининг тўхтатилишига, тинчлик ва барқарорлик ўрнатилишига тилда эмас, амалда манфаатдор бўлган яна кўплаб мамлакатлар томонидан қўллаб-қувватланди.

Биз бутун дунёда жуда кўп шов-шувга сабаб бўлган толибларни Афғонистонда бир-бирига қарши жанг қилаётган томонлардан бири деб биламиз. Чет эл оммавий ахборот воситалари уларнинг ўта мутаассиблиги, экстремистлиги, ўз рақиблиридан аёвсиз ўчи олиши, ҳокимият ва бошқарувнинг ўрта асрларга хос бўлган шафқатсиз усулларини нафақат Афғонистонда, балки унинг ташқарисида ҳам ўрнатиш режалари борлиги ҳақида кўп ёзмақда.

Табиийки, Қобулда ва бутун Афғонистонда ҳукм сураётган бундай аҳвол барчамизни ташвишлантирмай қолмайди. Биз Афғонистоннинг ички ишларига аралашиб фикридан йироқдамиз. Бироқ, ҳарбий ҳаракатлар бизнинг жанубий сарҳадларимизга яқинлашаётган пайтда чегараларимизнинг ва мамлакатимиз ҳудудининг хавфсизлиги учун хавотирланмаслигимиз ва ташвишланмаслигимиз мумкин эмас...

Биз Афғонистондаги уруш мамлакатимизда истиқомат қилаётган одамларнинг тинч меҳнати ва осойишталигини бузмаслиги учун зарур бўлган ҳамма ишни қиламиз. Ва бу-нинг учун бизда етарли куч ва имкониятлар бор.

Яқинда матбуот саҳифаларида пайдо бўлган — гўё толиблар бошқа кучлар билан бирлашиб, шимолга қараб ҳаракат қилаётгани, жумладан Ўзбекистон ҳудудининг Бухорога яқин бўлган қисмини эгалламоқчи экани ҳақидаги гапларни

ҳеч қандай асосга эга бўлмаган сафсата деб ҳисоблайман.

Биринчидан, ҳозир қўшни мамлакатларнинг ҳудудига қандай кўринишда бўлмасин, даъво қиладиган замон эмас. Умуман, ўзи бундай баёнотнинг бўлганига ҳам ишониш қийин.

Иккинчидан, хоҳлаймизми-йўқми, бундай баёнотлар давлатлараро муносабатлардаги тангликни янада чуқурлаштирадиган ва ноўрин хавотир уйғотади. Баъзида эса аҳолининг маълум қисмида таҳликали кайфият туғилишига ҳам сабаб бўлади. Бунга эса мутлақо йўл қўйиб бўлмайди.

Учинчидан, бугун Ўзбекистон ўз Қуролли Кучларига эга бўлиб, халқимизнинг қудратли кучига, қўллаб-қувватлашига, халқаро жамоатчиликнинг, дўстларимизнинг куч ва имкониятларига таянган ҳолда, кимки бизнинг заминимизга, мустақиллик ва суверенитетимизга кўз олайтирса, унга муносиб зарба беришга қодирмиз, деб айтиш учун бизда ҳамма асослар бор.

Ва ниҳоят, бугун ёки эртага Қобулда ҳокимият тепасига ким чиқишидан қатъи назар, ўзаро курашаётган томонларга бир нарса аён бўлиши керак. Афғон фожиасини сиёсий, тинч йўл билан ҳал қилишдан ўзга чора йўқ. Уруш ва қурол билан бу муаммони ҳал қилиб бўлмайди.

Фақат барча қарама-қарши курашаётган томонлар, ҳамма этник, ҳудудий ва диний ғуруҳлар иштирокидаги сиёсий, тинч музокараларгина Афғонистоннинг ички муаммоларини ҳал этиши мумкин.

Бу музокаралар БМТнинг ҳомийлиги остида, Ислон конференцияси ташкилоти ҳамда бошқа манфаатдор халқаро ташкилотларнинг иштирокида ўтказилиши керак.

Бу урушга барҳам беришнинг ягона йўлидир.

*Ислон Каримов,
Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби., 5.Т.,
"Ўзбекистон", 1997-162-165-бетлар.*

* * *

1996 йил ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов "Новое время" журнали мухбири А.Дубцов билан ўтказган суҳбатида ҳам Афғонистон муаммосининг ижобий бартараф этилишидан Ўзбекистон манфаатдорлигини таъкидлади:

— Ҳозирги кунда шахсан мен учун, халқимиз учун энг асосий муаммо — мустақилликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашдир. Бизнинг мустақиллигимиз ва ислохотларимизга қандайдир хавф вужудга келаётган бўлса, бу хавфни қандай кучлар билан бартараф этиш тўғрисида ўйлай бошлаймиз.

Толиблар муаммоси кеча пайдо бўлгани йўқ, улар тўғрисида икки йилдан буён гапирилмоқда. Лекин уларнинг Қобулни эгаллаши, Афғонистон шимолига ғолибона юриши, ўзига ортиқча бино қўйган кишиларнинг манманлик билан берган баёнотлари ҳар қандай чегарадан чиқиб кетмоқда. Улар ўз таъсирларини Афғонистон чегарасидан ташқарида ҳам ўтказишни ўйлашаётгани ҳақидаги, айтишим мумкинки, сурбетларча қилаётган баёнотлари ҳаддан ошиб кетмоқда...

Урушаётган томонлар теварагида тўпланаётган кучларга турлича баҳо берилгани, кимнинг орқасида кимлар турганлиги хусусидаги турли фикрлар эса бошқа гап... Бироқ толиблар бизга хавф солаётганига келганда - бу масалада фикрлар бир жойдан чиқди. Шу билан бир вақтда мен "Толибон" ҳаракатига қарши ягона жабҳани яратишга уринишларни дарҳол рад этдим. Биз толибларни Афғонистондаги муайян ички кучларнинг вакили бўлмиш муҳолиф томонларнинг бири деб ҳисоблаймиз. Толиблар Покистонда вужудга келганига қарамай (толиблар ўша ерда барпо этилди, шаклланди), улар Афғонистонда ҳокимият учун курашда ўз йўлини тутмоқда ва муайян минтақанинг вакиллариدير...

Ҳозирги кунда шахсан мен учун, халқимиз учун энг асосий муаммо - мустақилликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашдир.

Аммо, мен бунга қаршиман ва Афғонистоннинг энг катта фожиаси у ердаги можарога аралашган томонларнинг ҳар бири қурол-яроғ, моддий воситалар ва маблағ тарзидаги ташқи мададни изламоқда, деб ўйлайман. Ҳарбий инструкторлар тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Афғонистонга қурол-яроғ етказиб беришни тақиқлаб қўйиш тўғрисидаги фикримиз ана шундан келиб чиққан. Бу фикрни биз БМТ Хавфсизлик Кенгашига етказдик. Уни Европа парламентидаги буюк давлатлар қўллаб-қувватлади.

Ягона жабҳа тўғрисида шуни айтмоқчиманки, Алматидаги учрашув натижаларини Афғонистонда урушаётган томонлардан бирига ўз хайрихоҳлигимизни намойиш этишга уриниш, деб тушуниш нотўғри бўлур эди. Дустум ёки унинг кимлар биландир иттифоқига хайрихоҳлик билдираётганимиз йўқ. Бундай қилиш Афғонистоннинг ички ишларига аралашиб бўлур эди. Биз фақат толибларнинг жанубий chegaralarимизга яқинлашиб келаётгани, уларнинг, жоиз бўлса, мутаассиблиги ва бутунлай беҳаё баёнотлари, Қобулда ғалабадан маст бўлиб, қилган бошбошдоқликлари - буларнинг ҳаммаси бизнинг хавфсизлигимизга, осойишталигимизга раҳна солаётганини айтдик.

Ислом Каримов.

*Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби.,
5.Т., "Ўзбекистон", 1997, 234—235-бетлар.*

* * *

1996 йил 27 декабрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентда дипломатия корпуси раҳбарлари, халқаро ташкилотлар ва хорижий оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашувда сўзлаган нутқида Афғонистон теварагидаги аҳвол билан боғлиқ масалага аниқлик киритди:

— Нақадар мураккаб бўлмасин, Афғонистон теварагидаги аҳвол билан боғлиқ масалада бир қанча жиҳатлар кўзга ташланмоқдаки, улардан бу мамлакатда тинчлик жараёнини бошлаш учун фойдаланиш мумкин.

Мен нималарни кўзда тутаяпман?

1. Совет қўшинлари олиб чиқиб кетилгандан сўнг халқаро ҳамжамият илк бор Афғонистон муаммосига, бошқача айтганда, ҳақиқатдан ҳам "жиддий назар" билан қаради. БМТ, ИКТ, ЕХХТ, ЕИ ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар, Афғонистонга қўшни мамлакатларгина эмас, жаҳон сиёсатида катта ўрин тутувчи бошқа ривожланган давлатлар ҳукуматлари, ижтимоий-сиёсий доиралар ҳам бу можарони бар-тараф этишга тобора кучли қизиқиш билдирмоқда.

2. Кўплаб мамлакатлар можарони БМТ, ИКТ ва бошқа нуфузли халқаро тузилмаларнинг фаол воситачилигида халқаро ҳамжамиятнинг мувофиқлаштирилган ва ўзаро келишилган сазй-ҳаракатлари орқали ҳал этиш мумкин, деган

фикрга қўшилмоқда.

3. Ўзбекистон Республикасининг Афғонистонга қуроляроғ етказиб беришни тақиқлаш тўғрисидаги ташаббусини халқаро ҳамжамият қўллаб-қувватламоқда. Бизнинг таклифларимиз БМТ Хавфсизлик Кенгаши, ЕХХТ, Европа парламенти, ИКТга аъзо мамлакатлар ташқи ишлар вазирлари конференциясининг сўнгги даврда қабул қилган қарорларида эътиборга олинди.

4. Жаҳоннинг бир қанча етакчи мамлакатлари ва трансмиллий компаниялари транспорт йўллари соҳасидаги кенг қўламли лойиҳаларни амалга оширишни бошлаб юборишга тайёрдир, бу Афғонистонни урушдан кейин қайта тиклашга ва унинг иқтисодий тараққиётига кўп даражада ёрдам берган бўлур эди.

*Ислом Каримов,
Янгича фикрлаш ва ишлаш — давр талаби.,
5.Т., "Ўзбекистон", 1997, 234—235-бетлар.*

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов
"ЎЗБЕКИСТОН XXI АСР БЎСАҒАСИДА: ХАВФСИЗЛИК-КА ТАҲДИД, БАРҚАРОРЛИК ШАРТЛАРИ ВА ТАРАҚҚИЁТ КАФОЛАТЛАРИ" асарида мамлакатимиз хавфсизлигига таҳдид манбаларидан бири Афғонистондаги мавжуд вазият эканлигини алоҳида кўрсатади.

— Бир таҳдид манбаи шу билан боғлиқки, Ўзбекистонни этник, демографик, иқтисодий ва бошқа муаммолар юки остида қолган мамлакатлар қуршаб турибди. Бунинг устига, юртимиз минтақадаги диний экстремизм, этник муросасизлик, наркобизнес ва ҳар хил ташқи кучлар томонидан рағбатлантириб келинаётган, ички можаро авж олган Афғонистон каби беқарорлик ўчоғи билан чегарадош...

Аслини олганда, хавфсизликка солинаётган таҳдидлар анча серқирра. Улар сиёсий экстремизм, шу жумладан диний руҳдаги экстремизмни, миллатчилик ва миллий маҳдудликни, этник, миллатлараро, маҳаллийчилик ва уруғ-аймоқчилик асосидаги зиддиятларни, коррупция ва жинойатчиликни, эко-

логия муаммоларини ўз ичига олади. Бошқача айтганда, юқорида санаб ўтилган таҳдидлар, гарчи турли минтақаларда турлича куч билан намоён бўлса-да, инсониятда бир хилда ташвиш туғдирмоғи даркор..

18 йилдан бери уруш кетаётган Афғонистондаги тангликнинг чуқурлиги ва кескинлигини, унинг минтақавий ва дунё миқёсидаги жўғрофий-сиёсий жараёнларга таъсирини эътиборга олиб, бу фожиани кўлами ва хавфи жиҳатидан ҳозирги дунёнинг энг катта минтақавий можаролари жумласига киритиш мумкин. Бу можаронинг сабаби ва бошланғич омилларини ҳамда қўшни Тожикистонда давом этаётган тангликнинг келиб чиқиши сабабларини чуқур таҳлил этмаган ҳолда (чунки ҳозир гап бу ҳақда бораётгани йўқ), қуйидагиларни таъкидлаб ўтиш зарур. Республикамиз теварагида вақти-вақти билан кескинлик кучайиб турибди. Уруш ҳаракатлари олиб борилмоқда. Ўзаро курашаётган томонлар тинчлик йўлидаги соғлом ташаббусларни тушунишни истамаяптилар. Шундай шароитда Ўзбекистон ўз фуқароларининг фаровон яшашини ва равнақ топишини таъминлаб берадиган даражада барқарор ва бехатар ривожланиши мумкинлиги ҳақида бир нима дейиш мушкул.

Юз бераётган ҳодисаларнинг фожиали томони шундаки, кўп йиллик ички қуроли ва сиёсий қарама-қаршилик натижасида вазиятнинг шундай авж олиб бориши бу мамлакатларни ўз-ўзини ҳалок қилиш ва давлатчиликдан маҳрум бўлиш ёқасига олиб келиши мумкин...

Алоҳида олинган давлатдаги ички можарони, шу можаро билан қўшни мамлакатлар ўртасидаги ўзаро алоқани бир-бирига боғлиқ бўлмаган ҳодисалар деб ҳисоблаш хато бўлар эди. Афғонистондаги ҳарбий-сиёсий танглик Тожикистондаги беқарорлик ҳолатига, Марказий Осиёдаги минтақавий барқарорлик ҳолатига ҳам, жумладан, Ўзбекистоннинг миллий хавфсизлигига ҳам салбий таъсир кўрсатмай қолмайди.

Бизнинг шароитимизда ушбу хулосани тасдиқлаш учун теран назарий фикрлар билдириш ёки бошқа минтақавий можароларнинг тарихини далил сифатида келтириш зарурати бўлмаса керак, деб ўйлайман. Ишончим комилки, Афғонистонда 1996 йилнинг сентябр-октябр ойларида вазият яна шиддатли тус олиб, унинг шамоллари димогимизга уруш

Такрор айтаман: тинчлик учун, эртанги кунимизнинг осийишта ва ёруғ бўлиши учун барчамиз қатъият билан курашмоғимиз зарур.

ҳидини олиб келди. Бу ҳол республикадаги тинчлик ва халқ хотиржамлигининг қадри ҳақида ўйлашга мажбур қилди. Бу ҳол ана шу кўп қиррали муаммонинг долзарблиги ва кескинлигини яна бир карра намоиш этди. Шу жиҳатдан олганда, минтақавий можаролар ҳал қилинмас экан, Марказий Осиёдаги давлатларнинг биронтаси ўзини хавфдан холи деб ҳисобламайди ва ишонч билан олға бора олмайди, деган фикрни давом эттириш мантиқан тўғри бўлур эди.

Ҳозирнинг ўзидаёқ кўзга ташланаётган ва кейинчалик вужудга келиши мумкин бўлган хавф-хатарлар кўлами кенг.

Биринчидан, вазиятнинг ривожланиши натижасида қуролли ёки бошқача тарздаги қўпоровчилик фаолияти атайлаб ёки беихтиёр қўшни давлатлар ҳудудига ўтиши мумкинлиги жиддий эътиборни талаб қилади. Чунки афғон ва маълум даражада тожик можаролари амалда назорат қилиб бўлмайдиган ҳолатга келиб қолди.

Иккинчидан, сўнгги йилларда воқеалар фожиали тус олганлигининг яна бир сабаби шундаки, афғон можароларига, маълум этник низолардан ташқари, яна диний тус ҳам берилди. Ислонинг кескин сиёсийлашув жараёни содир бўлмоқда. У ўта радикал тус олди - ҳокимият тепасига чиқишга даъвогарлик қилиш ва барча диндорларни мададга чақирган ҳолда бунга қуролли йўл билан эришишга очиқдан-очиқ уришиш юз бермоқда. Динимизнинг инсонпарварлик ғоялари ва асосларига ҳеч бир алоқаси бўлмаган ана шу жараён Тоғли Бадахшондан тортиб то Каспийгача бўлган жуда катта ҳудуддаги ижтимоий-сиёсий вазиятга бевосита ёки билвосита салбий таъсир кўрсатди. Минтақадаги давлатларда афғон сценарийсини ўз халқларига зўрлаб қабул қилдиришга тайёр турган экстремистик кайфиятдаги унсурлар топилиб қолди. Афғонистон воқеалари эса қандай фожиали оқибатларга олиб келганлигига ҳали биз ҳам баҳо берамиз, келгуси авлодларимиз ҳам баҳо беради.

Учинчидан, ҳокимиятга интилаётган турли афғон гуруҳларининг этник-диний даъволари асосида келиб чиққан Афғонистон можаросининг марказдан қочувчи тўлқинлари бутун минтақага салбий таъсир кўрсатишда давом қилмоқда ва муайян шакл касб этмоқда. Бу ҳол тожик-афғон чегарасидаги қуроли ифвогарликларда яққол намоён бўлмоқда. Бу ифвогарликлар Афғонистон Ислом давлати ҳудудидан туриб олиб борилаётган кўпурувчилик фаолиятининг бошқа кўринишлари билан бирга Тожикистондаги ва бутун минтақадаги вазиятни тегишлича жиддий издан чиқармоқда. Ана шундай шароитда турли-туман "дин учун курашувчилар" ўз хатти-ҳаракатлари ва ниятларини оқлаш учун диний шиорлардан фойдаланмоқдалар. Халқларимизга ва уларнинг маънавий дунёсига хос бўлмаган идеаллар ва қадриятларни зўрлаб қабул қилдиришга уринмоқдалар. Фитна ва ўрта аср жаҳолатпарастлиги уруғларини сочишга, бизни инсоният цивилизациясидаги муносиб ўрнимиздан маҳрум қилишга интилмоқдалар.

Ниҳоят, алоҳида эътиборга молик бўлган яна бир потенциал хавф-хатар ҳақида. Можароларнинг давом этиши баъзи бир кимсаларга "ажратиб юборилган халқлар" муаммосини зўр бериб авж олдиришга имкон бермоқда. Бунда кўпинча, масалан, Афғонистон билан чегаранинг икки томонидаги тожиклар ёки ўзбекларни, ё бўлмаса, пуштун қабилаларини бирлаштириш фойдасига сунъий далиллар тўпланмоқда. Мавжуд чегараларни этник асосда ўзгартириш йўлидаги ҳар қандай уриниш қандай оқибатларга олиб келишини тасаввур қилишнинг ўзи даҳшатли. Минтақамиздаги чегараларни ўзгартириш бутун жаҳон ҳамжамияти учун даҳшатли оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Ҳатто Босния ва Герцеговинадаги можаролар бу мудҳиш воқеалар олдида "ҳолва" бўлиб қолиши ҳеч гап эмас.

Умуман олганда, чўзилиб кетган минтақавий можаролар атрофдаги давлатлар учун (табiiйки, Ўзбекистон ҳам бундан мустасно эмас) айнан ҳозир кенг доирадаги муаммолар манбаиға айланди. Кейинчалик эса улар сиёсат, мафкура, миллатлараро муносабатлар ва бошқа соҳаларга ҳам зимдан салбий таъсир этиши, пۈтۈр етказиши мۈмкин.

Минтақавий можароларнинг оқибатлари анча сезиларли шаклга ҳам эга. Улар давлатларнинг миллий иқтисодиётига ва

хўжалик алоқаларига таъсир кўрсатади. Бу эса мавҳум категория бўлмай, балки ҳар бир фуқаронинг ва жамият аъзосининг аниқ ҳисоблаб кўrsa бўладиган манфаатлари демакдир.

1. Масалан, Афғонистондаги уруш мамлакатнинг шундоқ ҳам яхши ривожланмаган иқтисодиётини бошдан оёқ вайрон қилди. Бу уруш ҳозирги вақтда Марказий Осиё давлатларига "илиқ денгизлар"даги портларга чиқиш ва шу йўл билан жаҳон хўжалик алоқалари тизимига қўшилиш имконини берадиган янги транспорт коммуникацияларини очиш йўлида асосий ғов бўлмоқда. Бу эса, ўз навбатида, миллий иқтисодиётнинг ривожланишини секинлаштирмоқда. Чунки самарали мол айирбошлаш учун жуда қисқа ва барқарор транспорт коммуникациялари керак бўлиши ҳаммага маълум.

2. Қуролли можаро кескинлашган тақдирда чегараларни тан олмасдан, қўшни давлатлар ҳудудига "ёпирилиб кириш"га тайёр турган қочоқлар муаммоси вужудга келади. Одатда, бу оқимда чегара орқали нон ва бошпана топишнигина эмас, балки одамларнинг қалбига янги ғулғула солишни истайдиганлар ҳам кириб келади. Қочоқларни қабул қилувчи томон учун бу масаланинг табиий инсонпарварлик жиҳати билан бирга, иқтисодий томони ҳам мавжуд. Чунки қочоқларни жойлаштириш ва уларнинг кўп сонли, кечиктириб бўлмайдиган муаммоларини ҳал қилиш учун ўз бюджетидан қўшимча маблағлар қидириб топиш зарурияти беихтиёр пайдо бўлади.

3. Афғонистон билан Тожикистонда чўзилиб кетган минтақавий можаролар салбий ҳодисаларни келтириб чиқармоқда, чегарадош давлатлар учун жиддий хавф туғдирмоқда. Бу салбий ҳодисалар ҳақида гапирганда, қонунга ҳилоф равишда наркотик моддалар олиб ўтилиши, халқаро терроризм ва қурол-яроғ контрабандаси каби муаммоларга ҳам тўхталиб ўтиш лозим. Маълумки, вайронгарчилик ва сиёсий тартибсизлик шароитида уруш ҳаракатларини олиб бориш оддий аҳоли учун асосий юмушгина эмас, балки омон қолиш усули ҳам бўлиб қолмоқда. Айни пайтда Афғонистондаги можарода қатнашаётган гуруҳлар учун наркотик моддаларни ишлаб чиқариш ва сотиш қурол-яроғ харид қилиш ва бойлик орттириш учун пул топишнинг энг қулай воситасига айланмоқда. Турли халқаро ташкилотлар, шу жумладан БМТ таҳлилига кўра, Афғонистон қорадори хом ашёсини тайёрлов-

чи дунёдаги етакчи давлатлардан биригагина эмас, балки наркотик моддалар олиб ўтиладиган энг йирик базага ҳам айланиб қолди. Бу макон орқали наркотик моддалар тобора кўпроқ миқдорда Марказий Осиё давлатларига ва сўнгра ғарбга етказилмоқда. Табиийки, уларнинг бир қисми бизнинг минтақамизга "сингиб кетмоқда". Бу эса жиноятчиликнинг ўсишига, ёшларнинг бузилишига, ҳатто миллатнинг генофонди айнишига сабаб бўлади.

4. Афғонистон билан Тожикистондаги минтақавий можаролар ҳал бўлмаётир. Бу эса минтақадаги давлатлар, шу жумладан Ўзбекистон олдида терроризм ва қурол-яроғлар контрабандаси сингари ҳодисаларнинг кўшни давлатлар ҳудудларига ёйилиши билан боғлиқ бўлган янги ва ғоят хавфли муаммоларни кўндаланг қўйди. Эндиликда миллий хавфсизликни ва ички барқарорликни таъминлаш даражаси ана шу муаммоларни ҳал қилишга боғлиқ. Яқин Шарқдаги ва сайёрамизнинг турли нуқталаридаги бошқа танглиklar, шунингдек, МДХ ҳудудидаги (Чеченистон, Тоғли Қорабоғ, Абхазия ва бошқалардаги) воқеаларнинг ўхшаш жиҳатларига қараб террорчилик фаолиятини Афғонистон билан Тожикистоннинг миллий чегараларидан ташқарига кўчириш имкониятлари қай даражада эканлигини тасаввур этиш мумкин. Бунинг устига, Афғонистон ҳудуди ва чегаралари назорат қилиб бўлмайдиган қурол-яроғ аслаҳахонасига айланган. Бундай шароитда Марказий Осиё давлатлари ўртасидаги чегаралар очиқлиги янада хатарлидир. Афғонистон ҳудудида тайёргарликдан ўтган ёки партизанлар урушида тажриба орттирган жангарилар дунёнинг кўпгина давлатларидаги, Кавказорти, Чеченистон ва Тожикистондаги қуролли можароларда фаол қатнашган бўлиши мумкинлигини ҳам инкор этиш мушкул.

Миллий хавфсизлигимизга четдан реал таҳдид солаётган Афғонистон ва Тожикистондаги минтақавий можаролар на Марказий Осиёда ва на бутун дунё миқёсида барқарорликни мустаҳкамлашга ёрдам беради. Бу можароларнинг катта салбий потенциали бутун дунё кўламида ҳалокатли оқибатларга олиб келишга қодир.

Ислом Каримов. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида., 6. Т., "Ўзбекистон", 1998, 38-50-бетлар.

*Кимки, бирон этник ёки миллий гуруҳ,
диний оқим бутун Афғонистонда ҳукм-
ронлик ўрнатаман деса, хато қилади*

* * *

*1997 йил 22 август кун*и Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи ишга туширилиши муносабати билан ўтказилган халқаро тақдирот маросимидан сўнг Президент Ислом Каримов мамлакатимиз ҳамда хорижий оммавий ахборот воситалари журналистлари билан учрашди. Учрашувда Афғонистон воқеаларига ҳам ўз муносабатини билдирди.

— Афғонистонга келсак, илгари баёнот берганимиздек, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгаши бу мамлакатга қурол-яроғ олиб келишни қатъиян тақиқлаши лозим. Вазият Ўзбекистоннинг бу тақлифига АҚШ, Россия ва Покистон ҳам қўшилишини тақозо этади.

Ҳозир гоҳ Бишкекда, гоҳ Исломободда Афғонистон масаласида тинчлик конференцияси ўтказиш тақлиф этилмоқда. Бу борада менинг фикрим шундай: Афғонистонда тинчлик ўрнатиш учун, аввало, контакт-бирлаштирув гуруҳи тузилиши керак. Унга, албатта, АҚШ, Россия, Покистон ва Эрон аъзо бўлиши, қолаверса, Афғонистонга чегарадош бўлган бошқа давлатлар кириши зарур. Шундагина бирон натижага эришиш мумкин бўлади. Яна тақрор айтаман, Афғонистонда барча гуруҳлар вакилларида иборат коалицион ҳукумат тузилиши шарт. Бусиз мурасага келиб бўлмайди. Кимки, бирон этник ёки миллий гуруҳ, диний оқим бутун Афғонистонда ҳукмронлик ўрнатаман деса, хато қилади. Шунинг учун барча гуруҳ ва партиялар, биринчи навбатда "Толибон" ҳаракати бундай даъводан воз кечиши керак.

*Ислом Каримов. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт
йўлида., 6. Т., "Ўзбекистон", 1998, 315—316-бетлар.*

* * *

*Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 1993 йил 28 сентябр кун*и Нью-Йоркда БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида Марказий Осиё минтақасини ядро қуролидан холи зонага айлантириш ташаббуси билан чиққан эди. Бу ташаббус тинчликсевар жамоатчилик, жуда кўп дав-

латлар, халқаро ташкилотлар томонидан қўллаб-қувватланди. Натижада 1997 йил Тошкентда нуфузли халқаро конференцияни ташкил этиш воқеликка айланди. 1997 йил 15-16 сентябр кунлари Тошкентда "Марказий Осиё — ядро қуролидан холи зона" мавзuida халқаро конференция бўлиб ўтди. Конференцияда 50 дан ортиқ давлат, 16 та халқаро ташкилот вакиллари иштирок этди. Унда Президент Ислон Каримов қатнашди ва нутқ сўзлади.

* * *

1997 йилнинг 22-25 сентябрида Тошкентда Европа Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилоти Парламенти Ассамблеясининг кенгайтирилган "Марказий Осиё ва Кавказда минтақавий хавфсизлик, сиёсий ва иқтисодий, ижтимоий ва инсонпарварлик масалалари" мавзусида халқаро семинари ўтказилди.

* * *

1997 йил 27 декабрь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов республикада фаолият кўрсатаётган дипломатия корпуси раҳбарлари, халқаро ташкилотлар вакиллари, чет эллик ҳамда республика журналистлари билан бўлган учрашувда Афғонистонга қуро-л-яроғ етказиб беришни тақиқлаш ҳақидаги ташаббусини БМТ Хавфсизлик кенгаши, ЕХХТ, Европа парламенти қўллаб-қувватлаганини, бу уларнинг кейинги қарорларида ўз ифодасини топганини қайд этди. Бу борадаги саъй-ҳаракатлар кўламини кенгайтириш, Афғонистонда тинчлик қарор топгач, бу ҳудудда етакчи мамлакатлар ҳамкорлигида магистрал йўллар барпо этиш мақсадга мувофиқдир, деган янги ғояни илгари сурди. "Бу Афғонистонни урушдан кейин қайта тиклашга ва унинг иқтисодий тараққиётига кўп даражада ёрдам берган бўларди", деди пировардида Президент.

* * *

1998 йил 10 майда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо мамлакатлар ва ҳукумат бошлиқларининг учрашувидан сўзлаган нутқида Афғонистон масаласига ҳам алоҳида тўхталди:

— Афғонистонда давом этаётган уруш ва Тожикистондаги чигал вазият доимий равишда минтақадаги давлатларнинг сиёсий қутбларга бўлинишига сабаб бўлиб ҳамда минтақамиз ва ундан ташқаридаги барча давлатлардаги барқарор вазиятга хавф солиб тураверади.

Мен бу ўринда вазиятни сиёсий жиҳатдан изга солиш ҳақида бунинг устига, таназзулнинг чўзилиб кетишида кимлар айбдор экани тўғрисида гапириб ўтирмоқчи эмасман.

Шу билан бирга, ижозатларингиз билан, бу ерда Эрон Ислом Республикаси Президенти жаноб Ҳотамий айтиб ўтган гапни яна бир бор такрорлашни лозим топаман.

Ҳа, ҳақиқатдан ҳам, Ислом ва Шарқ цивилизацияси ҳамда фалсафасининг шаклланишида муҳим ўрин тутган ўлкамиз жаҳон цивилизациясига салмоқли ҳисса қўшган жуда қўп фан ва маданият арбобларини, файласуф ва математикларни етиштириб чиқарган.

Шу маънода олиб қараганда, қадимий маданияти, буюк аждодларининг донишмандлиги билан фахрланиши лозим бўлган мамлакатлар — Афғонистонда 20 йилдан буён биродаркушлик, фуқаролик уруши давом этаётгани, Тожикистонда эса 5 йилдан буён қалтис вазият сақланиб турганини тушуниш жуда қийин!

Назаримда бутун минтақамизда тинчлик ва барқарорликка эришиш, мамлакатларимизнинг келажакдаги тараққиёти учун асосий йўналишлардан бири - Афғонистон ва Тожикистонга, биринчи навбатда, уларнинг иқтисодиётини тиклаш ва оёққа қўйиш масалаларида келишилган ҳолда муайян ёрдам кўрсатиш дастурини ишлаб чиқиб амалга ошириш муҳим аҳамият касб этади. Ҳозир бу масала минтақадаги мамлакатлар учун энг муҳим муаммолардан бири бўлиб қолмоқда.

Ислом Каримов. Биз ўз келажакимизни ўз қўлимиз билан қурамыз. 7.Т, "Ўзбекистон", 1999, 62-бет.

* * *

1998 йил май ойида Ўзбекистон ва Россия Федерацияси Афғонистондаги "Толибон" раҳбариятига ўт очишни тўхтатиш ва томонлар ўртасида тинч музокаралар ўтказиш ҳақида таклиф киритди.

* * *

1998 йил 30 июл кунн *Ўзбекистон ва Россия Федерация-сининг ички можароларни музокара воситасида ҳал этиш ҳақидаги таклифини "Толибон" рад этгач, БМТ Хавфсизлик Кенгаши Афғонистонда ўзаро урушаётган томонларга ўт очишни дарҳол тўхтатиш ва музокаралар бошлаш талаб этилган баёнот қабул қилди.*

* * *

1998 йил *Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов "Тафаккур" журнали Бош муҳаррирининг саволла-рига жавобларида жаҳонда турли мафкуралар кураши шид-датли тус олганини, улар орасида ёшлар онгини заҳарлаб эгаллашга интилаётган турли бузғунчи ғоявий оқимларни атрофлича таҳлил қилар экан, Афғонистон муаммоси ва диний экстремизмга алоҳида тўхталди:*

— Келинг, бир лаҳза атрофга теранроқ назар ташлайлик. Кўп синовлар, азобу укубатлар, хатолар, фожиалар, уруш-лар, қатагонларни бошидан кечирган асримиз поёнига ета-ётган, инсоният янги аср бўсағасида турган бугунги кунда турли хил эски ва янги мафкураларнинг ўзаро кураши ҳар қачонгидан ҳам кўра шиддатли тус олмоқда. Ранг-баранг, баъзан бир-бирига мутлақо зид дунёқарашлар, сиёсий, мил-лий, диний оқимлар, мазҳаб ва секталар ўртасидаги фикр талашувлари гоҳо баҳс-мунозара доирасидан чиқиб, қонли тўқнашувлар, оммавий қирғинларга сабаб бўлмоқда, одам-лар бошига беҳисоб қайғу-кулфатлар солмоқда.

Бошқача айтганда, ҳозирги вақтда дунёда икки қарама-қарши қутб барҳам топган бўлса-да, турли хил мақсад-манфаатларни ифода этувчи мафкуралар тортишувни тўхтагани йўқ. Очик айтиш керакки, бу тортишувлардан кўзланган асосий мақсад - инсон, авваламбор ёшлар қалбини эгаллаш, муайян мамлакат ёки минтақадаги бирор миллат ёки халқнинг онгига, унинг сезги-туйғуларига таъсир ўтка-зиш, уни ўз дунёқарашига бўйсундириш, маънавий жиҳатдан заиф ва тобе қилиш. Фикр қарамлиги, тафаккур қўлиги эса ҳар қандай иқтисодий ёки сиёсий қарамликдан ҳам кўра даҳшатлидир.

Узоқ тарихимиздан маълумки, ҳар қандай зўравон бос-қинчилар ва юртимизда ҳукмронлик қилмоқчи бўлган куч-

*Фикр қарамлиги, тафаккур қулли-
ги ҳар қандай иқтисодий ёки сиёсий
қарамликдан ҳам кўра даҳшатлидир*

лар ёвуз ниятларига эришиш учун аввало миллий маданият ва анъаналаримизни йўқ қилиш, шу йўл билан бизни маънавий жиҳатдан заифлаштиришга, куч-қудратимизни йўқотишга ҳаракат қилганлар. Бу ҳақиқатни ҳеч қачон ёдимиздан чиқармаслигимиз керак...

Шундай мураккаб бир вазиятда одамлар омонлиги, мамлакатимиз тинчлигини таъминлашга эришаётганимиз, ўйлайманки, бизнинг энг катта ютуғимиздир.

Чуқурроқ мулоҳаза юритиб қарайдиган бўлсак, шу ҳолни кўрамизки, Ўзбекистон дунёдаги етакчи давлатларнинг, турли-туман сиёсий кучларнинг бир-бирига зид манфаатлари ўзаро муттасил тўқнашиб турадиган бир майдонда жойлашган. Биз буни истаймизми-йўқми, тарих, тақдир тақозоси шундай. Юртимиздаги беҳисоб табиий бойликлар, унинг геостратегик шароити жаҳонда бизга нисбатан фақат хайрихоҳлик ёки ҳавас туйғусини эмас, балки ҳасад, қора ниятларни ҳам уйғотиши сир эмас.

Харитага диққат билан разм солсангиз, мамлакатимизни этник, демографик, иқтисодий ва бошқа муаммоларнинг оғир юки остида қолган мамлакатлар қуршаб олганини кўриш мумкин. Бунинг устига, Ўзбекистон диний экстремизм, этник жанжаллар, нарқобизнес ва ҳар хил ташқи кучларнинг таъсирида ички низолар авж олган Афғонистон каби беқарорлик ўчоғи билан чегарадош. Олти йилдирки, кўшни Тожикистонда нотинчлик ҳукм сурмоқда.

Минтақамиздаги мавжуд муаммолар камдек, яқинда кўшни давлатлардан бири — Ҳиндистон ядро синовларини ўтказиб, янги бир таҳлика манбаини вужудга келтирди. Бу нарсa минтақадаги барқарорлик мувозанатига жиддий зарар етказди. Бунга жавобан шу ҳудуддаги бошқа бир давлат, яъни Покистон ҳам ядро синовлари ўтказиш ҳаракатига тушиб қолди. Демак, минтақамизда ядро хавфи мавҳум хатардан реал хавфга айланиб бормоқда.

Табиийки, буларнинг барчаси бизни ташвишлантирмасдан қўймайди. Ўз навбатида биз ҳам давлатимизнинг мудо-

фаа салоҳиятини мустаҳкамлаш ва ҳар қандай таҳдид балосидан сақланиш учун зарур ҳимоя чораларини қўришга мажбур бўламиз.

Ҳеч сир эмаски, бугунги кунда хавфсизликни таъминлаш, хатарларнинг олдини олиш қанчалар мураккаб, нозик ва қалтис бир масала. Буни, албатта, билган билади, билмаган билмайди.

Ислом Каримов, Биз ўз келажакимизни ўз қўлимиз билан қурамиз, 7.Т., "Ўзбекистон"-1999, 85,101-бетлар.

* * *

1998 йил 28 августда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн иккинчи сессиясида қилган маърузасида ҳам Афғонистондаги аҳвол тўғрисида батафсил тўхталиб, бу борада Ўзбекистон позицияси тамойилларини аниқ изоҳлаб берди:

— Ўзингизга маълумки, кейинги пайтларда Афғонистонда ва Афғонистон атрофида ҳарбий-сиёсий вазият кескинлашди. "Толибон" ҳаракати вакиллари ташқи кучларнинг фаол ҳарбий, сиёсий ва молиявий ёрдамига таяниб, қисқа муддатларда Афғонистон шимолидаги муҳим шаҳар ва қишлоқларни босиб олди.

Биродарқушлик уруши бутун мамлакатга ёйилиб, бегуноҳ қон тўкилмоқда. Афғонистон бугун амалда халқаро терроризм, диний экстремизм майдонига, жаҳон наркобизнеси марказига айланиб қолмоқда.

Вазият шундай таранглашдики, эртага нима бўлишини олдиндан айтиш қийин. Зиддият назорат қилиб бўлмайди-ган даражага етиб, қўшни давлатларга ҳам ўтиши мумкин. Уруш оловининг тафтини Ватанимиз чегараларида шундоқ сезиб турибмиз.

Мақсадлари, вазифалари ҳамда дастурий йўналиши бўйича "Толибон" ҳаракати жангари, ўта радикал диний ташкилотдир. "Толиблар" Афғонистонда ҳокимиятни қўлга киритиш билан чекланмасдан, ўз мафкураларини қўшни мамлакатларга, энг аввало Марказий Осиё минтақасига ёйиш учун

барча чора-тадбирларни кўришлари эҳтимолдан ҳоли эмас.

Мана шундай интилишлар Марказий Осиёда барқарорликнинг издан чиқишига, Афғонистон ҳудудидан бу минтақага ҳар хил ақидапарастлар, экстремистлар, террорчиларнинг суқулиб киришига сабаб бўлиши мумкин. Тинч ҳаётимизга, барқарорлик, хавфсизликка путур етказиши мумкин бўлган шундай хавф борлигини унутишга ҳаққимиз йўқ.

Айтиш керакки, воқеаларнинг бундай тус олиши биз учун янгилик эмас. Вазиятнинг жиддийлигини жаҳон афкор оммасига, аввало муҳолиф кучларга етказиш йўлидаги саъй-ҳаракатларимиз, тахмин ва ҳулосаларимиз, афсуски, тўғри бўлиб чиқди...

Афғонистонда тинчлик ўрнатиш бўйича Ўзбекистон позициясининг моҳияти нимадан иборат, бизнинг ташаббусларимиз нималарни кўзда тутди? Бу борадаги бизнинг қарашларимиз аниқ-равшан ва изчилдир.

Биз ўз қўшнилариимиз билан, уларнинг сиёсий йўли, бу мамлакатлардаги мавжуд давлат қурилиши ва тузумидан қатъи назар, тинч ва барқарор муносабат ўрнатишга интиламиз. Чунки қўшни давлатлардаги тинчлик ва тотувлик, бизнинг сарҳадларимиздаги осойишталик барқарор, мустақил ва фаровон Ўзбекистон давлатини барпо этишга қаратилган ижтимоий-иқтисодий ислохотларни муваффақиятли амалга оширишнинг муҳим шарти ҳисобланади. Фақат тинчлик ва тотувликкина заҳматкаш халқимиз етти йил мобайнида қўлга киритган мустақиллик самараларини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш имконини беради.

Бизнинг мамлакатимиз афғон можаросини ҳал этиш бўйича аниқ ва равшан таклифларга эга. Биз бу ҳақда кўп мартаба гапирганмиз. Уларнинг асосий моҳияти нималардан иборат?

Биринчи. Музокаралар жараёни бошланишининг шартли сифатида барча жанговар ҳаракатларни тўхтатиш. Мо-жарога дахлдор бўлган барча томонлар олдиндан ҳеч қандай шарт ва талаблар қўймасдан, жифокаш афғон халқи манфаатларидан келиб чиқиб, афғонлараро мулоқотни бошлаш учун ўз сиёсий иродасини ва инсоний мардликларини намойиш этишлари даркор. Ҳозирги мавжуд вазиятда бу боши берк кўчадан чиқиш йўлидаги энг мураккаб, лекин бирдан-бир зарур қадамдир.

Иккинчи. Ташқаридан таъсир ўтказишга, Афғонистоннинг ички ишларига аралашишга барҳам бериш. Ҳозир шундай вазият вужудга келдики, муайян сабаблар натижасида Афғонистон қўплаб ташқи кучларнинг бир-бирига зид манфаатлари тўқнашган мамлакатга айланиб қолди.

Афғон гуруҳларини ташқаридан қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантиришга чек қўйилмас экан, бу жафокаш заминда тинчлик бўлмайди. Бунга менинг имоним комил.

Вайроналик келтирувчи турли қуруллар бу мамлакатга тобора катта миқдорда жўнатилмоқда. Аёнки, бугун Афғонистонга қурул-яроғ етказиб бераётган кучлар ўз сиёсий мақсадларига эришиш билан бир қаторда, "Ўлим савдоси" орқали мўмай даромад билан чўнтақларини тўлдирмоқдалар.

Мен яқинда чегара шаҳримиз Термизда бўлганимда, хаёлимдан шундай оғир ўйлар кечди: шундоқ бир неча юз қадам нарида ўн минглаб бегуноҳ одамлар - болалар, аёллар, кек-

салар, ана шу ҳарбий техника ёрдамида қурбон бўлаётган мамлакат турибди. Одамлар уй-жойидан, пешона тери билан, жонини жабборга бериб топган бойлигидан маҳрум бўлмоқда.

Афғонистонга қурол етказиб беришнинг яна бир хавfli, даҳшатли томони бор. У ҳам бўлса, унинг қўшни мамлакатларга ҳам ёйилиши, халқаро терроризм, уюшган жиноятчилик ва диний экстремизм учун қулай шарт-шароит яратилишидир.

Учинчи. Афғонистонга қурол-яроғ етказиб беришни қатъиян тақиқлаш. Ўзбекистон БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясидаёқ бу таклифни ўртага қўйган эди. Шундан буён ўтган тўрт йил давомида ана шу эмбарго механизмлари ишга солинганида, биз бугун танклар, артиллерия, ҳарбий авиация, ракеталар ва бошқа техника воситалари ишлатилаётган катта қўламдаги жанговар ҳаракатларнинг гувоҳи бўлиб турармидик?

Тўртинчи. Мамлакатдаги барча миллий-этник ва ҳарбий-сиёсий гуруҳлар вакилларида иборат ҳукумат тузиш. Кўп миллатли Афғонистоннинг кўҳна тарихи шундан гувоҳлик берадики, барча этник гуруҳлар ва оз нуфузли миллатлар (пуштунлар, тожиклар, ўзбеклар, ҳазорийлар, туркманлар ва бошқалар)нинг манфаатлари ҳисобга олинмас экан, бу мамлакатда тинчлик бўлмайди.

Бешинчи. Тинчлик ўрнатиш жараёнида барча манфаатдор мамлакатлар, энг аввало Афғонистонга қўшни давлатларнинг фаол иштирок этиши. Вазият таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, бу мамлакатдаги можаро фақатгина афгонларнинг муаммоси эмас. Можаронинг манбаи ва сабаблари ғоят чуқур бўлиб, улар бу мамлакат жўғрофий ҳудудидан анча узоқдадир.

Шу боис, Афғонистоннинг келгуси тақдири учун жаҳон ҳамжамиятининг масъулияти янада ортади. Ана шу нуқтаи назардан қараганда, можарони ҳал этиш борасида Ўзбекистон олға сурган таклифлар энг мақбул йўл бўлиб қолмоқда. Мен бу ўринда, аввало Афғонистон билан бевосита чегарадош давлатлар, шунингдек, Россия ва Америка Қўшма Штатларининг "6+2" шакли доирасида БМТ раҳнамолигидаги саъй-ҳаракатларини назарда тутмоқдаман.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, афғон муаммосини тинч йўл билан ҳал этишга қаратилган барча чора-

тадбирлар фақат БМТ ҳомийлигида, манфаатдор халқаро ташкилотлар иштирокида ўтказилиши керак.

Афғон муаммосини ҳал этиш борасидаги Ўзбекистоннинг қатъий позицияси ана шундан иборат. У ҳаммага маълум ва жаҳон ҳамжамияти томонидан қўллаб-қувватланмоқда.

Айни вақтда шундай кучлар ҳам борки, уларнинг узоқни кўзлаган ғаразли мақсадларини амалга оширишларида бу позиция тўсқинлик қилмоқда. Толибларнинг Самарқанд ва Бухорога юриши ҳақидаги гап-сўзлар ҳам шундан келиб чиқмоқда.

Мен бутун масъулиятни зиммамга олиб айтаманки, бунга ўхшаш миш-мишлардан мақсад — низо қўзғатишдан бошқа нарса эмас. Бундай кучлар қандай мақсадни кўзламоқда? Бу очиқ-равшан — Ўзбекистонга қарши агрессия билан бизни қўрқитиб, чегарамизда можаро чиқариш, бизнинг мамлакатимизни ҳам ҳарбий ҳаракатларга жалб этиш, бошқариладиган можаро деб аталувчи вазиятни вужудга келтириш.

Бу борада нима дейиш мумкин? Биз ҳеч қачон низо чиқишига йўл қўймаслигимиз ва турли жанжалларга аралашмаслигимиз даркор. Куч ишлатмаслик, муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш тамойилини қатъият ва изчиллик билан ҳимоя қилишимиз зарур.

Бундай уруш халқимиз бошига қандай кулфат, азоб-уқубат келтириши мумкинлигини ҳеч қачон унутмаслигимиз керак.

Ислом Каримов. Биз ўз келажакимизни ўз қўлимиз билан қурамыз. 7., Т., "Ўзбекистон" 1999, 164—167-бетлар

* * *

1998 йил 6 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ЮНЕСКО Ижроия Кенгаши 155-сессиясининг якунловчи мажлисида сўзлаган нутқида ҳам Афғонистонда тинчликни қарор топтиришнинг зарурлигига тўхталди:

— Ўзбекистон аҳолисида, айниқса, амалда халқаро террорчилик ва диний экстремизм полигонига, дунёвий наркобизнес марказига айланиб қолган Афғонистонда рўй берётган воқеалар қаттиқ ташвиш ва хавотир уйғотмоқда.

Афғонистондаги урушнинг кенг қулоч ёйиш хавфи одатий тушунчадаги давлатлараро чегаралар бўлмаган Марказий

Осиё минтақасида олдиндан кўриб бўлмайдиган оқибатларга олиб келиши мумкин. Афғонистон ҳарбий-сиёсий танглик ўчоғи бўлибгина қолмасдан, айти пайтда қурол ва наркотик моддалар тарқатиш манбаи, террорчилар, диний экстремистларни тайёрлаш маркази ҳамдир.

Бу ерда жаҳон цивилизациясидан, умуминсоний қадриятлардан узилиб қолган, қўлидан фақат жанг қилиш келадиган бутун бир авлод вояга етди.

Бизнинг умумий цивилизациямизнинг ажралмас қисми бўлган бу кўҳна заминдаги тарихий-маданий ёдгорликларга уруш туфайли етказилган зарарни аниқлаш жуда қийин. Қачонлардир гуллаб-яшнаган водийлар саҳрога, кўплаб шаҳарлар вайронага айлантирилди.

Мен шунга аминманки, жаҳон ҳамжамияти мамлакатларининг, биринчи навбатда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг фаол иштироки, агар зарурат туғилса, мажбурий аралашувигина Афғонистон фожиасини бартараф этиши, бу мамлакатнинг жафокаш халқига тинчлик ва барқарорликни қайтариб бериши мумкин.

Ислом Каримов, Биз ўз келажакимизни ўз қўлимиз билан қураимиз, 7.Т., "Ўзбекистон". 1999, 125-бет.

* * *

1999 йил 16 февралда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентда Вазирлар Маҳкамасида шу куни юз берган портлашлардан сўнг сўзлаган нутқида шундай деган эди:

— Мана, қаранглар, тинчлик-осойишталик, барқарорлик шароитида яшаяпмиз. Худога шукр, ҳаётимизда тинчлик-хотиржамлик ҳукм сурмоқда, деган гапларни ҳар қадамда эшитиб турамиз. Аслида бу ҳам авваламбор Парвардигоримизнинг неъматидир. Одамзод табиати тинч-тотув ҳаётни хуш кўради, бундай ҳаёт унинг ички дунёсига, хоҳиш-иродасига, интилишларига тўғри келади. Нега деганда, ҳар бир инсон миллатига, жинсига, динига қарамасдан, нимани хоҳлайди? Инсон яна нимани истайди? Бола-чақасининг бахтини кўришни, эзгу ниятларини амалга оширишни истайди. Шунинг учун ҳам тинчлик-осойишталик одамзод учун та-

бийи бир ҳол. Лекин, минг афсуски, бундай ҳол гўё ўз-ўзидан, ҳеч қандай қийинчиликсиз, ойдан тушгандек юз беряпти, деб ўйлаймиз баъзан... Очиқ айтиш керак: шундай кайфият бизда бир касалликка айланди.

Бунақанги беғамликка дуч келганда беихтиёр: "Эй одамзот, теварагингга қара, нима бўляпти? — деб хитоб қилгингиз келади. — Ахир, ён-атрофингда нотинчлик, тўс-тўполон, одамлар бир-бирини ўлдирыпти — мана, йигирма йилдирки, Афғонистонда уруш кетяпти, етти йилки, Тожикистонда нотинчлик. Шуларга қараб фикр қил, кўзингни оч!"

Жануб томонда жойлашган баъзи бир экстремистик кучлар, ўзларича, Ўзбекистон энди мустақил, эркин бўлди, биз ҳам шундан фойдаланиб ҳукмимизни сурайлик, уларни ўз йўлимизга юргизайлик, уларнинг бойлигидан фойдаланайлик, деган хом хаёлда юргани барчамизга аён бўлиши керак. Улар бизнинг ҳаётимизда ислом давлатини, ислом ақидаларини жорий қилиб, бу ерда ўз сиёсатини, ўз ҳукмронлигини ўрнатмоқчи бўлади.

Биз эса, таассуфки, уларнинг бундай ёвуз ниятлари ва ҳаракатларидан беҳабардай юрамиз. Нима учун? Ахир, ҳаёт ҳамма нарсага одамларнинг кўзини очиб беради-ку! Мен бир нарсага ачинаманки, фақатгина одамлар бошига мана шундай фожа, кулфат тушгандан кейин биз кўзимизни каттароқ очиб қарагандай бўламиз.

Мен, эй одамзод, огоҳ бўлинглар, огоҳ бўлинглар, огоҳ бўлинглар, деб доим кўйиб-ёниб даъват этаман. Бу гап эҳтимол баъзи бировлар учун ортиқчадай туюлар. Лекин мен огоҳлик, огоҳ бўлиш ҳақида гапирганимда бугунгига ўхшаш воқеаларни назарда тутаман. Нега деганда, бир бегуноҳ одамнинг ўлими — бу кечирилмас фожа. Чунки, инсон табиати ноҳақлик, зулмни қабул қилмайди. Авваламбор, Худонинг ўзи бунга қабул қилмайди.

Яна такроран айтмоқчиманки, бугун кўпгина жойларда ҳаётимизда ана шундай бепарволик, фақат ўзини билиш, фақатгина ўзини ўйлаш, ўзи билан банд бўлиш кайфиятлари пайдо бўлди. Ҳаммаси ўзича кетяпти-ку, бугун кечаги кунга нисбатан ўсиш бор, пировард мақсадимизга ҳали тўла эришмаган бўлсак-да, сезиларли суръатлар билан ривожланишмиз, яна нима керак, деган қарашлар бизнинг сезгир,

хушёр бўлишимизга ҳалақит бераётганини пайқамасдан қолдик.

Ҳолбуки, бу тинчлик учун курашиш керак, бу тинчлик учун, айтайлик, зарур бўлса, жон бериш керак. Тинчлик учун инсон ўзининг бутун кучини, ақл-идрокини сафарбар этиб, ҳаракат қилиши, меҳнат қилиши керак. Бу ҳаётни ҳимоялаш керак. Ҳимоялаш деганда мен нимани назарда тутаяпман? Тинчлигимизни ҳимоя қилишимиз керак. Келажак авлодимизни ҳимоялашимиз керак. Оиламизнинг тинчлигини ҳимоялашимиз керак.

Ҳимоя дегани нима? Ҳимоя дегани — аввало, огоҳ бўлиш дегани. Мана шу каби бемаъни ишларни, қабиҳ ниятларни сездингми, ёвуз кучларнинг хатти-ҳаракатини, башарасини кўрдингми, бепарво бўлма! Нимага деганда, эртага шулар туфайли сенинг бошингга кулфат тушиши мумкин.

Бепарволик ҳеч қачон яхшиликка олиб келмаган. Кўҳна тарих бу борада бизга кўп сабоқ беради. Бизнинг миллатимиз, халқимиз оғир ва машаққатли тарихни бошидан кечирди. Фарзандларимизга шу тарихни ҳаққоний тарзда ўргатиш, мактабларда ўқитиш, китоблар, матбуот, телевидение орқали яққол кўрсатиш керак.

Ислом Каримов. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт — пировард мақсадимиз. 8.Т., "Ўзбекистон" 2000, 6—7-бетлар.

* * *

1999 йил 19 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бевосита ўз ташаббуси билан чақирилган Афғонистон бўйича "6+2" гуруҳи Тошкент учрашуви очилиш маросимида нутқ сўзлаб, афғон муаммосини ҳал қилишнинг тарихий зарурийлигини кўрсатиб берди:

— Биз бугун бу ерда юксак ва олижаноб мақсад - жафокаш Афғонистон заминиди кўпдан бери кутилаётган тинчлик ўрнатиладиган кунни биргаликда яқинлаштириш учун тўпландик.

Тинчлик ва барқарорлик, энг аввало, афғон халқининг орзуси. Чунки бу халқ йигирма йиллик уруш, азоб-уқубат ва муҳтожликни бошидан кечирмоқда. Бу халқ ўзининг бу-

UNITED NATIONS

**Tashkent Meeting
of the Group «6+2» on
Afghanistan**
July 19-20, 1999

тун тарихи ва мислсиз бардоши билан чинакам ҳурмат ва ҳамдардлик уйғотади.

Фуқаролар уруши туфайли вужудга келган беқарор вазият аллақачон Афғонистон чегараларини ошиб ўтиб, минтақадан анча нарида ҳам ўзининг салбий таъсирини кўрсатмоқда...

Баъзи давлатларнинг Афғонистондан жўғрофий узоқлик ўзларининг хавфсизлигига таъсир қилмайди деган умидлари асоссиз эканини вақт кўрсатди.

Афғонистонда кўп йил давом этган танглик сабабларини аниқлаш ушбу анжуман вазифасига кирмайди, десам фикримга қўшилсангиз керак. Ҳозирги вақтда, энг муҳими, Афғонистондаги вазиятни қайта-қайта таҳлил этиб, бир-бирига қарши курашаётган томонларни яраштириш учун дастлабки қадам бўлиши мумкин бўлган ўша элас-элас кўринаётган келишув омилларини топишдан, янада аниқроқ айтганда — **қарама-қаршилиқ ва урушни бундан кейин ҳам давом эттириш бемаънилик эканлигини уларга кўрсатиб ва исботлаб беришдан иборатдир.**

Ўзбекистон ва Афғонистон халқларини кўп асрлик тарихий муштарақлик анъанавий равишда бир-бирига боғлаб туради. Шунинг ҳам айтмоқчиманки, ўзбеклар ва афғонлар ўртасида ҳеч қачон ғанимлик бўлмаган - Амударё неча юз йиллар давомида бизни фақат бирлаштириб турган.

Ҳозир ҳам бизнинг энг эзгу ва энг катта истагимиз тинч, барқарор ва хавфсиз Афғонистонни кўришдир. Биз Қобулда миллий тотувлик ва ички барқарорликни таъминлашга қодир бўлган, халқаро ҳуқуқ меъёрларини ҳурмат қиладиган ва чегарadoш мамлакатлар билан яхши қўшничилик муносабатларини таъминлашга кафолат берадиган барча томонлар вакиллари билан иборат нуфузли ва кучли ҳукуматни кўришни истаймиз.

Афғонистон муаммосини тезроқ ҳал этиш минтақавий ҳамкорликни йўлга қўйиш учун, биринчи навбатда Марказий Осиёни қўшни ҳудудлар ва мамлакатлар билан боғладиган транспорт коммуникацияларига доир узоқ муддатга мўлжалланган лойиҳаларни амалга оширишга зарур шарт-шароит яратиш ишига чинакам омил бағишлаган бўлар эди.

Ўзбекистоннинг минтақада хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, хусусан БМТ шафелигида "6+2" гуруҳи-

ни тузиш бўйича саъй-ҳаракатлари ва ташаббуслари ана шу ёндашувларга асосланган.

Катта мамнуният билан таъкидламоқчиманки, бу гуруҳ қисқа вақт ичида афғон муаммосини ҳал этиш йўллариини излашда биргаликда ҳаракат қилиш бўйича етарли тажриба тўплади.

Фақат бир фактнинг ўзи, яъни гуруҳдаги уч мамлакат - АҚШ, Россия ва Хитой - БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари шу минтақа мамлакатлари билан биргаликда "6+2" гуруҳи доирасида Афғонистон муаммосини тинч ҳал этиш йўллариини излашда фаол иштирок этаётгани - бу халқаро тажрибада жуда камдан-кам учрайдиган, айтишим мумкинки, мислсиз воқеадир.

Ўз-ўзидан равшанки, бу гуруҳни тузиш ва унинг ишини ташкил этишда, жумладан мазкур анжуманнинг бугунги мажлиси ўтказилишида БМТ ҳал қилувчи ўринда турибди.

Шу муносабат билан БМТнинг Афғонистон бўйича махсус миссияси аҳамиятини, шунингдек, унинг раҳбари — БМТ Бош котибининг махсус вакили Лаҳдар Брахимининг афғон диёрида тезроқ тинчлик ўрнатилишига қаратилган самарали ишини алоҳида таъкидламоқчиман.

Бугунги учрашувимиз жаноб Лаҳдар Брахимининг БМТ шафелигида "6+2" гуруҳида иштирок этувчи мамлакатлар вакиллари билан биргаликда икки йил давомида олиб борган қизғин ишининг якунидир. Бу гуруҳнинг мақсади Афғонистон муаммосини ҳал этиш йўллариининг умумий тамойиллари ва ягона ёндашувини ишлаб чиқишдан иборат.

Анжуманнинг кўп иштирокчилари фикримга қўшиладилар деб ўйлайман — Афғонистондаги бугунги вазиятни асосан Афғонистон жамиятининг таркибий қисмини ташкил этувчи икки куч — "Толибон" ҳаракати ҳамда унга қарши турган Аҳмад Шох Маъсуд раҳбарлигидаги бирлашган гуруҳ шакллантирмоқда.

Ҳозирги вақтда Афғонистон моjarосининг кўпгина иштирокчилари, шунингдек, уларнинг орқасида турган кучлар Афғонистон моjarосини ҳарбий йўл билан ҳал қилиб бўлмаслигини тушуниб етмоқда. Афғонистон моjarоси бошлангандан то бугунги кунгача бўлган даврдаги мисли кўрилмаган бу вазиятни тўғри баҳоламаслик мумкин эмас.

Афғонистон ичидаги кучлар ўртасида уруш ҳаракатларини тўхтатиш ва музокарани қайтадан бошлаш зарурлиги бири-бирига қарши курашаётган томонлар ўртасида музокаралар жараёнини бошлашга ана шу ноёб имкониятни тушуниб етиш ва англашни тақозо қилмоқда.

Айни ҳозирги вақтда вужудга келган вазият мазкур анжуманнинг барча иштирокчиларидан, бизнинг фикримизча, асосий вазифани — музокаралар жараёнини бошлаш, бутун Афғонистон халқи, ундаги этник гурӯҳлар манфаатларини кўзлаган ҳолда қарашларнинг ўхшаш нуқталарини, ўзаро мақбул бўладиган келишувларни излаш йўли билан музокаралар жараёнини шакллантириш бўйича ўзаро мақбул умумий ёндашувларни ишлаб чиқиш вазифасини ҳал қилишда катта масъулиятни талаб қилмоқда.

Бу ёндашувларни ишлаб чиқишда воқеалар тақозоси билан Афғонистон можаросига бошқаларга нисбатан кўпроқ жалб этилган икки мамлакат — Покистон ва Эроннинг қарашларининг яқинлиги алоҳида аҳамиятга эга бўлади, десам фикримга қўшилсангиз керак.

Айни пайтда "Афғонистон қўшнилари ва дўстлари" гуруҳи фаолиятининг асосий тамойили мустақил давлат ички ишларига аралашмаслик, унинг ҳудудий яхлитлигини сақлаб қолиш эканини таъкидлаш зарур. Кўп йиллар давомида Афғонистоннинг ички ишларига четдан аралаштиш афғонларда табиий равишда воситачиларга ишончсизликни вужудга келтиргани эътиборга олинса, бу тамойил алоҳида аҳамият касб этади.

Афғон халқи ва унинг раҳбарлари ўз мамлакатлари тараққиётнинг қайси йўлидан боришини ва тинч ҳаёт қандай ҳукумат бошчилигида тикланишини ўзлари мустақил равишда танлаб олишлари керак.

Биз ҳозир йигирма йилдан ортиқ давом этаётган беҳуда хунрезлик ва вайронагарчилик даврида вужудга келган ҳамда илдиз отган жуда кўп эски муаммолар мавжуд бўлган узоқ ва мураккаб йўлнинг бошида турганимизни тушунамиз.

Назаримизда, Афғонистон жамиятининг тинч ҳаёт йўлига қайтиш жараёни шошма-шошарликсиз, босқичма-босқич амалга оширилиши лозим.

Биз "6+2" гуруҳининг ташқи ишлар вазирлари ўринбо-

сарлари даражасидаги бундай учрашувларини мунтазам равишда навбати билан гуруҳнинг бошқа мамлакатларида ўтказиш лозим, деб ҳисоблаймиз. Навбатдаги учрашувни балки Ашгабадда ўтказиш мумкин бўлар. Ҳозирги учрашув чоғида Тошкент Декларациясини имзолашдан ташқари, барчамиз музокаралар жараёни механизмини ишлаб чиқиш тўғрисида ўйлаб кўришимиз лозим.

Назаримизда, музокаралар механизмида аввалгидек БМТ Бош котибининг Афғонистондаги махсус вакили ва махсус миссияси асосий ўринда туриши керак. Олдига қўйилган янги вазифаларни ҳисобга олиб, уларнинг мандатлари ва ваколатларини қайта кўриб чиқиш ва кенгайтириш лозим бўлади.

Шундай қилиб, "6+2" гуруҳи воситачилигида тинчлик жараёнини янада ривожлантириш ҳар бир янги босқичга Тошкент Декларацияси тамойилларига мувофиқ равишда аниқ натижалар билан чиқишимизга имкон берган бўлур эди.

Шу муносабат билан БМТ шафелигидаги "6+2" гуруҳи ёрдамида бундан кейинги тинчлик жараёни истиқболлари, назаримизда қандай бўлишини айтишга рухсат этгайсиз, бу тинчлик жараёни қуйидаги босқичлардан иборат бўлиши мумкин:

Биринчидан, БМТ Бош котибининг махсус вакили воситачилигида бугун Афғонистонда бир-бирига қарши курашаётган икки асосий куч ўртасида ўт очишни тўхтатиш, ҳарбий асирларни айирбошлаш, Афғонистонга инсонпарварлик ёрдамини етказиб бериш учун йўллари очиш ва ички тўсиқларни олиб ташлаш тўғрисида битимлар тузиш зарурий дастлабки босқич бўлади.

Иккинчидан, кейинги босқичда Афғонистоннинг давлат тузуми ва барча томонлар вакилларида иборат ҳукумат тузишининг асосий тамойиллари бўйича умумий ёндашувларни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Учинчидан, Афғонистондаги можарони бартараф этиш, шу жумладан, қочоқларни қайтариш, миналардан тозалаш, қуролсизланиш ва шу каби бошқа масалалар тўғрисида қарама-қарши томонлар ўртасида умумий битимлар якунловчи мажмуини қабул қилиш. Афғонистон томонлари рози бўлган тақдирда, уларнинг ўртасидаги Умумий битимлар "6+2" гуруҳига аъзо мамлакатлар ташқи ишлар вазирлари иштирок

этадиган учрашувда имзоланиши мумкин бўлур эди.

Тўртинчидан, Афғонистондаги ички тинчлик жараёни билан бир вақтда "6+2" гуруҳига аъзо мамлакатлар Афғонистонни урушдан кейинги тиклашга қаратилган кенг қўламли инсонпарварлик ҳамда молиявий иқтисодий ёрдам кўрсатиш бўйича халқаро дастур ишлаб чиқишлари мумкин. Шу муносабат билан биз Япония ҳукуматининг Токиода Афғонистонга ана шундай ёрдам кўрсатиш хусусида халқаро конференция ўтказиш тўғрисидаги ташаббусини қўллаб-қувватлаймиз.

Бешинчидан, воқеалар ана шу тарзда ривожланиб борса, яқунловчи босқичда БМТ Бош Ассамблеясининг Афғонистон бўйича махсус сессиясини ўтказиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш мумкин бўлур эди. Бундай сессиянинг ўтказилиши мазкур мамлакатда тинчлик ўрнатиш бўйича яқунловчи битимлар халқаро ҳамжамият томонидан сиёсий жиҳатдан эътироф этилганининг рамзи бўлур эди.

Бундай сессияни чақириш Бош Ассамблеянинг 1980 йилдаги олтинчи фавқулодда махсус сессиясида қабул қилинган, хусусан, "Афғонистон халқига ташқаридан ҳеч қандай аралашувсиз, қўпоровчилик фаолиятисиз, мажбур қилмасдан ёки тазйиқ ўтказмасдан ўз бошқарув шаклини белгилашга, ўз иқтисодий, сиёсий ва ижтимоий тизимини танлаб олишга имкон бериш"га даъват этувчи резолюциясининг мазмунига тўла-тўқис мос келур эди. Ушбу анжуман иштирокчилари эътиборига ҳавола этилган "Афғонистондаги можарони тинч йўл билан бартараф этишнинг асосий тамойиллари тўғрисида" ги Тошкент Декларацияси лойиҳаси Бирлашган Миллатлар Ташкилотида узоқ вақт тер тўкиб қилинган ишнинг натижасидир, у "6+2" гуруҳига бирлашган деярли барча Афғонистон қўшнилари ва дўстларининг позициясини ифодалайди.

Бу ҳужжатни ва унда кўзда тутилган узоқ муддатли истиқболга мўлжалланган дастурни маъқуллаш ва қабул қилиш Афғонистонда тинчликка эришиш бўйича музокара жараёнига ишончли ва адолатли пойдевор қўйишига аминман.

Ушбу анжуманнинг барча иштирокчиларига: Афғонистон вакилларига, АҚШ делегациясига, Россия делегациясига, ХХР делегациясига, Эрон Ислом Республикаси, Покис-

тон Ислом Республикаси, Тожикистон Республикаси ва Туркманистон делегацияларига, табиийки, БМТ вакиллариغا Афғонистон муаммосини ҳал этиш йўлидаги ҳаракатлари учун чуқур эҳтиром ва миннатдорлик туйғуларини яна бир бор изҳор этишга ҳамда барчангизга кўзланган мақсадни амалга оширишда - Афғонистонда тинчлик, барқарорлик ва хавфсизликка эришишда катта сабр-қаноат тилайман.

Ислом Каримов. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт — пировард мақсадимиз. 8. Т., "Ўзбекистон" 2000, 32—38-бетлар.

* * *

1999 йилнинг 28 июлида Нью-Йоркда БМТ Хавфсизлик Кенгаши мажлисида "6+2" гуруҳининг Тошкент учрашуви якунлари муҳокама этилди ва бу — афғон можаросини сиёсий йўл билан ҳал этиш борасидаги муҳим қадам сифатида юксак баҳоланди.

* * *

1999 йилнинг 18 ноябрида ЕХХТнинг Истанбул саммитида сўзлаган нутқида Президент Ислом Каримов халқаро терроризмга қарши кураш марказини ташкил этиш масаласини қатъий тарзда кун тартибига қўйди:

— Мазкур марказнинг вазифаси, деди Ислом Каримов, фақат терроризмнинг ўзи билан эмас, балки уни қўллаб-қувватлаётган, қурол-яроғ ва маблағ билан таъминлаётган, жойларга жўнатаётган марказларга қарши курашни мувофиқлаштиришдан иборат бўлиши даркор.

20 йилдан буён фуқаролар уруши давом этаётган бу мамлакат турли тоифадаги халқаро террористлар ва ақидапарастлар бошпана топиб, тайёргарлик кўраётган синов лагерига, асосан наркотик моддалар етиштириш ва сотишдан олинган даромад ҳисобига кун кўрадиган мамлакатга айланиб қолди.

БМТ маълумотларига кўра, жаҳонда гиёҳванд опиумнинг 75 фоизи Афғонистонда етиштирилмоқда. Унинг 90 фоизи бевосита Европада тарқатилмоқда.

Барчага шу нарса яхши аён бўлиши керакки, токи Аф-

Ғонистонда уруш давом этар экан, хавфсизлик ва тинчлик-ка, қўшни Марказий Осиё давлатларидаги демократик янгиланишлар ва ислохотларга бўлган хавф, халқаро терроризм манбаи сақланиб қолаверади ҳамда терроризмнинг минтақа чегарасидан ташқарига тарқалиши хавфи ҳам йўқолмайди.

Ислом Каримов. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт — пировард мақсадимиз. 8 Т., "Ўзбекистон" 2000, 84-бет.

* * *

2000 йил 22 январ куні Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги маърузасида Ўзбекистон ташқи сиёсати соҳасидаги устувор йўналишларга тўхталиб, бу энг аввало Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорликни сақлаш, хавфсизликни таъминлаш эканлигини белгилаб берди.

Пировардида: "Бугунги кунда бизнинг барча ташаббус, саъй-ҳаракатларимиз минтақамизга тажовузорона хатти-ҳаракатлар, диний экстремизм, ақидапарастлик ва халқаро террорчиликнинг ёйилиши хавфи кучайиб бораётганини кенг жамоатчиликка тушунтиришга қаратилмоқда.

Тинчлик ва барқарорликка, миллатлараро тотувлик ва минтақамиз халқлари ҳамда давлатларининг анъанавий дўстлигига, ҳамжиҳатлигига таҳдид солувчи бу жиддий хавфни бартараф этиш бўйича қўшни мамлакатлар билан ҳамкорликда зарур чора-тадбирлар кўриш-бугунги куннинг энг долзарб вазифасидир.

Иккинчидан, кўп йиллар давомида чўзилиб келаётган афғон муаммосининг ҳал бўлиш масаласи барчамизни ташвишга солмоқда. Бунинг натижасида қўпоровчилик, халқаро террорчилик, наркобизнес, минтақамиз ва унинг ташқарисига ноқонуний йўллар билан қурол олиб кириш ва сотиш каби хавф-хатар сақланиб келаётганини биз яхши англаб олишимиз даркор.

Шу муносабат билан биз, "6+2" гуруҳига аъзо мамлакатлар томонидан қабул қилинган "Афғонистондаги можарони тинч йўл билан бартараф этиш принциплари ҳақидаги Тош-

кент декларацияси"ни кўпмиллатли Афғонистонда тинчлик ва барқарорлик йўлларини излашнинг универсал дастури деб биламиз", — деди Президент.

Юртбошимиз хавфсизликни таъминлаш соҳасидаги вазифаларга тўхталиб, яна шундай деди: "...минтақамиз, шу ҳудудда жойлашган мамлакатларни демократик, ҳуқуқий, дунёвий тараққиёт йўлидан қайтаришга уринаётган турли хил экстремистик кучлар ва марказларнинг бу ердаги хавфсизликка раҳна солиш учун кўз тиккан жойи бўлиб қолмоқда.

Бу ёвуз кучлар диний экстремизм ва халқаро террорчиликни минтақамизга ёйишга уринаётгани шундан далолат беради.

Гиёҳванд моддалар ва қурол-яроғларни ноқонуний йўллар билан олиб ўтиш ва сотиш нафақат минтақамиз, балки бутун дунё хавфсизлигига жиддий таҳдид солмоқда.

Минтақамизда ва дунёда юзага келган вазият бугунги кунда биздан чегараларимиз дахлсизлигини, мамлакатимизнинг ҳудудий яхлитлигини, Ўзбекистоннинг изчил ва барқарор тараққиётини амалда таъминлашга қодир бўлган хавфсизлик тизими яратишни тақозо этмоқда".

Ислом Каримов. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт — пировард мақсадимиз. 8.Т., "Ўзбекистон", 2000, 345—348-бетлар.

* * *

2000 йил 3 феврал куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Миллий хавфсизлик Кенгашининг мажлиси бўлди. Мажлисда Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа доктринаси муҳокама қилинди ва маъқулланди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил 4 феврал.

* * *

2000 йил 21 апрел куни Тошкентда Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистон Президентларининг учрашувида Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг ва Қозоғистон Республикаси Президенти А.А.Назарбоевнинг Қўшма баёноти ҳамда тўрт мамлакат раҳбарларининг террорчилик, сиёсий ва диний экстремизм, халқаро уюшган жиноятчиликка қарши кураш ва минтақа давлатларидаги

*Назаримизда, Афғонистон жамия-
тининг тинч ҳаёт йўлига қайтиш жа-
раёни шошма-шошарликсиз, босқичма-
босқич амалга оширилиши лозим.*

*таҳдид соладиган бошқа хавф-хатарларнинг олдини олишга
қаратилган ҳамкорлик тўғрисидаги битим имзоланди.*

"Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил 23 апрел.

* * *

*2000 йил 15 июнда Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом Каримов Душанбеда Тожикистон зиёлилари ва жа-
моатчилиги вакиллари билан учрашувда сўзлаган нутқида
афғон можаросининг долзарб моҳиятига тўхталди:*

—Ижозатингиз билан Ўзбекистон ва Тожикистон ўрта-
сидаги муносабатларнинг ҳозирги аҳволи ва истиқболлари
хусусида ҳам тўхталиб ўтсам.

Биз Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов билан
кеча бўлиб ўтган учрашувимизда бу масалаларни, айтиш
мумкинки, ҳар томонлама чуқур муҳокама қилдик.

Биз Афғонистонда 20 йилдан ортиқ давом этаётган бир-
даркушлик урушининг мамлакатларимизга, бутун минтақа-
мизга салбий таъсири ва таҳдиди тўғрисида атрофлича фикр-
лашиб олдик.

Токи афғон муаммоси ҳал этилмас экан, минтақамизда
кескин вазият кучайиб бораверади, бу эса мамлакатларимиз
тараққиётига тўсқинлик қиладиган катта хавф-хатардир.
Афғонистон ҳозирги кунда гиёҳванд моддалар ишлаб чиқари-
ладиган улкан ҳудудга, халқаро террорчилик ўчоғига айланиб
қолди. Бу борадаги қўпоровчилик ҳаракатлари Марказий Осиё
минтақасидан ташқарига ҳам ёйилиб бормоқда.

Афғонистонда кураш олиб бораётган қарама-қарши то-
монлар ўртасидаги зиддиятнинг кучайишида ўзларининг гео-
политик манфаатларини кўзлаб ҳаракат қиляётган айрим
давлатларнинг таъсири сезилиб турибди.

Музокаралар ўзбек-тожик муносабатларини янги босқич-
га қўтариш борасида ҳар икки томонда ҳам қатъий интилиш

мавжудлигини кўрсатди. Мен бу ўринда халқларимизни янада яқинлаштиришга қаратилган Абадий дўстлик шартномасининг имзоланганини алоҳида қайд этишни истардим.

Ислом Каримов. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт— пировард мақсадимиз. 8. Т., "Ўзбекистон", 2000 - 520 бет.

* * *

2000 йил 5 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Душанбеда "Шанхай Форуми" учрашувида қатнашиб, "Форум" аъзоларини Афғонистон муаммосини ҳал қилиш учун ўз ҳиссаларини қўшишга чақирди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил 6 июнь.

* * *

2000 йил 20 август куни Бишкекда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон раҳбарлари ва Россия Президентининг махсус вакили билан учрашди.

Учрашувда халқаро бузғунчи тўдаларнинг Марказий Осиёдаги террорчилик ҳаракатлари муҳокама этилди ва учрашув қатнашчиларининг баёноти қабул қилинди. Давлатимиз раҳбари Бишкекдаги учрашувда Афғонистондаги можарони бартараф этишда халқаро ҳамжамият, ривожланган давлатлар етарли даражада фаоллик кўрсатмаётганлигини яна бир бор таъкидлади.

"Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил 22 август.

* * *

2000 йил 30 август куни Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислом Каримов Олий Мажлиснинг 3-сессиясида сўзлаган нутқида халқаро террорчиларнинг сурбетларча хуружларини халқимизнинг тинч ва яратувчан ҳаётига, мамлакатимизнинг ва Марказий Осиёдаги бошқа давлатларнинг барқарорлиги ва хавфсизлигига жиддий таҳдид сифатида баҳолади.

Президент Ислам Каримовнинг Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг учинчи сессиясида сўзлаган нутқидан:

— Она Ватан ҳимояси, юртимизнинг тинчлиги йўлида ўз жонини фидо этган бу аскарларимизнинг ота-оналарига, оила аъзолари, ёру биродарларига яна бир бор ўз номимдан, халқимиз номидан чуқур ҳамдардлик билдириб, таъзия изҳор этаман. Бу ботир ўғлонларимизнинг номлари барчамиз учун мардлик ва жасорат, фахру ғурур тимсоли бўлиб қолади. Уларнинг сўнмас хотираси халқимиз ёдидан ҳеч қачон ўчмайди.

Чегара ҳудудларимизда рўй бераётган бу воқеалар ҳақида матбуотимиз, радио-телевидение орқали мунтазам ахборот бериб борилмоқда. Жойларда бўлиб ўтаётган учрашувларда, йиғилиш ва митинглардаги чиқишларда ёвуз босқинчиларнинг кирдикорларига қарши ўз қаҳру ғазабини изҳор этаётган одамларимиз, барча юртдошларимиз қалбида аввало шундай бир табиий савол туғилмоқда:

Осойишта ҳаёт кечираётган, қўшнилари билан тил топишиб, тинч-тотув яшаётган халқимиз бошига бу бало-қазо қаердан келди? Унинг сабаблари, илдизлари, таг-томири қаердан келиб чиқмоқда?

Мен бу ҳақдаги ўз фикр-мулоҳазаларимни турли мулоқотлар ва чиқишларимда кўп маротаба билдирганман. Юртимизга суқилиб **киришга**, осуда ҳаётимизни бузишга уринаётган бу ёвуз газандалар ҳақида, уларнинг қабиҳ ниятлари ҳақида ҳам кўп гапирганман.

Бугунги чиқишимдан фойдаланиб, мен бу масалага аниқлик киритмоқчиман: хўш, бу Тоҳир Йўлдошев тўдаси, ўзи-

... Террорчининг миллати йўқ, унинг ота-онаси йўқ, дини, имони йўқ.

ни Намангоний деб атаётган Жума Хожиев тўдаси каби жиний гуруҳларнинг асл мақсади нима? Ўзи, бу разил кимсага нисбатан Наманган номини ишлатишни мен умуман ғайритабиий бир ҳол деб ҳисоблайман. Бу қонхўр террорчи ўзига Наманган номини қўйиб олгани одамларимизда, айтиқса, меҳнаткаш ва оққўнгил, диёнатли Наманган аҳлида қаҳру ғазаб уйғотмоқда. Улар бу кўрнамакни Наманганнинг номи, Наманганнинг нони кўр қилсин, деб қарғамоқда. Нега деганда, террорчининг миллати йўқ, унинг ота-онаси йўқ, дини, иймони йўқ.

Ватанини, юртини, виждонини сотган бу кимсалар ўз кирдикорларини халқимиз учун муқаддас бўлган диний тушунчалар ниқоби остида амалга оширмоқда. Лекин ҳар бир ақли расо одам билиб турибдики, буларнинг ҳаммаси лўтти-бозликдан бошқа нарса эмас. Нега деганда, бу ғаламисларда иймон-эътиқод, мусулмончиликдан заррача асар борми ўзи? Аслида булар виждонини, ота-онасини, эл-юртини пулга сотган қип-қизил сотқин, қип-қизил хоинлар эмасми? Аслида улар хориждаги катта молиявий, ҳарбий, моддий имкониятларга эга бўлган экстремистик марказларнинг қўлидаги қўғирчоқ бўлиб, заҳарли чаёнга айланган кимсалардир. Хўш, ана шу экстремистик, террорчи марказларнинг мақсад ва интилишлари нималардан иборат? Биз буни ҳам ўзимизга тўғри аниқлаб, англаб олишимиз зарур.

Шуни таъкидлашимиз лозимки, 1991 йилда мустабид совет империяси исканжасидан халос бўлганимиздан кейин ён-атрофимиздаги катта-катта давлатлар, турли сиёсий кучлар ва марказларда энди мустақилликка эришган Ўрта Осиё мамлакатлари ва уларнинг халқлари тўғрисида ғалати бир фикр ва қараш олға сурилди. Мана шу ўзини эркин деб, ўзини озод деб эълон қилган, истиқлол йўлидан қадам қўяётган давлатлар ҳудудида улар ўзи учун гўёки бир бўшлиқ пайдо бўлгандай фараз қила бошлади. Ана шу бўшлиқни эгаллаш, бу мамлакатлар ҳудудидаги беқиёс бойликларга эгалик қилиш, шу халқларни ўз сиёсати, ўз ҳукмронлигига бўйсун-

дириш, энг асосийси, мана шу муҳим геополитик майдонни ўз таъсири доирасига олиш баъзи бир ғаразли мақсадлар билан яшаётган сиёсий кучларнинг ниятига, тўғрироғи, хом-хаёлига айланиб қолди. Бунини исботлаш қийин эмас. Минтақамиз мамлакатлари дуч келаётган турли муаммолар, юзлаб мисолларда бу интилишларни яққол кўриш мумкин.

Бизнинг юртимиз бугунги кунда ён-атрофимизда вужудга келган вазиятдан фойдаланиб, ўзининг узоққа мўлжалланган ёвуз мақсадларини амалга оширишга уринаётган турли экстремистик, ақидапарастлик марказларининг ғаразли интилишлари қаратилган ҳудудга айланиб қолмоқда. Бундай ниятларни амалга оширишда бу кучлар Ўрта Осиё давлатлари аҳолисининг аксарияти мусулмон экани, ислом дини улар учун ота-боболаридан қолган муқаддас дин бўлиб келаётганидан фойдаланишга уриндилар ва бугун ҳам уринмоқдалар.

Барчамизга маълумки, мустақилликка эришган биринчи кунларданоқ топталган қадриятларимизни, урф-одатларимизни, дину диёнатимизни, ўзимизга хос маданиятимизни тиклашни ўз олдимизга вазифа қилиб қўйдик.

Афсуски, мана шу омиллардан, яъни бизнинг муқаддас динимизга бўлган муносабатимиздан нопок мақсадларда фойдаланиш, динимизни сиёсатга айлантириш ҳаракатлари оқибатида юртимизда ваҳҳобийлик, "Хизбут-таҳрир" каби турли зарарли оқимларга қўшилган кимсалар ҳам пайдо бўлди.

"Ҳақиқий ислом"ни тиклаш, VIII асрлардаги бугун фақат номигина қолган халифаликни ўрнатишни даъво қилиб юрган, ҳақиқатда эса мамлакатимизни ўн-юз йиллар орқага суриб ташлашга олиб келиши мумкин бўлган турли ҳаракат ва марказларнинг кучайиб бораётган интилишлари бизнинг юртимизда охириги йилларда, айниқса, сезилиб қолди.

Бу хатар бизнинг бугунги кунимиз ва эртанги истиқболимиз учун нақадар хавфли эканини сезишга, англаб етишга, унга қарши чоралар кўришга ҳаётнинг ўзи ҳар бир онгли инсонни даъват этмоқда.

Бу экстремистик кучлар ўз ҳаракатини собиқ совет империяси пароканда бўлиб, талвасага тушиб қолган йиллардаёқ бошлаган эди.

Катта молиявий манбаларга эга бўлган марказлар, улар-

нинг "диндош", "миллатдош" ниқоби остида юртимизга кириб келган вакиллари бир қарашда таъсирчан бўлиб кўринадиган сохта ғоялар, шиорлар, даъватларни ишга солиб, ҳатто мачит-мадрасалар қуриб беришга ҳам тайёр эканликларини кўрсатиб, айрим иродаси заиф одамларни мўмай пул эвазига сотиб олишга, тўғри йўлдан огдиришга қаратилган ҳаракатларнинг оқибати бугунги кунда ҳам ҳаётимизда сезилмоқда.

Улар ўз фаолиятини, айниқса, 1991-93 йилларда кучайтириб юборди.

Биз дастлаб бу одамларни дин йўлида юрган, Худо йўлида бизга холисона ёрдам бераётган кишилар, деб қабул қилдик. Аксарият одамларимиз уларга нафақат дастурхонини, балки бағрини ҳам кенг очди. Албатта, бунга халқимизнинг соддалиги, оққўнгил ва бағрикенглиги ҳам сабаб бўлди. Чунки, агар дунёда иккита содда халқ бўлса, унинг биттаси ўзбек халқи, агар битта бўлса — ўзбек халқининг ўзи, десак, бу ҳам менингча, муболаға бўлмайди.

Бу ёвуз кучларнинг бизга, халқимизга етказган энг катта зиёни шу бўлдики, улар ғўр ёшларимизни йўлдан уришга ҳаракат қилди ва ҳаракат қилмоқда. Турли мачит ва ҳужраларда уларнинг онгини, миясини заҳарлаб, муқаддас динимизнинг моҳиятини, маъно-мазмунини бузиб, бошқача талқин қилиб, фарзандларимизни йўлдан тойдиришга, уларни ўз халқига, ўз юртига, ўз ота-онасига қарши қилиб қўйишга уринди. Ана шундай кирдикорлар натижасида қанча-қанча ёшлар катта пул эвазига ақидапараст кучларнинг тузоғига илиниб қолди.

Бугун, орадан анча вақт ўтганидан кейин, кўп жойларда ўша ёшларнинг ота-оналари ақл-хушини йиғиб, афсус-надомат, пушаймонликка берилиб, оҳ-воҳ тортмоқда.

Бугун бу ғаразли сиёсат ва ҳаракатлар биз учун нақадар хавфли, нақадар хатарли эканини барчамиз ҳис қилиб, англаб олмоқдамиз.

1992 йилдан бошлаб Тожикистонда давом этган беқарор вазият, фуқаролар уруши ҳам бунга яна бир омил бўлди. Юртимизда оғир жиноятлар, талончилик, қотиллик содир этиб, қочиб кетган кимсалар Тожикистондаги фуқаролик урушида турли қуролли гуруҳлар таркибида иштирок этди.

Улар одам ўлдириш, қўпоровчилик, хунрезликни мана шу ерда ўзига касб қилиб олди.

Кисқа қилиб айтганда, бу экстремистик марказларнинг пировард мақсади — бизни танлаган йўлимиздан ортга қайтаришдир.

Яъни, бутун дунё интилаётган фаровон яшаётган давлатлар қаторига қўшилишдек мақсадимиздан, униб-ўсиб келаётган янги авлоднинг олдида энди-энди очилаётган эркин ва озод ҳаёт йўлидан юртимизни яна орқага — ўрта аср тузуми ва жаҳолатига қайтариш, бизни боши берк кўчага киритиб қўйишдан иборат. Ўрта Осиёда ҳам Афғонистондагига ўхшаган — унинг номини амирлик дейдими, халифалик дейдими ёки ислом давлати дейдими, ишқилиб, шундай тузум ўрнатиш ва бизни ана шундай ҳолатга тушириш. Мана шундай вазиятни вужудга келтириб, бизнинг юртимизда ўз ҳукмронлигини ўрнатиш. Булар ўз мудҳиш режаларини амалга оширишда ҳеч нарсадан тоймайдиган разил кучлар эканини ҳаммамиз яна бир бор яхши англаб олишимиз даркор.

Савол туғилиши мумкин: нима учун бундай ҳаракат ва кучлар бугунги ҳаётимизни бузиш мақсадида, авваламбор, Ўзбекистонга ҳамла қилмоқда?

Аввало, шуни айтиш керакки, Ўзбекистон давлатининг обрўси, унинг таъсири, салоҳияти ҳаммага маълум. Бизнинг мамлакатимиз нафақат Ўрта Осиё, балки бутун Марказий Осиёнинг энг қулай геополитик нуқтасида жойлашган. Қолаверса, юртимиз аҳолиси бутун минтақа аҳолисининг эллик фоизини ташкил қилади.

Ҳаммага аёнки, Ўзбекистон қандай йўлни танласа, ўз тараққиёти учун қайси йўлни маъқул деб белгиласа, албатта, бу йўл ён-атрофдаги бошқа давлатларга ҳам таъсир кўрсатиши — буям муқаррар ҳақиқат. Экстремистик кучларнинг ёвуз ниятлари замирида яна бир нарсa борки, биз уни ҳам ҳисобга олишимиз керак.

Ўзбекистон ўзининг қадимий тарихи билан, маданий-маънавий салоҳияти билан, энг муҳими, ислом фалсафаси, ислом динининг олижаноб ғояларини юксалтиришга, унинг илмий асосларини яратиб, динимизнинг обрўсига обрў қўшгани билан мусулмон оламида беқиёс мавқега эга. Улуғ аждодларимиз ва буюк боболаримизнинг бу борадаги унутилмас хиз-

матларини ислом дунёсида ҳеч ким инкор этолмайди. Имом Бухорий, Имом Термизий, Мотуридий, Марғинович, Замахшарий, Наҳсмиддин Қубро, Баҳоуддин Нақшбанд каби уламоларимизнинг ўлмас номлари, муқаддас сиймоси олдида бутун мусулмон олами тиз чўқади. Уларнинг ислом дини ривожини йўлидаги улкан хизматларини бутун дунё тан олади.

Экстремистик кучларнинг энг разил мақсади — мана шундай буюк меросга эга бўлган ўзбек халқини, бугун юртимизда яшаётган барча мўмин-мусулмонларни шу меросдан айириш, ота-боболаримиз амал қилиб келган ва бизларга ҳам буюрган йўлдан қайтишга мажбур этишидир.

Уларнинг яна бир шум нияти — бизнинг юртимизда асрлар, минг йиллар давомида шаклланган асл мусулмончилик қоидалари ва қадриятларини топташ, азалдан ислом ривож топиб келган маконни вайрон этишдан иборат.

Бу қора гуруҳларнинг қилаётган хунрезликлари, мусулмон мусулмонни ўлдириши, мусулмон мусулмонга қўл кўтариши гуноҳи азим ҳисобланган инсонпарвар динимизни, ҳатто муқаддас китобимиз бўлган Қуръони карим оятларини поймол қилиш эканини кўрсатмайдими?

Ахир, пайғамбаримизнинг: "Мўминларнинг қонини, мўминларнинг обрўсини тўкиш, мўминларнинг молига кўз олайтириш — мўминлар учун ҳаромдир", деган сўзлари ўзини мусулмон деб билган ҳар бир инсон учун сабоқ бўлиши керак эмасми?

Агар улар мана шундай қабих ниятларига эриша олса, бу ҳол бутун мусулмон дунёсига ўз таъсирини кўрсатади, манфур кучларнинг пировард мақсадларига эришиши учун замин бўлади. Буни ҳам ҳеч ким унутмаслиги керак.

Яна бир фикрни таъкидлаш зарурки, бугун бизга нисбатан бўлаётган мана шундай тазйиқ эртага бошқа давлатларнинг ҳам бошига тушиши мумкин. Буни Тожикистон ва Қирғизистон мисолида яққол кўриб турибмиз. Ўтган йили Қирғизистон жанубига, яъни Боткен вилоятига 500-600 нафар террорчининг бостириб киргани ҳам бу фикрни тасдиқлайди. Минг афсуски, уларга ўтган йили муносиб зарба берилмади. Улар тўрт нафар япон фуқароси ва Қирғизистоннинг бир неча мансабдор шахсларини гаровга олиб, ҳеч қандай тўсиқсиз Тожикистон ҳудудидаги ўз базаларига қай-

Биз — ўзбек халқи кечиримли халқмиз. Лекин кечирининг ҳам, раҳмдилликнинг ҳам чегараси бор. Шунинг ахши олинглар - ёвуз, қабих, нопок йўллاردан қайтишга ақли етмаётганларга бошқа кечириниш, раҳмдиллик бўлмайди. Ҳар ким ўзининг кирдикорлари учун халқ олдида, эл-юрт олдида, қонун олдида жавоб беради.

тиб кетди ва янада каттароқ миқёсдаги ҳужумга тайёргарлик кўра бошлади. Оралдан роппа-роса бир йил ўтиб ўша мудҳиш воқеаларнинг такрорланиши ана шунинг натижасидир. Босқинчи гуруҳлар, аввало, Афғонистон ҳудудидаги лагерларда ва Тожикистоннинг тоғли жойларида бир йил тайёргарлик кўриб, яна ҳаракат бошлади. Яъни, улар ўтган йили эришмаган мақсадларига бу йил эришмоқчи эканига гувоҳ бўлиб турибмиз.

Террорчи тўдаларнинг Ўзбекистон ҳудудидаги Сариосиё ва Узун, Қирғизистоннинг Лайлак туманидаги ўтиш қийин бўлган тоғли жойларга бир вақтнинг ўзида бостириб келиши, аввалам бор, уларнинг бир марказдан буйруқ олгани, бир марказдан туриб бошқарилаётганини кўрсатиб турибди. Бизнинг қўлимизда бўлган маълумотларга асосланиб уларнинг марказлари Қобул, Қандаҳор, Тавилдара ва Гарм атрофидаги қишлоқларда жойлашганини исбот қилиб бериш қийин эмас.

Яна бир бор айтаман: бу қуролланган жангари тўдаларнинг бир пайтнинг ўзида ҳам Ўзбекистон, ҳам Қирғизистон ҳудудига бостириб киргани яхлит стратегиянинг бир қисми, занжирнинг бир ҳалқаси эканини биз яхши тасаввур қилишимиз керак.

Шу ўринда Қирғизистон қуролли кучлари, ботир қирғиз ўғлонларининг халқаро террорчиларга қарши жасорат билан зарба бераётганини алоҳида таъкидлашни истардим. Тўқнашувларда қирғиз армиясининг аскар ва офицерлари билагида кучи, юрагида ўти борлигини яққол намоён қилмоқда. Ва улар ўз мардлиги, ўз матонати билан ҳурмат қозонмоқда.

Мен мана шу минбардан туриб яна бир бор айтмоқчиман:

биз қирғиз халқи,
шахсан Қирғизистон
Президенти Асқар
Акаевнинг босқинчи-
ларни йўқ қилиб
ташлаш бўйича кўра-
ётган барча чора-
тадбирларни
қўллаб-қувватлаймиз.

Босқинчи тўдаларнинг тажовузлари ҳақида гапирганда, шунга ҳам эътибор бериш керакки, уларнинг яна бир мақсади — гиёҳванд моддаларни ўтказиш учун йўллар - коридорлар очиш ва бу коридорларни ҳимоялашдан иборат бўлган. Бу ҳам уларнинг биринчи даражали режаларига кирган. Нега деганда,

бугунги кунда дунёда етиштирилаётган гиёҳванд моддаларнинг 60-70 фоизи айнан Афғонистонга тўғри келмоқда. Ва шу наркотикларни тарқатиш, харидорларга етказиб бериш ҳисобидан миллион ва миллиард доллар мўмай пул топаётгани бугун халқаро жамоатчиликка яхши маълум.

Яна бир савол туғилади: бу ёвуз тўдалар бизнинг худудимиз ва Қирғизистонга қардан суқилиб қиряпти?

Мен бу тўғрида ҳам икки оғиз айтиб аниқлик киритмоқчиман.

Аввало, бу террорчи тўдаларнинг Афғонистонда, Тожикистоннинг Афғонистон билан чегарадош бўлган Тавилдара худудида жойлашган лагерларда тайёргарлик кўргани мавжуд маълумотлар асосида ўз тасдиғини топмоқда. Яна шунга аниқлик киритиш керакки, қарама-қарши кучлар ўртасидаги яраш битими асосида охириги пайтларда Имомали

**Ўзбек ўғлонлари —
Ватан посбонлари.**

Раҳмонов ҳукумати раҳбарлигида Тожикистонда катта натижага эришилаётганини ҳеч ким инкор қилмайди. Биз Тожикистон ҳукуматининг бугун ўз юрти тинчлигини мустаҳкамлаш, осойишталик ўрнатиш, халқни жипслаштириш, иқтисодиётни тиклаш, одамларга муносиб шароит яратиб бериш борасида қилаётган ҳаракатларини қўллаб-қувватлашимизни, қўлимиздан келган барча ёрдамни беришга тайёр эканимизни қўп марта айтганмиз. Чунки тинчлик жараёнига бошқа ҳеч қандай муқобил йўл йўқ. Буни ҳаммамиз яхши тушунамиз. Лекин, минг афсуски, энди-энди тинчлик қарор топиб бораётган бу мамлакатда бундай йўлни номақбул деб биладиган кучлар ҳам борки, улар Тожикистоннинг ўзида ва унинг **ён-атрофида жойлашган** қўшни давлатларда ҳам топилади. Уларга бундай жараён, тинчлик йўлидан қадамбақадам олға юриш ёқмаётгани, уларнинг Тожикистонни бу йўлдан қайтаришга уринаётганини бугунги кунда яққол кўриш мумкин. Тожикистоннинг ҳукумат қўшинлари таркибига қўшилмаган, тоғу тошда изғиб юрган, номигагина ўзини бетараф деб кўрсатаётган бу куролли гуруҳлар қўп жойларда ҳали-бери ўз мудҳиш ишларини тўхтатгани йўқ, ёвуз ниятларидан воз кечгани йўқ. Бундай қабиҳ ниятларни амалга оширишда бир вақтлар Ўзбекистондан қочиб, Тожикистон ва Афғонистондан паноҳ топган, қўли қонга ботган жиноятчи ва қотиллар тўдалари уларнинг қаторидан алоҳида ўрин олмоқда.

Буларнинг ўрнашиб олган жойлари — Тожикистоннинг Жирғатол, Хоит, Тавилдара, Қоратегин, Тоғли Мастчоҳ ҳудудларидир. Сариосиё тоғларига суқулиб кирган ва тоғли тепаликларда ўзига база қуриб ўрнашиб олмоқчи бўлган гуруҳ ҳам, яқинда Ленинобод вилоятининг Ашт тумани орқали Тошкент вилоятининг тоғли Бўстонлиқ ҳудудига кириб келган 15 нафарга яқин террорчилар гуруҳи ҳам — буларнинг барчаси аввало мана шу Тавилдара атрофида тайёргарлик кўрган ва шу ердан ёвуз ниятини амалга ошириш учун йўлга чиққан.

Бугун қўлимизда ана шу воқеаларни таҳлил этиш ва дастлабки хулосалар чиқариш учун имкон берадиган етарли маълумотлар бор. Уларга таянган ҳолда қуйидагиларни айтиш мумкин:

*Мусулмонларни ўз ораминда юриб,
адоват ва низо уруғини сочаётган
фирибгар одамлардан ҳимоя
қилиш керак.*

БИРИНЧИДАН. Қурулланган жангари тўдаларнинг бир вақтнинг ўзида ҳам Ўзбекистонга, ҳам Қирғизистонга суқилиб кириши қандайдир дала командирлари ёки жиноий ғуруҳларнинг ўзича қилган ҳатти-ҳаракати эмас.

Аксинча, бу тажовуз Марказий Осиё мамлакатлари ҳудудидан ташқарида фаолият кўрсатаётган муайян марказ томонидан пухта ишлаб чиқилиб, мувофиқлаштирилган ҳолда амалга оширилаётган ҳаракатдир.

ИККИНЧИ ХУЛОСА. Бугун ҳаётнинг ўзи қурулли кучларимизни ислоҳ қилиш бўйича стратегик аҳамиятга эга қарорларимизнинг тўғри бўлганини, уларнинг ўз вақтида қабул қилинганини кўрсатиб турибди.

Бу соҳадаги ислохотларимизнинг маъно-мазмунини — пухта ташкил этилган, тезкор ва ҳаракатчан, яхши таъминланган, замонавий қурул-яроғ ва техника воситаларига эга бўлган, маҳорати баланд, ҳар қандай мураккаб шароитда ҳам мукамал ҳаракат қила оладиган армияни шакллантиришдан иборат. Армиямиз ҳозирги энг юксак талабларга жавоб бериши, мамлакатимиздаги тинчлик ва осойишталикни самарали ва ишончли ҳимоя қила олиши зарур. Ҳар қандай босқинчига, у қаерда бўлишидан қатъи назар, қақшатқич зарба беришга қодир бўлиши керак.

Айни вақтда, мен шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, биз ҳеч қайси мамлакат ҳудудида, жумладан, Афғонистонда ҳам уруш олиб бормоқчи эмасмиз. Афғонистон билан чегарамизда ҳарбий тўқнашувлар, узоқ давом этадиган низолар, қарама-қаршилик келтириб чиқаришга бўлган ҳар қандай уринишлар — эҳтимол, бу кимларнингдир режаларига кирса-да, бизнинг ташқи сиёсат доктринамиз талабларига мутлақо тўғри келмайди.

Бизнинг қурулли кучларимиз, аввало, ўз Ватани, ўз сарҳадлари, она юртимиз тупроғини ҳимоя қилишга қодир бўлиши даркор. Бизнинг армиямиз ҳар қандай ўзига хос шароитда, жумладан, чегараларимиз ўтган тоғларнинг юриш жуда

қийин бўлган жойларида ҳам ҳаракат қила олиши, ҳудудимизга суқилиб киришга уринадиган ҳар қандай қуроли босқинчи гуруҳларни қуршаб олиб, уларни йўқ қилишга доимо тайёр ва қодир бўлиши керак. Бунинг учун барча имкониятларимиз ва мавжуд салоҳиятимиз сафарбар этилиши, ишга солиниши лозим.

Яқинда мен мавжуд вазият билан бевосита танишиш учун Сариосиёга борганимда Ватанимизга чексиз муҳаббат ва садоқат билан хизмат қилаётган, эл-юртининг озодлиги, озоийишталиги учун мардона курашаётган аскар ва офицерларимиз билан учрашдим.

Армиямизни янада кучли қилиш, аскарларимизнинг жанговар тайёргарлиги ва ҳарбий маҳоратини ошириш, уларнинг азиз бошини омон сақлаш, ҳаётини асраш учун бизнинг қилаётган ҳаракатларимиздан жамоатчилигимиз матбуот ва телевидение орқали хабардор, деб ўйлайман.

Биз қуроли кучларимиздан, она юртимиз ҳимояси учун ҳаётини ҳам бахшида қилишга тайёр турган аскарларимиздан ҳеч нарсани аямаслигимиз лозим. Улар қурол-яроғ, ўқ-дори, ҳарбий-техник воситалар, озиқ-овқат, кийим-кечак масаласида ҳеч қандай камчилик сезмаслиги шарт.

Токи ўз халқини ҳимоя қилиш учун жангга кираётган ҳар бир аскар мамлакати ва халқи унинг учун бор имкониятларини ишга солаётганини ҳис этиб турсин.

Шу фурсатдан фойдаланиб айтмоқчиманки, олдимизга қўйган мана шу вазифани тезроқ амалга ошириш ҳар бири-миз учун ҳам қарз, ҳам фарз бўлиши зарур. Бу Ўзбекистонда яшаётган ҳар қайси инсоннинг бурчига, виждоний ишига, гурур-ифтихорига айланиши лозим.

УЧИНЧИДАН. Мамлакатимиз хавфсизлигини таъминлашда аҳолининг, аввало, чегара ҳудудларида яшайдиган фуқароларимизнинг ҳушёрлигини ошириш улкан аҳамиятга эга. Бу ишда "Чегара посбонлари" ва "Маҳалла посбонлари" бўлинмалари ғоятда муҳим ўрин тутиши керак. Бугунги кунда мамлакатимизда 7 мингдан ортиқ "Маҳалла посбонлари" тузилмалари ва 150 дан зиёд "Чегара посбонлари" отрядлари фаолият кўрсатмоқда. Мард ва жасур, ўз Ватанига садоқатли ёшлардан таркиб топган бу тузилмалар мамлакат хавфсизлигини таъминлашда муҳим бўғинга айланиши даркор. Мудофаа, ҳуқуқ-тартибот, хавфсизлик идоралари, ўз навбатида, бу жамоатчилик тузилмаларини зарур воситалар билан таъминлаш, уларнинг жанговар тайёргарлигини ошириш борасида тегишли чора-тадбирларни кўриши керак.

Маҳалла қўмиталари жамоат тартибини таъминлаш, одамларнинг ҳушёрлиги ва ён-атрофда рўй бераётган воқеаларга онгли муносабатини ошириш учун ўз ишларини фаоллаштириши даркор. Уларнинг вазифаси, керак бўлса, бевосита асосий бурчи — маҳалла аҳлининг, бутун жамоатчиликнинг сергаклигини бир эмас, бир неча марта ошириш, "Ўз уйимизни ўзимиз асрайлик" деган даъватни амалий ҳаётга жорий этишдан иборат.

Шу фурсатдан фойдаланиб, ёш, ғўр, ҳали ҳеч нарсани кўрмаган, лекин мияси заҳарланаётган болаларига гапи, сўзи, таъсири ўтмаётган, бу борада заифлик қилаётган оталарга қаратиб, уларни алоҳида огоҳлантириб айтмоқчиман:

Биз — ўзбек халқи кечиримли халқмиз. Лекин кечирининг ҳам, раҳмдилликнинг ҳам чегараси бор. Шўни яхши англаб олинглар - ёвуз, қабих, нопок йўллардан қайтишга ақли етмаётганларга бошқа кечириниш, раҳмдиллик бўлмайди. Ҳар ким ўзининг кирдикорлари учун халқ олдида, эл-юрт

олдида, қонун олдида жавоб беради.

Ҳар биримиз лоқайдлик, бепарволик ва беғамлик иллатидан халос бўлишимиз, ҳар бир фуқаро мамлакатимизда содир бўлаётган ҳар қандай воқеа менга, менинг тақдиримга бевосита дахлдор, деб ҳисоблаши айниқса муҳим. Содда қилиб айтганда, ҳар бир инсон ўз уйи, маҳалласи ва юртининг хавфсизлигини таъминлаш учун аввало ўзи қайғуриши, бу ишни муқаддас фуқаролик бурчи деб билиши зарур.

ТҮРТИНЧИДАН. Минтақада тинчлик, барқарорлик ва хавфсизликка таҳдид солувчи ташқи ва ички хатарларнинг ёйилишига йўл қўймаслик, уларнинг олдини олиш учун Марказий Осиё мамлакатларининг саъй-ҳаракатлари, салоҳият ва имкониятларини мувофиқлаштириш ва бирлаштириш, ўзаро ҳамжиҳатликни мустаҳкамлаш ўта муҳим аҳамият касб этади. Бугунги кунда хавфсизлик масаласи барчамиз учун бирдек бўлинмас тушунча эканини ҳаётнинг ўзи яна бир қарра исботламоқда. Агар бугун бирон-бир қўшни давлат устида хавфхатар пайдо бўлса, эртага у албатта бизнинг бошимизга, бизнинг уйимизга ҳам келади. Бу хатардан ҳеч ким четда тура олмайди, яшириниб, қочиб қутулолмайди.

Шу маънода, Қирғизистон, Тожикистон ва бошқа қўшни давлатларнинг хавфсизлиги, бу — бизнинг, бутун минтақа халқларининг хавфсизлигидир. Буни ҳаммамиз яхши тушуниб олишимиз керак. Бу борада кўп нарсa раҳбарларга, энг аввало, давлат раҳбарларига боғлиқ. Ўзбекистон, Қирғизистон, Қозоғистон, Тожикистон давлат бошлиқлари ва Россия Президентининг махсус вакили иштирокида яқинда бўлиб ўтган Бишкек учрашувида ҳам томонларнинг бу масала бўйича фикри муштарак экани яққол намоён бўлди. Ишончим комилки, фақат ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатларимизни тезкорлик билан мувофиқлаштирган ҳолда ҳар қандай тажовузларга, фуқароларимиз тинчлиги ва осоишталигини бузишга қаратилган ҳар қандай хатти-ҳаракатларга қарши зарба беришимиз мумкин.

БЕШИНЧИДАН. Бу борада мен мана шу фурсатдан фойдаланиб, кўпни кўрган, оғир мусибатлар, жабру жафоларни бошидан кечирган биродар тожик халқига мурожаат қилмоқчиман.

Оғир синовлар, қонли фожиалар гирдобидан энди-энди

чиқаётган, ўз юртида тинч ва осойишта ҳаёт ўрнатиш учун шунча кўп қурбонлар берган, катта йўқотишга дучор бўлган халқ албатта мени тўғри тушунади, деб ишонаман. Ва менинг бугунги сўзларимни ўзининг ички ишларига аралашади деб қабул қилмайди, деб ўйлайман.

Тожикистондаги фуқаролар уруши даврида тожик халқининг энг огир кунларида унга елкадош ва ҳамдард бўлиб, баҳоли-қудрат ёрдам берган ён қўшнисини — ўзбек халқи бўлганини халқларимиз хотирасидан ҳеч ким, ҳеч қачон ўчира олмайди. Бугун сизу бизнинг душманларимиз Тожикистонда мавжуд бўлган вазиятдан фойдаланиб, ўз қабих ниятларини амалга ошириш йўлида, аввало, икки халқни — ўзбек ва тожик халқини бир-бирига қарши қўйишга уринмоқда.

Бугун Тожикистоннинг шарқий ҳудудларидан ўзига паноҳ топган жангари ғаламислар — уларнинг миллати, дини ва эътиқодидан қатъи назар бизнинг — ҳаммамизнинг, ўз юртида осойишталик ва ҳамкорлик ўрнатишга интилаётган барча-барчамизнинг ёвуз душманларимиздир. Бу малъун кимсаларнинг жирканч ниятлари амалга ошишига, яъни уларнинг Тожикистон ҳудудида туриб, Ўзбекистон ва Қирғизистон минтақасига, бу ерда яшаётган халқларга нисбатан кўпоровчилик қилишига, тажовуз ва босқинчилик ўтказишига, бегуноҳ инсонларнинг, азиз фарзандларимизнинг қони тўкилишига асло йўл қўймаслик керак. Бундай ўтакетган хунрезлик, муттаҳамликни ўзига касб қилиб олган бизнинг умумий душманларимизга Тожикистоннинг муқаддас заминиди асло ўрин бўлмаслиги керак.

Бу газанда жангари тўдаларга Тожикистонда туриб ҳомийлик қилаётган, уларга йўл очиб бериб, керакли манзилга кузатиб қўяётган айрим калтабин мансабдорларнинг ҳам тўғри баҳосини бериб, жоловини тортиб қўйиш вақти келди.

Тожикистон заминига уя қуриб олган ёвуз илонларни, уларнинг қонхўр раҳбарлари, доҳий-раҳнамоларини даф этиш, бутунлай яқсон қилиш билангина эл-юрт тинчлигини, халқларимизнинг асрлар бўйи давом этиб келаётган дўстлиги ва аҳиллигини сақлаб қолиш мумкин.

Мен бу борада икки тилда гаплашадиган, лекин аслида бир халқ бўлган ўзбек ва тожик халқларининг донишмандлиги, ҳушёрлиги ва азми шижоатига ишонаман.

ОЛТИНЧИДАН. Биз бугун диний шиорлар билан ниқобланган, гиёҳванд моддаларнинг ноқонуний савдосидан келаётган катта-катта маблағлар эвазига яшаётган халқаро террорчилик қанчалик хатарли экани ҳақида кўп гапирамиз.

Бу халқаро террорчилар ва қўпоровчиларни молиявий жиҳатдан таъминлаб турган, махсус тайёргарликдан ўтказётган ва босқинчиликка йўллаётган халқаро марказлар ҳақида кўп сўз юритамиз. Бу балога қарши қатъият билан курашиш зарурлиги тўғрисида ҳам қайта-қайта гапирамиз.

Ўзингиз бир ўйлаб кўринг, азиз дўстлар, биродарлар, бугунги кунда дунёда террорчилик хавфи ва унга қарши ҳамкорликда курашиш лозимлиги ҳақида сўз юритилмайдиган, катта ё кичик бўлсин, бирон-бир мамлакат, бирон-бир халқаро анжуман борми? Бугунги кунда энг юксак минбарлардан янграётган аксарият нутқ ва маърузалар мана шундай даъват билан бошланиб, мана шундай даъват билан тугайди. Лекин, афсус ва надоматлар бўлсинки, кўпинча иш умумий баёнотлардан нарига ўтмаяпти. Айни пайтда халқаро террорчилик ва экстремизм марказлари миллионлаб тинч аҳолига ва бугун-бутун давлатларга улкан талофатлар келтирадиган ёвуз хатти-ҳаракатларини давом эттирмоқда.

Афғон муаммосини ҳал этишдек долзарб масаланинг на охири кўринади, на бир умид учқуни кўзга ташланади. Афғонистон бугунги кунда жиноий ҳаракатлар майдонига, халқаро террорчилик ва экстремизм ўчоғига, гиёҳванд моддалар етиштириладиган асосий ўлкага айланиб қолди. Вазият борган сари кескинлашмоқда, ҳарбий ҳаракатларнинг минтақадаги бошқа мамлакатларга ҳам ёйилиш хавфи тобора кучаймоқда.

Бугунги кунда афғон можаросини фақат маҳаллий ва минтақавий миқёсдаги танглик деб ўйлаган одам мутлақо хато қилади. Бу масала Афғонистондан олисда жойлашган бошқа ҳудудлар ва халқларнинг ҳам тинчлиги, осойишталигига таҳдид соладиган улкан миқёсдаги муаммога айланиб бормоқда.

Бугун ҳаммамизга бир ҳақиқат тобора аён бўлмоқда. Яъни, Афғонистонда 20 йилдан ортиқ давом этиб келаётган урушнинг охири кўринмаётганига, жафокаш афғон заминида тинчлик ўрнатилмаётганига бу ерда дунёдаги кучли ва катта имкониятларга эга бўлган давлатларнинг стратегик ва геополитик манфаатлари тўқнашаётгани сабаб экани тобора аниқ бўлмоқда.

Эҳтимол, шунинг учун ҳам, афгон муаммосини ечиш билан боғлиқ ишлар кўплаб муҳокамалару турли санкциялар эълон қилишдан нарига ўтмаяпти.

Минтақамиздаги бугунги вазият амалда мана шундай бўлиб турибди. Бундай шароитда фақатгина ўзинга, ўз кучинга ишониб яша, деган кўҳна ҳақиқатни қайта-қайта такрорлашга тўғри келади.

ЕТТИНЧИДАН. Сизларга яхши маълумки, яқин кунларда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ушбу асрадаги сўнгги сессияси бўлиб ўтади. У "Минг йиллик саммити" деган жарангдор ном билан аталмоқда. Унда инсониятнинг ХХІ асрга қандай кириб боришини муҳокама этиш кўзда тутилган.

Бу анжуманда халқаро ҳамжамият, биринчи галда, энг қудратли ва буюк давлатлар эътиборини Марказий Осиё тобора халқаро экстремистик ва террорчилик марказларининг ҳамла ва хуружлари остида қолаётганига, Афғонистонда давом этаётган уруш аввало унинг халқини ва бутун минтақамизни қийнаб келаётганига яна бир бор қаратиш учун имконият туғилади, деб ўйлайман.

Шу нарсага алоҳида эътибор қаратиш зарур: токи Афғонистонда тинчлик бўлмас экан, токи у ерда уруш давом этар экан, токи Афғонистон халқаро терроризм ўчоғи ва уни ён-атрофга тарқатувчи макон, гиёҳванд моддалар етиштириш, диний экстремизм ва жаҳолатпарастлик маркази бўлиб қолар экан, Марказий Осиё халқлари ўз хавфсизлиги, тинчлиги ва фаровонлиги учун ҳеч қачон хотиржам бўла олмайди.

Бугунги кунда Ўзбекистон қуроли кучлари томонидан мамлакатимиз хавфсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини таъминлаш юзасидан барча зарур чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Қирғизистон ва Тожикистоннинг ҳарбий тузилмалари билан яқин ҳамкорликда Сурхондарё, Фарғона ва Ленинобод йўналишларида ва бошқа жойларда чегараларимизни мустаҳкамлаш турли хавф-хатарларнинг олдини олиш бўйича тегишли ишлар амалга оширилмоқда.

Бугун шуни қатъий айтиш мумкинки, бизнинг махсус ҳарбий бўлинмаларимиз, чегара посбонлари, Ички ишлар вазирлигининг аскарлари юртимизни ҳимоя қилиш, остона-

Қирғизистон, Тоҷикистон ва бошқа қўшни давлатларнинг хавфсизлиги бу — бизнинг, бутун минтақа халқларининг хавфсизлигидир

мизга ёвуз кучларни йўлатмаслик, уларга муносиб зарба бериш ва йўқ қилиб ташлаш учун барча тегишли ишларни амалга оширмоқда. Бу мақсадда чегара қўшинларининг қўшимча бўлинмалари тузилди, давлат чегараларимизни қўриқлаш тизимини янада мустаҳкамлашга қаратилган инженерлик ишлари бажарилмоқда. Чегара ҳудудларини текшириш ва тозалаш ҳуқуқ-тартибот ва хавфсизликни мустаҳкамлаш юзасидан тегишли тадбирлар ўтказилмоқда, аҳоли ўртасида тушунтириш ишлари олиб борилмоқда.

Мен бугун яна бир бор бутун халқимизга, шу юртда яшайдиган барча инсонларга қарата айтмоқчиман: мана шундай синов пайтларида ҳар қандай халқ, ҳар қандай миллатнинг нималарга қодирлиги, қатъият ва иродаси яққол намоён бўлади. Юрагида ўти бор, ориятли баҳодирларимиз бугун ортимда Ватаним бор, эл-юртим, ота-онам, сеvimли ёрим бор, деб ёвга мардона зарба беришга тайёр бўлиб тургани барчамизга куч-қувват бағишлаб, руҳимизни кўтармоқда.

Бу юртининг эгаси бор. Бу юртининг эгаси — заҳматкаш, олижаноб, кўпни кўрган, иродаси мустаҳкам, имони бутун халқимиздир. Эгаси бор юрт ҳеч қачон душманга оёқ ости бўлмайди.

Бугун кўп миллатли халқимиз халқаро террорчиларнинг ёвуз хатти-ҳаракатларига матбуотда, радио-телевидениеда, турли йиғилишларда ўз муносабатини билдирмоқда.

Менинг номимга келаётган қўплаб хатлар, мурожаатлар ва телеграммаларда ҳам одамларнинг бу разил кимсаларга қаратилган қаҳру ғазаби, нафрати яққол кўриниб турибди. Айниқса босқинчиларга қарши жанглarda азиз фарзандидан жудо бўлган матонатли бир онахоннинг: "Ўғлимга берган оқ сутимга мингдан-минг розиман. Унинг ёш умри зое кетмади. Ўғлим Ватанини, халқини ҳимоя қилиб жон фидо этди", деган юрак сўзлари менга ниҳоятда чуқур таъсир қилди. Оғир ва мусибатли дамларда ҳам ўзини йўқотмаган, иродаси букилмаган ана шундай, ватандошларимизнинг сабр-бар-

доши, қатъияти олдида бош эгиб, ҳар қанча таъзим қилсак, улар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди.

Бугун барчамиз уларга сабр-бардош тилаб, Худодан юртимизни ўз паноҳида асрашини сўраймиз.

Миллионлаб юртдошларимиз, аввало, ёшларимизнинг бу қонхўр тўдалардан қасос олишга тайёр тургани, халқимизнинг бақувват иродаси, сабр-матонати, иймон-этиқоди мустақамлигидан далолат беради.

Яна ва яна бир бор айтмоқчиман: бундай халқни ҳеч қандай ёвуз куч енголмайди. Буни бизнинг ғанимларимиз етти пуштигача яхши англаб, миясига қуйиб олсин.

Ислом Каримов. Ватан равнақи учун ҳар бирмиз маъсулмиз. 9.Т., "Ўзбекистон", 2001, 70—98-бетлар.

* * *

2000 йил 8 сентябр куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Нью-Йоркда БМТ Бош Ассамблеясининг "Минг йиллик саммити"да қатнашди. "Минг йиллик саммити" деб ном олган сессияда давлатимиз раҳбари Афғонистон можароси, унинг хавфсизликка бўлган катта таҳдид эканлигини, бу таҳдидни бартараф этишга БМТ Хавфсизлик Кенгаши ва жаҳон ҳамжамияти кураш олиб бориши лозимлиги билан боғлиқ масалалар ҳақида нутқ сўзлади.

Юртбошимиз ўз нутқида хусусан шундай деди:

— Халқаро хавфсизлик ва барқарорлик муаммоси янги аср бўсағасида ҳамон жаҳон ҳамжамияти олдида турган энг асосий муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Фарқ фақат шундаки, эндиликда "совуқ уруш" асоратлари, хуружлари ўрнига тинчлик ва барқарорликка таҳдид солувчи куч сифатида халқаро террорчилик ва экстремизм, тажовузор миллатчилик ва сепаратизм жаҳон саҳнасида чиқмоқда.

Ўзбекистон БМТ фаолиятининг асосий тамойилларидан бири бўлган хавфсизлик яхлитлиги тамойилини тўлиқ қўллаб-қувватлайди.

Бугунги кунда минтақалар хавфсизлиги ва алоҳида давлатлар миллий хавфсизлигини таъминламай туриб, умумий халқаро хавфсизликка эришиб бўлмаслиги ҳаммага равшан.

Кимки қандайдир тор хавфсизлик қобиғига ўралиб, бу Европа, Америка ёки бошқа бирон минтақага тааллуқли дея

Энг муҳими, қалбимизда гуруримиз, билагимизда кучимиз бор экан, биз тинчликни ҳимоя қилишга, унга хавф солаётган кучларга қарши курашишга, қаддимизни тик тутиб, бошимизни баланд кўтариб яшашга қодирмиз.

"ўзга" давлатлар муаммоларидан гўё четда туришга интилаётган бўлса, мавжуд воқеликдан тамомила йироқдир — бугун дунё мамлакатлари бир-бири билан узвий боғлиқ ва ажралмасдир.

Ҳаёт шуни кўрсатмоқдаки, алоҳида ҳудуд ёки давлатда давом этаётган урушлар, низолар, қарама-қаршиликлар аста-секин албатта бу доирадан чиқиб, можаролар гирдобига янги-янги ҳудудлар ҳамда кучларни тортиб олади, минтақалараро ва давлатлараро хусусият касб этади.

Буларнинг барчасини бугунги кунда халқаро террорчилик ва экстремистик кучларнинг тарқалиши ҳамда тажовузкорлик объектига айланиб бораётган Марказий Осиё минтақаси мисолида кўриш мумкин. Мазкур кучларнинг узоққа мўлжалланган режалари — минтақа давлатларини узил-кесил танланган демократик ва дунёвий тараққиёт йўлидан қайтариш, бу ерда клерикал-мустабид тузумларни ўрнатишдан иборат.

20 йилдан ортиқ вақт мобайнида уруш давом этиб келаётган Афғонистон бу таҳдиднинг асосий манбаи эканини исботлаб ўтиришга зарурат йўқ. Афғонистон ҳозирги пайтда халқаро террорчилик ва экстремизмнинг полигони ҳамда таянч базасига, миллиардлаб даромад келтираётган ва халқаро террорчиликни озиқлантираётган дунё наркотик ишлаб чиқаришининг асосий манбаи — фабрикасига айланган.

БМТ ҳозирги замон талабларига тўла мос равишда ишлай олаяптимикин? Бу саволга ижобий жавоб айтиш қийин. Барча хайрли тадбирларни ёдда тутган ҳолда, БМТ ҳозиргача дунё халқлари кутган "нажот қалъаси"га айлана олмаяпти, дейиш мумкин. Бирор минтақа ё давлатдаги муаммонинг ҳал этилиши ўша давлатнинг иқтисодий ва сиёсий тараққиёти, жўғрофий ўрни, БМТ Хавфсизлик кенгашининг доимий аъзоларидан бири ё бир нечтаси билан қандай муносабатда эканлигига боғлиқ бўлиб қолди. Косовони олай-

лик. Мазкур ўлкада чиққан можаро БМТнинг олдидан ўтилмасдан ҳам тезда бостирилди. Савол туғилади: Хўш, Афғонистонда давом этаётган йигирма йиллик урушга барҳам беришга нега муносабат бошқача?

"Совуқ уруш" тугаганидан кейин инсоният энди хотиржам яшашга имкон пайдо бўлса керак, деб умид қилган эди.

Сўнгги йиллардаги воқеалар "хотиржамлик"ка ҳали эрталигини кўрсатаёпти. Халқаро террор, фуқаролар урушлари авж олмақда. БМТ бу муаммоларнинг олдини ололмаёпти. Сабаб нимада? Аввало, таъкидланганидек, айрим давлатларнинг ўз миллий манфаатини бошқаларникидан устун қўйишида. Кейинги сабаблар БМТнинг ташкилий тузилишига боғлиқ. Масалан, бирор муаммо бўйича қарор қабул қилиш керак бўлса, бундай жараён жуда чўзилиб кетади.

Нью-Йорк учрашуви "Минг йиллик саммити" деб аталгани бежиз эмас. Бир қарашда бу баландпарвоздек кўриниши мумкин. Лекин саммитнинг қандай мавзуда ўтганини эсласак, тадбир унчалик баландпарвоз туюлмайдиган:

"БМТнинг янги минг йилликдаги ўрни". Бу ном ўз-ўзидан юқорида саналган ва кўпчиликка яхши маълум бўлмаган кўплаб муаммоларни эсга солади.

Афғонистон билан чегарадош ҳудудлар, биринчи навбатда, Марказий Осиё давлатлари юзлаб тонна опиум ва героинни асосан Европа ва Шимолий Америка мамлакатларига олиб чиқиш учун энг қисқа ва қулай йўлларга — коридорларга айланмоқда.

Шу биргина мисолда замонамиз воқелигининг икки муҳим ҳодисаси — халқаро террорчилик ва наркобизнес ўзаро чирмашиб бораётганини кўришимиз мумкин. Ушбу юксак минбардан туриб мен БМТга, БМТнинг Хавфсизлик Кенгашига, халқаро ҳамжамиятга мурожаат қилмоқчиман: Афғонистонда давом этаётган уруш фақат Марказий Осиё минтақаси давлатлари хавфсизлигига эмас, балки бутун жаҳон хавфсизлигига ҳам таҳдиддир.

Афғон муаммосини тинч йўл билан тезда ҳал этилишини таъминлаш, жафокаш афғон халқига ўз заминидан узоқ вақт орзиқиб кутилган тинчлик ўрнатилишига ёрдам бериш учун бутун имкониятларни ишга солиш зарур.

Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштиришга доир барча

ташаббусларни қўллаб-қувватлаган ҳолда шуни таъкидлаш-ни истардимки, БМТ шафелиги остидаги "6+2" гуруҳига аъзо давлатлар томонидан 1999 йил июл ойида қабул қилинган "Афғонистондаги зиддиятни тинч йўл билан ҳал этишнинг асосий тамойиллари тўғрисидаги Тошкент Декларацияси" ўз долзарблигини сақлаб қолмоқда ва асосий қарама-қарши томонлар ўртасида музокаралар олиб бориш жараёни учун реал замин бўлиб хизмат қилиши мумкин.

БМТ доирасидаги сиёсий чоралар билан бирга ҳозирда-ноқ Афғонистонда низолардан сўнгги тинч ҳаётни ташкил этиш, уни иқтисодий ва ижтимоий тиклашга доир кенг қўламли дастур ишлаб чиқиш зарур.

Халқаро ҳамжамият томонидан халқаро террорчиликнинг ўсиб бораётган хавфига қарши курашни кучайтиришнинг долзарблиги ва муҳимлиги тўғрисида сўз кетар экан, Ўзбекистон БМТ Бош котиби жаноб Кофи Аннанинг 2000 йилда БМТ доирасида террорчиликка қарши халқаро анжуман ўтказиш тўғрисидаги таклифини маъқуллайди.

Ишончим комилки, биз террорчилик ва экстремизмнинг айрим кўринишларига эмас, балки, энг аввало, террорчиларни ташкил этаётган, йўналтираётган ҳамда уларни энг замонавий воситалар ва қурооллар билан таъминлаётган йирик молиявий ва бошқа имкониятларга эга халқаро марказларга қарата биргаликда кураш олиб борган тақдирдагина унга қарши туришимиз мумкин.

Бу кучлар кимёвий, биологик ва бошқа оммавий қирғин қуроолларини қўлга киритса, дунёда қандай вазият юзага келиши мумкинлигини тасаввур этиш қийин.

Шу жиҳатдан "Катта саккизлик" давлатларининг террорчилик фаолиятини молиялаш манбаларини йўқ қилиш тўғрисидаги келишувининг сўзда эмас, амалда бажарилиши муҳим аҳамият касб этади.

Мазкур минбардан туриб, мен Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашининг Истамбул саммитида БМТ доирасида террорчиликка қарши кураш халқаро марказини тузиш тўғрисида Ўзбекистон томонидан илгари сурилган ташаббусни қўллаб-қувватлашга даъват этаман.

Ислом Каримов. Ватан равнақи учун ҳар бирмиз маъсулмиз. 9.Т., "Ўзбекистон", 2001, 105-112-бетлар.

Тинчлик учун, эртанги кунимизнинг осойишта ва ёруғ бўлиши учун барчамиз қатъият билан курашмоғимиз зарур.

* * *

2000 йил 26-27 сентябр кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов расмий ташриф билан Қирғизистон Республикасида бўлган чоғидаги музокараларда Афғонистон муаммоси, халқаро терроризм ва наркобизнесга қарши кураш масалаларига алоҳида эътиборни қаратди. Бу курашда ҳамкорлик қилиш учун Ўзбекистон ва Қирғизистон ўртасида ҳарбий ва ҳарбий-техникавий ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома имзоланди, ҳар икки давлатлар ўртасида алоқаларни кучайтириш тўғрисида баёнот қабул қилинди.

* * *

2000 йилнинг 19 октябрида Тошкентда "Марказий Осиёда хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, наркотик моддалар, уюшган жиноятчилик ва терроризмга қарши курашга биргаликда ёндошиш" мавзусида халқаро конференция бўлиб ўтди. Унда 70 дан ортиқ мамлакат, 40 дан ортиқ

халқаро ташкилот вакиллари иштирок этишди. Конференцияда Тошкент Декларацияси қабул қилинди.

* * *

2000 йилнинг ноябрида Тошкентда "Оммавий қирғин қуроли ишлатиб террорчилик ҳаракатлари қилинган тақдирда танглик вазиятларини бошқариш" мавзусида халқаро семинар бўлиб ўтди.

* * *

2000 йилнинг 15 декабрида "Терроризмга қарши кураш тўғрисида" Қонун қабул қилинди.

* * *

2001 йил 3-5 май кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Россияга давлат ташрифи бўлди. Ташриф чоғида музокараларнинг бош мавзуси хавфсизлик масаласи бўлгани билан характерланади. Хусусан, Афғонистондаги вазият Ўзбекистоннинг хавфсизлигига таҳдиднинг бош манбаи бўлиб қолаётганлигига эътибор қаратилди.

4 май куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Москвада Россия Президенти Владимир Путин билан учрашди.

Мулоқот чоғида Марказий Осиёдаги хавфсизлик масаласига катта эътибор қаратилди. Ислом Каримов Россия билан бу соҳадаги ҳамкорлик минтақада халқаро террорчиликка қарши курашнинг муҳим шартларидан бири эканлигини таъкидлади. Жиноий гуруҳларнинг Ўзбекистон ва Қирғизистонга суқилиб кириши қайта такрорланмаслиги учун Россия билан ҳамкорлик зарурдир. Бундай гуруҳлар пайининг қирқилишидан Россия ҳам жуда манфаатдордир. Чунки халқаро террорчилик Шимолдаги ҳамкоримизни ҳам четлаб ўтмаётганлиги сир эмас.

Икки давлат делегацияларининг кенгайтирилган таркибдаги музокараларида йиғилиб қолган муаммоларга ечим топиш, ҳамкорликни ҳар томонлама кенгайтириш борасида фикр алмашилди. Томонлар ҳарбий-техникавий, иқтисодий, маданий ва ижтимоий соҳаларга оид масалаларни муҳокама қилди. Музокаралар якунида ҳужжатларни имзолаш маросими бўлди. Ислом Каримов ва Владимир Путин Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси Президентларининг Қўшма баёноти ҳамда Чегара масаласи бўйича ҳамкорлик тўғрисидаги шартномага имзо чекди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 20 июн.

* * *

2001 йил 5 май. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Москва сафарида қайтиш чоғида самолётда ўтказган суҳбатида Россия—Ўзбекистон муносабатларига тўхталиб шундай деди:

“Россия бу — кучли, қудратли давлат. Дунё сиёсатида, дунёда қандай можаро бўлса, бу можарони Россиясиз ҳал қилиш мумкин эмас. Шу нуқтаи назардан қараганда, биз халқаро хавфсизлик масалаларини, дунёдаги биз учун манфаатли, бизга алоқаси бўлган масалаларни ечишда, ташқи сиёсатимизни олиб боришда алоқаларимизни яхшилашга интилишимиз, икки давлат манфаатларини кўзлаган ҳолда барча масалаларни бир ёқадан бош чиқариб, ўзаро маслаҳат асосида ҳал этиш учун ҳаракат қилишимиз керак.

Мисол учун бизга яқин бўлган давлат, таъбир жоиз бўлса, бизнинг жуда катта “бошоғриғимиз”, бизга доимий хавф бўлиб турган афғон муаммосини олайлик. Бу муаммони

ечишда, авваламбор, Россиянинг имкониятларига суянишимиз керак. Нега деганда, Россиянинг ўзи ҳам бу масаладан манфаатдор. Агар Афғонистонда йигирма йилдан бери олиб борилаётган уруш муаммоси тинч музокаралар йўли билан ечиладиган бўлса, мен ўйлайманки, бу ўз навбатида Чеченистондаги можароларнинг ҳал этилишига ҳам ўз таъсирини ўтказди. Агар Афғонистонда тинчлик ўрнатилса, Россиянинг хавфсизлигига ҳам ижобий таъсир қилади. Шунинг учун Россия бу масала бўйича бошқа давлатлар: Америка Қўшма Штатлари, Европа давлатлари, Япония, Хитой каби давлатлар қаторида ҳал қилувчи фикрга эга. Афғонистон можаросининг адолатли ҳал этилишида, шу муаммонинг ечимини топиш борасида Россиянинг ҳам улуши жуда катта ва буни биз эътиборга олишимиз керак. Халқаро сиёсатда мана шу Афғон муаммоси, Яқин Шарқ муаммоси мисолида Россиянинг имкониятлари нақадар катта эканини кўришимиз мумкин.

* * *

2001 йил 14-15 июн кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Шанхай саммитида қатнашди ва нутқ сўзлади. Ўзбекистон Шанхай “Форуми”га тўла ҳуқуқли янги аъзо бўлиб кирганидан сўнг “Шанхай форуми” Шанхай ҳамкорлик ташкилотига айланди. Давлатимиз раҳбари “Ҳамкорлик орқали хавфсизлик” тамойилини маъқуллади. Террорчилик, миллий айирмачилик ва экстремизмга қарши кураш конвенциясининг қабул қилинишига катта ҳисса қўшди. Давлатимиз раҳбари Шанхай саммитида сўзлаган нутқида Марказий Осиё минтақаси хавфсизлигига таҳдид солаётган афғон муаммосига алоҳида тўхталди.

— Бугун жаҳон ҳамжамияти ўз тараққиётининг ўта мураккаб ва масъулиятли даврини бошдан кечирмоқда. Глобализация шароитида, ақидапарастлик муаммолари ҳамда миллий, минтақавий ва дунёвий хавфсизликка таҳдид солади-ган хавф-хатарга дуч келинаётгани боис, сифат жиҳатидан янги дунёвий тартиб шаклланмоқда.

Бугун бирор давлатда юзага келиб, тез орада босилмаган оддий бир можаро ё келишмовчилик вақт ўтиши билан ўша мамлакат чегарасидан чиқиб, бу жараёнга қўшни давлатларнинг янги ва янги ҳудудларини, мазкур можародан одатда ўзининг

узоқни кўзловчи мақсад ва манфаатларини назарда тутган янги кучларни қўшиб юборишини ҳеч ким инкор эта олмайди.

Афсуски, бу маънода, ўзининг стратегик манфаатларини яширмаётган халқаро экстремистик марказлар, наркосиндикатлар ва уюшган жиноятчиликнинг қўпоровчилик ҳаракатлари объектига айланган бизнинг минтақамиз ҳам истисно эмас. Узоқни кўзловчи бу режалар яхши маълум. Бу Афғонистонда 20 йилдан ортиқ давом этаётган урушдан фойдаланиб, Марказий Осиё давлатларини ўзи танлаган дунёвий, демократик жамият қуриш йўлидан қайтариш, минтақадаги вазиятни издан чиқариш, барқарорликка путур етказиш, айтиш мумкинки, қўшни мамлакатлардаги осойишталикни бузиш орқали юзага келган тартибсизлик шароитида ҳеч бир тўсиқсиз кенг кўламли жиноий фаолият юритиш ва ўзининг якуний мақсадига — жўғрофий-сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан ўта муҳим бўлган минтақа устидан назорат ўрнатишга эришишди.

Ўзбекистон минтақа аҳолисининг қарийб ярми истиқомат қилаётган, Марказий Осиёдаги барча мамлакатлар ва нотинчлик ҳукм сураётган Афғонистон билан бевосита чегарадош бўлган ягона давлат сифатида таҳдид ва хавф-хатарнинг умумийлигини, Марказий Осиё минтақаси ва у ерда яшаётган халқлар тақдири учун масъулиятни яхши англайди.

Бугун минтақавий барқарорлик ва хавфсизлик муаммолари, шунингдек, уларни ечиш йўллари муҳокама этаётган эканмиз, қуйидаги масалаларга эътиборингизни қаратмоқчиман:

Биринчидан. Биз ечилмаётган афғон муаммоси минтақавий хавфсизликка таҳдид солувчи хавф-хатарнинг асосий манбаидир, деган фикрдамиз.

Ўйлайманки, Афғонистонда тинчлик ўрнатмай туриб, бу катта минтақада хавфсизликни таъминлаб ва узоқ муддатли барқарорлик ўрнатиб бўлмаслигини исботлашга ҳожат йўқ.

Афғонистон, мажозан айтганда, нафақат минтақавий, балки дунёвий хавфсизлик тизимига уланган "бикфорд пилиги"га айланиб қолган. Бу мамлакат ҳудуди халқаро террорнинг таянч маркази, ўта жангари ва бузғунчи кучларнинг машқ майдони, жаҳон бозорига наркотик етказиб берадиган асосий манба бўлиб қолди.

Таассуфки, афғон муаммосини ечиш бўйича турли ташаббуслар илгари сурилганига қарамай, бугун бу борадаги ишлар боши берк кўчага кириб қолганини қайд этишга тўғри келади.

Шу муносабат билан қайд этамизки, назаримизда, афғон муаммосини ҳал қилишда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг салоҳиятидан фойдаланиш, айтиш мумкинки, унинг бошини бу ишга қўшиш муҳим аҳамият касб этади. Зеро, айнан шу ташкилотга аъзо давлатлар Афғонистонда тезроқ тинчлик ва барқарорлик ўрнатилишидан бошқалардан ҳам кўра манфаатдорроқдир.

Иккинчидан. Замонавий халқаро террор, диний экстремизм, айирмачилик ва наркобизнеснинг фаолият кўлами кенгайиб бормоқда. Бундай кучлар мақсадга эришишнинг ўта қабих усул ва воситаларини ишга соляпти. Бу таҳдидларга ўзаро боғлиқ бўлган ҳодисалар сифатида қараш лозим. Чунки улар бир "томирдан озикланмоқда". Бу кучларнинг ортида турганлар эса ўз режа ва хатти-ҳаракатларининг юксак даражада мувофиқлаштирилганини намоён этмоқда.

Бугун аниқ айтиш мумкинки, агар диний экстремизм ва ақидапарастлик шиорлари халқаро террорнинг ғоявий ниқоби бўлса, наркобизнес ва наркотрафик, ҳеч шубҳасиз, халқаро террорнинг молиявий таянчидир.

Экстремизм, наркобизнес, уюшган жиноятчилик ва халқаро террорга қарши ялпи кураш олиб борилмас экан, мақсадга эришиб бўлмайди. Айниқса, якка-ёлғиз, тарқоқ ҳолда ва ноизчил усуллар билан кураш олиб бориш истиқболсиз экани тобора равшанлашмоқда.

Ушбу фурсатдан фойдаланиб, эътиборингизни жуда муҳим, назаримизда принципиал бўлган масалага қаратмоқчиман. Халқаро террорга қарши курашнинг нафақат бизнинг, балки бошқа минтақалардаги тажрибаси ҳам ўзини четга олиш ёки аҳволини енгиллатиш умидида бундай бузгунчи кучлар билан муроса қилишга ҳар қандай уриниш самарасиз ва истиқболсиз эканини кўрсатмоқда. Гап бу ерда ана шу ҳақда бормоқда.

Бундай қоидаи террорчилик, айирмачилик ва экстремизмга қарши курашга қаратилган бугун имзоланадиган Шанхай конвенциясига киритишимиз тўғри бўлур эди. Шу муносабат билан Конвенциянинг 3-бобини қуйидаги 2-банд билан тўлдириш таклиф этилмоқда:

"Томонлар халқаро террорчилар билан ШХТ таркибига кирувчи мамлакатлар манфаатларига зид, бир томонлама мақсадни кўзловчи музокаралар олиб боришнинг ҳар қандай имкониятларини рад этади".

Хавфсизлик — умумий муаммо деган тамойил ҳамда қарши чоралар тизимига асосланган биргаликдаги сабъ-ҳаракатлар билангина бундай барча таҳдидларнинг олдини олиш, минтақада тинчлик ва барқарорликни таъминлаш мумкин.

Учинчидан. Жаҳонда оммавий қирғин қуроллари тарқалишидек хавфли анъана кучайиб бораётгани назарда тутилса, Марказий Осиёда ядро қуролидан холи зона яратиш ғояси муҳим аҳамият касб этмоқда. Бу ғоя минтақанинг барча давлатлари томонидан бирдай қўллаб-қувватланаяпти.

Мазкур масала борасида БМТ томонидан расмийлаштириш ва тегишли Қарор қабул қилиш бўйича халқаро меъёрларда белгиланган жараёни яқунлаш учун муайян ишларни амалга ошириш зарур. Ушбу жараённинг тезроқ ниҳоясига етишида, табиийки, БМТ Хавфсизлик кенгашининг доимий аъзолари — Россия ва ХХРнинг қўмагига умид қиламиз.

Тўртинчидан. Гап халқаро террор хавфининг ўсиб бораётгани, диний экстремизм ва наркотрафикнинг тарқалиши, аниқроғи, кенг ёйилиши ҳақида кетар экан, ушбу кучлар жиноий тўдаларга хайрихоҳларни ва уларга қўшилаётганларни қандай ва қаердан ёллаётганига алоҳида эътибор қаратиш лозим. Бошқача айтганда, бунга олиб келадиган ижтимоий асосларни назардан қочирмаслик зарур.

Катта молиявий захираларга эга бўлган халқаро террорчилик ва диний радикализм марказларига ўзларининг жиноий режаларини амалга ошириш учун жангари ёллашга имкон берадиган омиллар мавжуд. Бу одамларнинг ижтимоий иқтисодий ночор аҳволда экани, айрим минтақалардаги демографик муаммолар, айниқса, ёшлар орасидаги оммавий ишсизлик ва шароит етарли эмаслиги, келажакка ишончсизликдир.

Шунинг учун курашнинг обдон ўйлаб ташкил этилган тизими халқаро террорчилик таъсири ва радикал экстремизм тарқалишидан сақлашни таъминлайди. Уюшган наркотрафикка қарши курашиш билан бир қаторда, бизнинг

«Тинчлик — осоийишталикни, шу мусаффо осмонни асраш учун шахсан мен нима қилаяман, бу йўлда ўз ҳузур ҳаловатимдан воз кечишга тайёрманми?» деган саволни ўзимизга беришимиз, кундалик фаолиятимизни шу нуқтаи назардан баҳолашимиз зарур.

диққат-марказимизда кўп қиррали иқтисодий ва ижтимоий ҳамкорлик тизимини ташкил этиш ва чуқурлаштириш масалалари туриши лозим. Бунда ўзаро ҳамкорликнинг бошқа соҳаларида бўлгани каби давлатларимизнинг манфаатлари ва мақсадлари умумийлигига асосланиш даркор.

Марказий Осиё минтақаси ўзининг давомли иқтисодий тараққиёти учун улкан захиравий салоҳиятга эга.

Бу, биринчи навбатда, бой табиий ва минерал хом-ашё захиралари манбаларини ўрганиш ва ўзлаштиришнинг улкан истиқболларида намоён бўлади.

Бу, аввало, сув-энергетика, транспорт коммуникацияси, экологик ва бошқа минтақавий тизимларни ривожлантириш, иқтисодиётнинг устувор соҳаларида ишлаб чиқаришни замонавийлаштириш, кенг минтақавий бозорни рақобатбардош товарлар билан тўлдиришга оид қўшма лойиҳаларни амалга ошириш истиқболларида кўринади.

Ўзаро фойдали савдо-иқтисодий алоқалар ва транспорт коммуникацияси инфратузилмасининг ривожланиши минтақанинг барча давлатлари ҳамда халқларининг фаровонлиги ва гуллаб-яшнашини таъминлаш учун салмоқли ҳисса қўша олади. Ўзбекистон ушбу хайрли ишларни амалга оширишда фаол иштирок этишга тайёр.

Хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш учун шартшароит яратиш тўғрисида гап кетар экан, эътиборингизни бир муаммога қаратишни истардим. Бу борадаги ҳамкорлик расмий баёнотлар, ўйламай қабул қилинган қарорлар ва ўзбошимча ҳаракатларга эмас, балки илгари қабул қилинган икки ва кўп томонлама ҳужжатлар, шунингдек, ушбу саммитда имзолаш учун тайёрланган Декларация ва Конвенцияда ўз ифодасини топган тартибларга таяниши лозим. Фикримча, бугундан бошлаб мазкур шартномавий-ҳуқуқий асосдан мин-

тақавий хавфсизлик тизимини шакллантиришда фойдаланиш мумкин.

Минтақавий хавфсизлик тизими самарадорлигининг зарур шарти куйидаги тамойилларда акс этиши керак: ўзаро ишонч, ошкоралик, миллий ва минтақавий манфаатларнинг оқилона мувозанатига риоя қилиш, барча қабул қилинган қарорларни сўзсиз бажариш.

Бугун анжуманимиз ўзининг халқаро-ҳуқуқий расмийлаштириш босқичига ўтмоқда. Имзоланажак ҳужжатлар ташкилотнинг узоқ муддатли ва самарали фаолиятига асос солиши лозим.

Айни пайтда бошқа тузилмаларнинг тажрибасидан келиб чиққан ҳолда ташкилотнинг "мунозаралар клуби"га айланишига йўл қўймаслик мақсадида тегишли тартибий масалаларни пухта ишлаб чиқиш лозим. Жумладан, муайян мунозарали масалалар борасида ўзаро муросали Қарорлар қабул қилиш механизмини яратиш талаб этилади.

Ўзбекистон Шанхай ҳамкорлик ташкилотини тузиш тўғрисидаги декларация лойиҳасини юқори баҳолайди. Фикримизча, унинг асосий бандларининг бажарилиши сифат жиҳатидан янги минтақавий тузилма яратиш имконини беради. Биз декларацияда ҳарбий блок тузмаслик, бошқа мамлакатлар ва минтақаларга қарши йўналмаганлик, бошқа давлатлар, халқаро ва минтақавий ташкилотлар билан алоқалар ҳамда ҳамкорликни ривожлантириш тамойиллари акс эттирилиши муҳим деб ҳисоблаймиз.

Террор, айирмачилик ва экстремизмга қарши кураш конвенциясига келсак, Ўзбекистон уларнинг ҳар қандай кўринишига қарши қатъий чоралар кўриш тарафдори сифатида мазкур ҳужжатнинг барча қоидалари амалга оширилишига ҳар томонлама кўмаклашишга тайёр.

Ислом Каримов. Ватан равнақи учун ҳар биримиз маъсулмиз. 9. Т., Ўзбекистон, 2001, 377—385-бетлар.

* * *

«... 2001 йил 11 сентябрь куни Америка Қўшма Штатларида содир этилган ваҳшиётна, мудҳиш террорчилик ҳужумларидан кейин дунёдаги вазият кескин ўзгарди. Америка ҳукумати терроризмни тағ-томири билан йўқ қилиш, дунёнинг қайси бурчагида бўлмасин, бундай кучларни қўлаб-қувватлаётган, уларни маблағ, қурол-яроғ, бузғунчи мафкура билан таъминлаётган, қўпоровчилик, босқинчилик ҳаракатларини амалга ошириш учун жойларга жўнатаётган ёвуз ниятли марказларга қарши аёвсиз кураш эълон қилди.»

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 11 сентябрда АҚШда юз берган мудҳиш террор акциялари муносабати билан ўзбек халқи номидан ҳамдардлик билдирди.

Америка Қўшма Штатлари Президенти Джорж Уолкер Буш жаноби олийларига

Муҳтарам Президент жаноблари.

Кўп минглаб бегуноҳ одамларнинг ҳаётига зомин бўлган ғайриинсоний террористик акциялар Ўзбекистон халқини қаттиқ ғазаблантирди ва қалбларини чуқур ларзага солди.

Американинг барча халқига, Сизга, жаноб Президент, ваҳшиёна террорчилик ҳаракати оқибатида қурбон бўлганларнинг оиласига чуқур ҳамдардлик изҳор қиламиз. Сизнинг мамлакатингиз учун оғир бўлган ушбу дамларда ҳалок бўлганларнинг хотираси олдида бош эгиб, Сиз ўз чиқишингизда қайд этганингиздек, Америка халқи “бу синовдан ҳам ўта олишига” биз комил ишонч изҳор этамиз.

Биз террористларнинг ваҳшиёна қилмишини қатъиян қоралаймиз ва айбдорларнинг топилиши ҳамда жазога тортилишига аминмиз.

Ушбу фожиали дамларда бу даҳшатли ёвузлик—терроризмга қарши курашда бизнинг куч-ғайратларимизни бирлаштириш муҳимлигини қайта ва қайта англаётормиз. Ўзбекистон, муҳтарам Президент, бу умумий хавф-хатар билан курашишда Қўшма Штатлар билан бундан кейин ҳам фаол ҳамкорлик қилишда ўзининг қатъийлигини яна бир бор тасдиқлайди.

***Ислом Каримов,
Ўзбекистон Республикаси Президенти.
Тошкент шаҳри,
2001 йил 12 сентябрь.***

* * *

2001 йил 19 сентябрь кuni Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Америка Қўшма Штатлари Президенти Жорж Буш билан телефон орқали суҳбатлашди.

Икки давлат раҳбарлари ўзаро муносабатларнинг бугунги аҳволи ва турли соҳаларда Ўзбекистон-Америка ҳамкорлигини ривожлантириш истиқболларини муҳокама қилди. Суҳбат чоғида минтақавий хавфсизлик ва халқаро террорчиликка қарши биргаликда курашиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди. Томонлар дунёвий муаммога айланган террорчиликка қарши курашиш ҳамда унинг илдизлари ва молиявий манбаларини йўқотишда халқаро ҳамжамиятнинг саъй-ҳаракатларини кучайтириш лозимлигини таъкидладилар. Бу борада ҳамкорликни давом эттиришга келишиб олинди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 20 сентябрь.

* * *

2001 йил 26 сентябр кuni Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Тошкентда Иккинчи чақириқ халқ депутатлари шаҳар кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида сўзлаган нутқида ҳам яқинда Америка Қўшма Штатларида содир этилган, бутун дунёда катта ташвиш уйғотган террорчилик ҳаракатлари, шу муносабат билан

бугунги кунда минтақамизда, ён-атрофимизда юзага келган нотинч вазият хусусида алоҳида тўхталиб ўтди:

— Бизга қўшни бўлган Афғонистон худудида вазиятнинг кескинлашиб бораётгани, бу ерда рўй бераётган можаролар, тўқнашувлар, амалга оширилаётган ва режалаштирилаётган ҳаракатлар ҳақида матбуот, телевидение орқали мунтазам хабардор бўлиб турибмиз.

Бу хабарларда, албатта, ҳолис, тўғри маълумотлар билан бир қаторда жуда кўп уйдирмалар ҳам айтилаётгани юртдошларимизга аён бўлиши керак. Чунки уларни тарқатаётган сиёсий кучлар, давлатлар, аввало, ўз манфаатларини кўзлайди, ахборот майдонида ҳам шундан келиб чиққан ҳолда ҳаракат қилади. Шу сабабли бундай вазиятларда ҳамма вақт ҳам ахборот воситалари тарқатаётган хабарларга ишониб бўлмайди.

Лекин, шу нарса аниқки, авваламбор, Америкада амалга оширилган ёвуз ваҳшийлик, террорчилик хуружлари бутун дунё аҳлини бефарқ қолдирмади. Бу хунрезлик ўзини инсон деб биладиган, мана шу заминда, шу осмон остида яшайдиган, мана шу офтоб нуридан баҳра оладиган ҳар қандай одамни чексиз ғазабга солди. Чунки ҳаётда турли офат ва фожеалар бўлиб туради, лекин бундай ваҳшийлик ақлга ҳам, тасаввурга ҳам сиғмайди.

Ҳозиргача олинган маълумотларга кўра, бу террорчилик ҳаракати натижасида 6 ярим мингдан зиёд одам қурбон бўлгани ҳам унинг нечоғли даҳшатли бўлганини кўрсатиб турибди.

Ҳаёт дегани шундайки, одам вақти соати етиб, бир куни бу дунёдан албатта кўз юмади. Лекин, Америкада бўлганидек, мудҳиш фожеа оқибатида минглаб одамларнинг бир зумда ҳаётдан маҳрум бўлиши ҳар қандай инсоннинг қалбини ларзага солади.

Шу боис Ўзбекистон халқи ҳам, дунёдаги барча тинчликсевар халқлар қатори, бу воқеалар муносабати билан АҚШ ҳукуматига, бутун Америка халқига чуқур ҳамдардлик билдирди ва билдирмоқда. Кўп синовларни, жумладан, террорчилик хуружини бошидан кечирган халқимизнинг бу балоқазодан азият чеккан одамларнинг қайғуларига шерик бўлаётгани ҳам табиийдир.

Яна бир хулоса шундан иборатки, бундай ёвуз террорчилик ҳаракати кўп одамлар, халқлар ва давлатларнинг, жумладан, АҚШ каби дунё сиёсатида ҳал қилувчи роль ўйнай-

диган, кучли салоҳиятга эга бўлган давлатларнинг ҳам кўзини очиб берди. Очигини айтиш керакки, илгари бу давлатлар мана шундай мудҳиш воқеаларга нисбатан кўпинча кузатувчилик позициясида турар эди.

Эндilikда террорчилик инсоният бошига мислсиз кулфат келтирувчи ёвуз кучга айланиб кетганини, даҳшатли бало-ю офат эканини ўз ҳаётида кўриб, унинг таъсирини сезиб, унга қарши биргаликда курашиш вақти-соати етганини, бу курашдан ҳеч ким четда туриши мумкин эмаслигини барча англаб етди

Нега деганда, ҳам иқтисодий, ҳам ҳарбий нуқтаи назардан жуда кучли, ўз чегараси ва ҳудудини кўриқлашга қодир бўлган, ўз халқининг тинчлиги ва хавфсизлигини сақлашда энг юқори технологияларга эга, бу борада миллиардлаб доллар сарфлаётган давлатлар ҳам террорчилик хавфидан четда қололмаслиги аён бўлди.

Бу воқеалар нафақат кичик давлатлар, балки энг замонавий курулларга эга бўлган қудратли давлатлар ҳам бу хатарга қарши курашга етарли даражада тайёр эмаслигини кўрсатди.

Бу даҳшатли, лекин аччиқ ҳақиқат бугун барча қитъалар ва мамлакатларга, мана шу рўйи заминда яшайдиган миллионлаб одамларнинг онгу шуурига етиб борганини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Кимки террорчилик хавфининг қандай улкан кўлам касб этганини тушунмаган бўлса, мана шу кейинги воқеалар мисолида яққол тушуниб олди.

Америкада рўй берган фожеа, бу даҳшат ҳамманинг ўйи, оиласига кириши мумкин, ундан ҳоли бўлишга, четда туришга уринишлар беҳуда экан, деган хулоса чиқаришга асос беради.

Яна бир муҳим хулоса шундан иборатки, АҚШда содир бўлган бу мудҳиш воқеа террорчиликнинг фақат намойиши, унинг ёвуз бир кўриниши ва ифодаси, холос.

Бугун барча ақли расо одамларга, давлат ва сиёсат арбобларига бир ҳақиқат аён бўлмоқдаки, бутунлай ақлу ҳушини, инсонлик қиёфасини йўқотган бу разил террорчи кимсаларнинг ортида ҳар томонлама ўйлаб ташкил қилинган, катта молиявий маблағ ва бошқа имкониятларга эга бўлган, қўли узун, ўзининг ёвуз ниятларидан қайтмайдиган турли ақида-параст марказлар турибди.

Булар ақли саёз, ирода, иймон-этиқоди шаклланмаган,

гўр ёшларни террорчилар сафида бирлаштириб, бошқариб, уларни нафақат қурол-яроғ, аввало, вайронкор мафкура билан таъминламоқда. Улар ўзларининг инсониятга қарши қаратилган ниятларига етиш учун ҳар қандай қабихликка тайёр. Бундай марказлар, уларнинг "доҳий" ва малайлари, шу жумладан, Европада ҳам, АҚШнинг ўзида ҳам ўз қиёфасини яшириб, пинҳона қўпоровчилик фаолияти олиб бораётгани, бу йўлда ҳеч нарсадан қайтмаслиги аён.

Энг муҳими, бу мудҳиш ниятли кучларнинг таъсири ва бевосита ёрдамисиз бундай катта кўламдаги террорчилик ҳаракатларини уюштириш мумкин эмаслигини бугун дунёдаги аксарият давлатлар, уларда яшайдиган миллионлаб одамлар англаб етмоқда.

Шу маънода, мен Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг 1999 йили Истамбулда бўлиб ўтган анжумани минбаридан айтган сўзларимни яна бир бор эслашни ўринли деб биламан. Бу анжуманда мен жаҳон ҳамжамияти эътиборини тобора кучайиб, авжига чиқиб бораётган терроризм масаласига қаратган эдим. Бу офатнинг қандай кутилмаган оқибатларга олиб келиши мумкинлиги ҳақида гапириб, эй одамзод, кўзингни оч, огоҳ бўл, бугун терроризмнинг даҳшатли қиёфасини англаш вақти етди, деб даъват этган эдим.

Асримиз вабоси бўлмиш бу жирканч иллатнинг фақат шафқатсиз кўринишларини эмас, балки илдизларига етиб бориб, жамият ҳаётидан, дунё халқлари ҳаётидан уни таг-томири билан сўғуриб ташлаш — барча давлатларнинг энг долзарб вазифаси бўлиши керак, бу йўлда барчамиз бир тан, бир жон бўлиб ҳаракат қилишимиз, қаттиқ қураш олиб боришимиз шарт, деган мазмунда айтган сўзларимни бугун яхши эслайман.

Ўша анжуманда мен Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қошида антитеррористик марказ ташкил қилиш, юқорида зикр этилган вазифаларни адо этиш учун бу марказни зарур маблағ билан таъминлаш, унга тегишли ваколат ва ҳуқуқлар бериш масаласини ўртага қўйганимни ҳам бугун яна бир бор эслатмоқчиман.

Бундан ҳам илгари, яъни 1993 йили Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида ҳам Ўзбекистон давлати номидан шу муаммони кўтарганимни

жамоатчилигимиз яхши билади, деб ўйлайман.

Минг афсуски, бу даъватларни ўша пайтда ҳеч ким эшитмади, огоҳ бўлмади.

Мана энди, бугун кўплаб давлатларнинг арбоблари бу масалада кўзи очилиб, унинг даҳшатли оқибатларига ақли етиб, бир-биридан ўзиб, бу борада турли таклифларни ўртага ташламоқда.

Ўйлайманки, кеч бўлса ҳам бу масалани бугун охиригача етказиш, ҳар томонлама чуқур ва кенг кўламда ўйлаб, халқаро антитеррористик марказни тузиш зарур. Бу марказнинг вазифаси террористик кучларнинг манфур башарасини фош этиш, уларнинг молиявий ва мафкуравий илдизларини кесиб ташлашдан иборат бўлиши даркор.

Дунё ҳамжамияти агар инсониятнинг хавфсизлиги, келажаги ҳақида ўйласа, шунга иқдор бўлиши керакки, терроризм балоси туфайли дунёда вужудга келган ҳозирги мудҳиш ҳолатни шундайлигича қолдириб бўлмайди.

Бугун терроризм таъсирини ўз мамлакати мисолида кўриб, ундан жабр чеккан Америка халқи, Президент Жорж Буш жаноблари, АҚШ Конгресси, мамлакат Қуролли Кучлари, махсус хизматлари Американинг бутун куч-қудратини терроризм балосига қарши курашга сафарбар этиш юзасидан муҳим таклифлар билдирмоқда.

Дунёнинг турли мамлакатларига уя қуриб олган халқаро террорчилик марказларига зарба беришга катта тайёргарлик қўрилмоқда. Ва терроризмга қарши курашда АҚШ узоқ-яқиндаги барча давлатлар билан коалиция тузиш, бу балога қарши биргаликда курашиш фикрини илгари сурмоқда.

Жаноб Буш яқинда конгрессда сўзлаган кескин ва таъсирчан нутқида ана шу масалаларни ўртага қўйди ва бутун давлатларнинг куч ва имкониятларини шу мақсад йўлида бирлаштиришга даъват қилди.

АҚШ Президентининг "Биз ислом динига қарши эмасмиз, ҳеч қачон қарши бўлган эмасмиз ва ҳамиша ислом динини ҳурмат қилиб яшамоқдамиз, миллион-миллион Америка фуқаролари ҳам ислом динига эркин эътиқод қилиб келмоқда, бунга ҳеч қандай тўсиқ йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас", деган сўзлари эътиборга сазовор.

Буш жаноблари АҚШ Афғонистон давлатига, Афғонистон халқига эмас, балки бу мамлакат ҳудудида ўрнашиб олган террорчи газандаларга, уларнинг марказ ва полигонларига қарши уруш эълон қилганини баён этди ва "Толибон" ҳаракати олдида қуйидаги талабларни қўйди:

— Афғонистон ҳудудида жойлашган "Ал-Қоида" террористик ташкилоти раҳбарларини ушлаб бериш;

— Афғонистон ҳудудида мавжуд бўлган, террорчи гурӯҳлар тайёрлайдиган барча база ва полигонларни бутунлай йўқ қилиш;

— Афғонистонда паноҳ ва ҳимоя топган халқаро террорчиларни тегишли давлатларга топшириш ва бундай тўдаларни асло қўллаб-қувватламаслик.

Кўриниб турибдики, бу ҳаққоний талабларнинг бирон-тасига эътироз билдириб бўлмайди. Чунки АҚШ Президенти томонидан қўйилган талаблар замирида терроризм балосидан зиён кўраётган, бегуноҳ қурбонлар бераётган, унинг мудҳиш таъсирини ўз мамлакати ҳаётида сезиб яшаётган бир қанча давлатларнинг бу масаладаги қарашлари ҳам ўз ифодасини топган.

Шундай давлатлар қаторида Ўзбекистон ҳам бор ва унинг жамоатчилиги терроризмга нисбатан қўйилган бу талабларга қўшилади, деб ўйлайман. Бу талаблар бугун биз терроризм туфайли бошимиздан кечираётган дарду аламларни ифода этади ва халқимизнинг тинч-осойишта ҳаёт кечиришдек мақсадларига, миллий манфаатларимизга тўлиқ жавоб беради.

Биз минтақамизда терроризм ўчоқларининг тугатилишидан манфаатдор эканимизни ҳисобга олган ҳолда, АҚШ томонидан халқаро терроризмга қарши кураш борасида режалаштирилаётган ҳаракатларга албатта кўмак беришимиз ва бутун маърифий дунё сафига қўшилишимизни табиий, деб биламан. Шу ўринда, савол туғилиши мумкин. Хўш, бизнинг берадиган кўмак ва ёрдамимиз нимадан иборат бўлади? Албатта, бу оддий савол эмас, лекин бунга аниқ ва равшан жавоб беришимиз керак. Нега деганда, кўпни кўрган халқимиз бизни нима кутаётганини, нимага тайёр бўлиб туришимиз лозимлигини билиши ва ўз фикрини билдириши даркор.

1979 йили Совет Армияси Афғонистонга кириб, кескин уруш бошланиб кетган кунларни, яъни кечаги тарихимиз-

ни халқимизнинг аксарият қисми билади ва унинг қандай оқибатларга олиб келганини ҳам, ана шу афғон можаросида эл-юртимиз қанча азоб ва уқубатлар чекканини, қанчалар қурбон берганини ҳеч қачон унутмайди. Шу муносабат билан бир фикрни алоҳида урғу бериб айтмоқчиман — бундай қора кунларни бошимизга қайтаришни шу юртда яшаётган биронта инсон хоҳламайди.

Шу ҳаракатлар оқибатида Афғонистон 20 йилдан буён нотинч бўлиб, фуқаролар уруши гирдобига тушиб қолганини ҳам ҳаммамиз яхши биламиз. Шунинг учун бугун биз бу масалада ҳар қандай қарор қабул қилишда, *аввало*, юртимизда тинчлик ва осойишталикни сақлашни асосий шарт деб қўйишимиз даркор. *Иккинчидан* эса мамлакатимиз хавфсизлиги ва сарҳадларимиз дахлсизлигини сақлаш ва бу масала бўйича тегишли кафолатга эга бўлишимиз керак. *Учинчидан*, бугун атрофимиздаги вазият кескинлашиб бораётган экан, биз Куролли Кучларимиз, армиямизнинг жанговар тайёргарлигини янада кучайтиришимиз, чегара қўшинларимизнинг доимо огоҳ ва сергак бўлиб, рўй бериши мумкин бўлган турли хил ҳолатларга қарши тайёр туришини, бир сўз билан айтганда, сарҳадларимиз дахлсизлигини ҳар томонлама таъминлашимиз зарур. Шу мақсадда қудратли давлатлар ва қўшни мамлакатлар билан ҳамкорликни янада кучайтиришимиз, вазиятнинг ҳар қандай кескинлашувига тайёр бўлиб туришимиз лозим.

Кўмак ва ҳамкорлик тўғрисида гапирганда, агар шундай эҳтиёж туғилса, биз ўз ҳаво ҳудудимиздан террорчиларга қарши курашда, хавфсизлик ва гуманитар мақсадларда фойдаланиш масаласини кўриб чиқишга тайёр эканимиз барчага аён бўлиши керак.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 27 сентябр.

* * *

2001 йил 1 октябр кuni Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Миллий хавфсизлик Кенгашининг навбатдаги йиғилиши бўлди.

Йиғилишни мамлакатимиз Президенти, Миллий хавфсизлик Кенгаши раиси Ислом Каримов бошқарди.

Йиғилишда Афғонистонда аксилтеррор операцияси ўтка-

зилиши муносабати билан юзага келган вазият, Ўзбекистон Республикаси, унинг чегаралари хавфсизлигини таъминлашга қаратилган чора-тадбирлар кўриб чиқилди.

Муҳокама чоғида Афғонистонда юзага келган ҳарбий-сиёсий вазият Марказий Осиё минтақаси ва умуман, бутун дунёдаги хавфсизлик ва барқарорликка жиддий таҳдид солаётгани таъкидланди. Халқаро террорчилик ташкилотлари, уларнинг ортида турган қудратли экстремистик марказлар мазкур мамлакат ҳудудида қўпоровчи-террорчилик гуруҳлари тайёрловчи лагер ва базалар ташкил этган. Диний экстремизм ва ақидапарастлик мафкурасини тарқатиш, дунёнинг турли жойларида қўпоровчилик-террорчилик фаолиятини амалга ошириш, наркотикларнинг ноқонуний ишлаб чиқарилиши ва савдо-сотик қўламини кенгайтириш плацдармини вужудга келтирган.

Террорчиларнинг асосий мақсади минтақа халқларини улар танлаган демократик дунёвий давлат қуриш йўлидан огдириш ва у ерда экстремизм, ақидапарастлик, диний муросизлик мафкурасига асосланган тузум ўрнатишдир.

Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятини террор ва диний экстремизм хавфининг ўсиб бораётгани тўғрисида кўп марта огоҳлантирган эди. 1999 йилда Ўзбекистон Истамбулда Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти саммитида жаҳон ҳамжамиятини йигирма биринчи аср вабосига қарши курашда кучларни бирлаштиришга яна бир бор чақирган эди. Террорга қарши кураш халқаро маркази тузиш таклифини илгари сурган эди.

Вашингтон ва Нью-Йоркдаги фожиали воқеалар, 1999-2000 йилларда Ўзбекистон ва Қирғизистонга террорчи жиноий гуруҳларнинг суқилиб кириши бу иллат дин ҳам, миллат ҳам танламаслиги, бутун инсониятнинг душмани экани ва у билан курашиш жаҳон ҳамжамиятининг муҳим вазифасига айланиши кераклигини яна бир бор тасдиқлади.

Шу муносабат билан Ўзбекистон АҚШ ва барча тинчликсевар давлатларнинг йигирма биринчи аср вабоси бўлган бу иллатни тугатиш борасидаги қатъиятини қўллаб-қувватлайди ва террорчиларнинг Афғонистондаги база ва лагерларини йўқ қилиш учун ўз ҳиссасини қўшишга ҳамда шу мақсадда ўз ҳаво ҳудудларидан фойдаланиш учун имкон яратишга тайёр.

Ўзбекистон 20 йилдан ортиқ вақтдан бери биродаркушлик

уруши азобини тортиб келаётган ҳамда наркобизнес ва қурол-яроғ савдосидан бойиётган халқаро террорчилик ва турли жиноий гуруҳларнинг узоқни кўзлаган ғоялари асирига айланган жафокаш афгон халқи билан бирдамлигини билдиради.

Йиғилишда давлат органлари ва тегишли тузилмаларнинг мамлакатимизда барқарорлик ва хавфсизликни таъминлаш борасидаги вазифалари белгиланди.

Кўриб чиқилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 3 октябрь.

* * *

2001 йил 3 октябр куни Буюк Британия Бош вазири Тони Блэр ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ўртасида телефон орқали мулоқот бўлиб ўтди.

Суҳбат чоғида қайд этилдики, Америка Қўшма Штатларида содир этилган мисли кўрилмаган даҳшатли террорчилик ҳаракати халқаро террорчилик хавфини бартараф этишда, бир сўз билан айтганда, бутун дунёда террорчиликни буткул йўқотишда барча мамлакатлар саъй-ҳаракатларини бирлаштириш зарурлигини яна бир бор тасдиқлади.

Бугунги кунда Афғонистон халқаро террорчилик, гиёҳванд моддалар ишлаб чиқариш марказига айлангани таъкидланди. Афғонистон ҳудудидаги террорчилар тайёрлаш базалари ва лагерларини йўқ қилиш бугунги куннинг энг муҳим муаммоларидан биридир.

Террорчилар тайёрлаш лагерлари ва базаларини йўқ қилиш учун барча манфаатдор томонларни, биринчи навбатда Афғонистоннинг ўзидаги кучларни жалб қилиш ва бирлаштириш зарур, деган фикр билдирилди.

Шунингдек, мулоқот чоғида томонларни қизиқтирган бошқа масалалар муҳокама қилинди.

Буюк Британия Бош вазири ва Ўзбекистон Республикаси Президенти бундан буён ҳам ўзаро мулоқот заруратини таъкидлаб, уни мунтазам давом эттиришга келишиб олди.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 4 октябрь.

* * *

2001 йил 5 октябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов АҚШ мудофаа вазири Доналд Рамсфелдни қабул қилди.

Учрашувда халқаро террорчиликка қарши кураш масаласи, минтақадаги ҳарбий-сиёсий ҳолат, Афғонистондаги мавжуд вазият муҳокама этилди.

Президент халқаро террорчиликка қарши кураш концепциясида Ўзбекистоннинг иштирокига аниқлик киритди.

* * *

2001 йил 5 октябрда Президент Ислам Каримов матбуот анжумани ўтказиб, оммавий ахборот воситалари учун Байёнот берди:

— Шу йил 11 сентябр куни Америка Қўшма Штатларида содир этилган террорчилик ҳаракатлари оқибатида минта-

қамизда кескин вазият вужудга келди. Шу муносабат билан кейинги вақтда террорчи тўдалар уя қуриб олган Афғонистон ва унинг атрофида бўлаётган воқеалар тўғрисида оммавий ахборот воситаларида турли хабарлар берилмоқда.

Уларда асосли маълумотлар билан бир қаторда жуда кўп уйдирмалар, ўйлаб чиқарилган сохта гаплар, бирёқлама қарашлар ҳам кўзга ташланмоқда. Бунга, аввало, ҳар қайси давлат, ҳар қайси сиёсий кучнинг ахборот майдонида ўз манфаатини кўзлаб ҳаракат қилаётгани сабаб бўлмоқда.

Агар бу борада Россия телевидениеси ва оммавий ахборот воситалари тарқатаётган хабарларга қулоқ соладиган бўлсак, Ўзбекистон Америка Қўшма Штатлари ва Ғарб давлатларининг қуроли кучларига ўз ҳудудидан жой берди, эртага бу ҳарбий қисмлар ана шу базалардан ҳаракат бошлаб, Афғонистонга ҳужум қилади, деган гапларни эшитишимиз мумкин.

Куни кеча баъзи хорижий ахборот воситаларида Америка Қўшма Штатларининг тоғли ҳудудларда жанг қиладиган 10-ўқчи дивизияси қисмлари Ўзбекистон ҳудудига жойлаштирилди ва уларнинг асосий мақсади Афғонистонга бостириб кириш, деган хабарлар тарқатилди. Ҳатто айрим оммавий ахборот воситалари компьютерлар ёрдамида ишланган суратларни намоиш этиб, уларни гўёки Ўзбекистоннинг аэро-

дромлари деб кўрсатишга уринишмоқда.

Айниқса, Америка Қўшма Штатлари мудофаа вазири Доналд Рамсфелднинг Ўзбекистонга келиши муносабати билан хорижий матбуот воситаларида бир қанча тахминлар ва ғаразли уйдирмалар пайдо бўлди.

Тарқатилаётган аксарият хабарларда, кўпинча бўҳтондан иборат бўлган ахборот ва тахминларда, Америка Қўшма Штатлари мудофаа вазирининг Миср, Уммон ва Саудия Қиролиги қаторида Ўзбекистонга ҳам ташриф буюришини худдики бизнинг орамизда пинҳона тузилаётган қандайдир шартномаларнинг далили деб кўрсатишга уринмоқдалар.

Америка Қўшма Штатлари Президенти ва Буюк Британия Бош вазирининг Ўзбекистон Президенти билан телефон орқали бўлган мулоқотларини мана шу маъно-мазмунда талқин қилинаётгани ҳам бунинг исботидир.

Савол туғилади: бундай информацион хуруж ва уйдирмаларни тарқатишдан кўзда тутилган мақсад нима?

Биринчидан, бу ҳолни бизни кўролмайдиган, мустақил сиёсатимизни, ўзимизни ўз кучимиз билан ҳимоя қилиш йўлидаги ҳаракатларимизни қабул қила олмайдиган, ҳанузгача бизга эскича кўз билан қараётган, Ўзбекистоннинг халқаро майдонда обрўси ортиб бораётганини кўриб кайфияти бузилаётган кучларнинг ғаразли интилиши, деб баҳолаш керак.

Иккинчидан, бундай информацион хуруж замирида мана шу минтақада жойлашган давлатларнинг орасини бузиш, уларни бир-бирига қарама-қарши қўйиш ва ўзаро ишончини йўқотиш мақсадида қилинаётган ифвогарлик ҳаракатларининг намоёишини кўриш мумкин. Энг ёмони, бу уйдирмалардан кўзланган пинҳоний мақсад — минтақамизда яшаётган турли миллат ва динга мансуб одамларни саросимага солиш, уларнинг юрагида ғулғула ва ваҳима туғдириш, эртанги кунга бўлган ишончини йўқотишдан иборат.

Ҳақиқатан ҳам, одам ҳар куни мана шундай уйдирмаларни эшитаверса, беихтиёр хавотир ва ташвишга тушиши, ўзига ўзи тинчлигимиз, болаларимизнинг эртанги тақдири нима бўлади, деб савол бериши, безовта бўлиши — бу ҳам табиий бир ҳол.

Ачинарлиси шундаки, бизнинг матбуот ва телевидение-

миз бу масала бўйича халқимизга ўз вақтида зарур ахборот ва тушунтириш беролмаяпти, оқибатда жамоатчилигимиз хорижий оммавий ахборот воситалари орқали тарқатилаётган маълумотларнинг ҳақиқий ёки сохталигини ажратишга қийналмоқда.

Матбуотимиз бундай мураккаб ҳолатларда ҳали тажрибаси етишмаслигини кўрсатмоқда.

Учинчидан, бу информацион хуруж ташкилотчилари хоҳлайдими, йўқми, аввало, ўзининг мафкуравий ва худбинлик манфаатларини кўзлаб терроризмга, XXI аср вабоси бўлмиш бу бало-қазога қарши кураш йўлида бирлашаётган кучларни, одамларни йўлдан оғдириш, уларнинг орасига нифоқ солиш, бир-бирига нисбатан шубҳа туғдиришга уринмоқда.

Тўртинчидан, бугун яна шу нарса аён бўлмоқдаки, баъзи бир давлатлар ва сиёсий кучлар террорчи гуруҳларга, умуман терроризмга қарши курашиш ҳаракатига қўшилиш ҳақида ҳамда ўзининг бутун имконият ва кучларини бунга сафарбар қилишга тайёр эканини кўпроқ сўзда ва баландпарвоз баёнотларда билдирмоқдалар. Амалда эса, афсуски, бу ўта муҳим, барча халқлар ва минтақаларнинг ҳаёт-мамотини ҳал қилувчи масала атрофида сиёсий ўйинларга ва савдоларга берилиб кетмоқдалар.

Очиқ айтидиган бўлсак, айрим сиёсатчилар ва давлат арбобларининг ташвиши бошқа масала ечими билан банд. Яъни, эртага Афғонистонда ҳокимият тепасига келадиган янги ҳукуматда қандай кучлар ва қайси давлатларнинг таъсири кўпроқ бўлади, деган саволлар ва ташвишлар билан овора.

Албатта, ҳаммамиз тушунамизки, Америка Қўшма Штатларида содир этилган ваҳшиёна, мудҳиш террорчилик ҳужумларидан кейин дунёдаги вазият кескин ўзгариб бормоқда.

2001 йил 11 сентябрь куни Америка Қўшма Штатларида содир этилган ваҳшиёна, мудҳиш террорчилик ҳужумларидан кейин дунёдаги вазият кескин ўзгарди. Америка ҳукумати терроризмни таг-томири билан йўқ қилиш, дунёнинг қайси бурчагида бўлмасин, бундай кучларни қўллаб-қувватлаётган, уларни маблағ, қурол-яроғ, бузғунчи мафкура билан таъминлаётган, қўпоровчилик, босқинчилик ҳаракатларини амалга ошириш учун жойларга жўнатаётган ёвуз ниятли марказларга қарши аёвсиз кураш эълон қилди.

Бугун барчамизга оддий бир ҳақиқат аён бўлиши керак: бутун инсониятга катта таҳдид солиб турган бу иллатга барҳам бериш борасидаги курашдан ҳеч ким, ҳеч қайси давлат четда

қолмаслиги табиий.

Жаҳондаги 100 дан ортиқ давлатнинг мазкур масала бўйича ўз фикри ва қатъий позициясини баён қилгани ҳам бу ҳақиқатни тасдиқлайди.

Бугун терроризмга қарши ташкил қилинаётган коалиция сафига, ўзининг сиёсий тузуми ва қарашларидан қатъи назар, турли давлатлар, шу жумладан, барча етакчи араб ва мусулмон мамлакатлари қўшилаётгани эътиборга сазовордир.

Бундай кучлар ва давлатларни бирлаштираётган халқаро ҳамжамиятнинг қатъиятлилиги тобора мустаҳкамланиб, бу кураш, бу ҳаракат охиригача олиб борилишига ҳеч қандай шубҳа қолмаяпти.

Қудратли давлатлар, хусусан, Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия раҳбарлари бу кураш асло ислом давлатларига, ислом динига, Афғонистон халқи ёки "Толибон" ҳаракатига қарши қаратилмаганини, унинг асл мақсади мудҳиш террор машинасини бутун дунёда йўқ қилишдан иборат эканини алоҳида таъкидламоқда.

Улар бизнинг мақсадимиз миллионлаб бегуноҳ инсонларнинг бошига кулфат солаётган террор балосини жамият ҳаётидан, дунё халқлари ҳаётидан ўчириб ташлашдан иборат, деб такрор-такрор айтмоқда.

Куни кеча Америка Қўшма Штатлари Президенти томонидан имзоланган фармон бўйича фақатгина Афғонистоннинг жафокаш халқига моддий, аввало, озиқ-овқат ёрдами кўрсатиш мақсадида 320 миллион доллар ажратилаётганининг ўзи терроризмга қарши бошланаётган кураш афғон халқига, унинг манфаатига қарши эмаслигининг яққол намоёни деб қабул қилишга асос бўлади.

Албатта, бугун барчани қизиқтираётган масала — бу воқеаларга Ўзбекистоннинг муносабати қандай, бу курашда Ўзбекистоннинг ўрни ва ҳиссаси нимадан иборат бўлади, деган савол бўлиши табиийдир.

Аввало, шуни айтишим керакки, терроризмнинг даҳшатли оқибатларини Ўзбекистон халқи, бу ерда яшаётган инсонлар бевосита ўз ҳаёти, ўз тақдири мисолида яхши билади. Агар 11 сентябр воқеалари кўп давлатлар ва халқларнинг кўзини очиб берган бўлса, биз терроризм деган разил кучнинг даҳшатли башараси билан ўз ҳаётимизда олдинроқ дуч келганмиз.

Халқимиз терроризмдан қанча жафо чеккани, ўн гулидан бир гули очилмаган, ҳаётдан орзу-умиди кўп бўлган не-

не навқирон ёшларимиз ҳалок бўлганини биз унутишимиз мумкинми?

Андижон ва Наманган вилоятида жангари тўдалар содир этган қотилликларни унутиб бўладими?

Ёки кейинги икки-уч йил мобайнида чегарамиздан ўтиб, Сурхондарё ва Тошкент вилоятининг тоғли ҳудудларига бос-тириб кирган террорчи гуруҳларнинг қўпоровчилик ҳаракатларини, уларнинг ойлар давомида халқимизнинг тинч ҳаётини безовта қилганини, қанча-қанча бегуноҳ одамларимизнинг умрига зомин бўлганини эсдан чиқара оламизми?

Бу босқинчи тўдаларнинг асосий даромад манбаларидан бири бўлган наркотик моддалар туфайли бутун дунёда минг-минглаб ёш инсонларнинг умри хазон бўлаётганига бефарқ қараб бўладими?

Биз одатда, аҳолининг тинч-осойишта ҳаётини, оналар, аёлларимиз ва болаларимизни асраб-авайлаш мақсадида мана шундай жангари тўдалар, уларнинг қабих кирдикорлари билан боғлиқ кўп маълумотларни доим ҳам ошкор этолмаймиз.

Лекин мен фақатгина бугун эмас, олдиндан ҳам — давлат раҳбари бўлганимдан бери ҳамюртларимизга қарата, эй, ватандошларим, огоҳ бўлинглар, терроризм хатари, бу қора куч бошимизда бало-қазо бўлиб, ўзининг манфур ниятларига етиш учун қурол ва куч тўплаб, ханжарини ишга солишга ҳар лаҳзада шай турибди, деб даъват этиб келганимни, бу даҳшатли куч остонамиз олдида турганини бугун ҳам такрор-такрор айтишини ўз бурчим деб биламан.

Модомики, ён-атрофимизда мана шундай хавф-хатар мавжуд экан, биз Ватанимиз мустақиллигини, халқимизнинг омонлигини сақлаш учун барча зарур чораларни кўраётганимизни ҳам айтиб ўтмоқчиман.

Биз бу йил ёз ойларида Сариосиёда қуролли кучларимизнинг ҳарбий машқларини ўтказдик. Чунки бугун сарҳадларимизда, тун зулматидан фойдаланиб, бизга пинҳона зарба бериш ниятида изғиб юрган ёвуз кучлар борлигидан хабардормиз.

Бугун "Толибон" биқинидан паноҳ топиб, Мозори Шариф ёки Тохарда, Қундуз ёки Қобулда, Қандаҳор ёки Жалолободда бўладими, ҳарбий лагерларда одамқушликни касб қилиб, Ҳайратон кўпригининг нариги томонида бизга ўзи-

Инсонпарварлик ўзбек халқи миллий онгининг ўзак фазилатидир. Шафқатсизлик ва зўравонлик унинг табиатиға ёт.

нинг жирканч башарасини кўрсатиб, тиш қайраб турган ана шундай террорчи газандаларнинг уяси борлиги биз учун сир эмас.

Ашаддий террорчи Жума Намангоний "Толибон" армиясининг қўмондонларидан бири бўлиб юргани, Шимолий Афғонистон иттифоқиға қарши уруш олиб бораётган кучлар таркибида Ўрта Осиёдан чиққан 400 та жангари иштирок этаётгани ҳам кўп нарсани англамайдимиз?

Шулардан хулоса қилиб айтсак, Ўзбекистонни ўз танлаган йўлидан қайтариш, халқимизнинг тинч-осойишта ҳаётини издан чиқаришни ўзининг асосий мақсади қилиб олган бу мудҳиш кучларнинг хатти-ҳаракатлари уларнинг орқасида турган экстремистик марказлар томонидан берилаётган ёрдамға боғлиқ экани бизға яхши аён.

Ўзимизға бир тасаввур қилиб кўрайлик. Эртаға Афғонистонда мана шу ёвуз кучлар устун келса, улар Ўзбекистонға ҳужум қилиши ҳақида кимда қандай шубҳа бўлиши мумкин?

Бу савол шу муқаддас заминимизда яшаётган ҳар бир инсон олдида кўндаланг бўлиши ва ҳар бир одам унга ўз ақлини ишлатиб, виждонан жавоб бериши керак.

Мана энди фараз қилайлик: эртаға юртимизға қарши босқинчилик хуружи бошланса, биз бу бало-қазони бартараф этиш учун кимдан, қаердан кўмак ва ҳимоя топишимиз мумкин?

Ҳеч шубҳасиз, биз аввало, ўз кучимизға, ўз Куролли Кучларимизға, халқимизнинг иймон-этиқоди ва қатъиятиға суянишимиз даркор. Бугун мен Президент сифатида халқимизнинг очик чехрасиға қараб, ҳаммамизға дахлдор бўлган ана шу ҳақиқатни такрор айтмоқчиман: биз энг аввало, ўз кучимизға таянишимиз керак. Лекин бизға қарши бўлган террорчи тўдалар орқасида катта имкониятлар, катта куч ва маблағға эга бўлган марказлар турса, баъзи давлатлар уларға пинҳона ёрдам кўрсатса, бу оқим ҳеч тўхтамаса, бундай уюшган ваҳший кучларға биз бир ўзимиз қарши туришимиз оғир бўлмайдими?

Ўзингиз ўйланг, қачонгача бу офатга ёлғиз ўзимиз қарши туришимиз мумкин?

Бунинг устига, оғир бўлса ҳам айтаман, қачонгача бундай ёвуз таҳдид остонамиз олдида, бошимиз устида бало-қазо бўлиб туради? Бу кураш йўлида яна қанча қурбон беришимиз керак? Халқимиз учун эркин ва фаровон ҳаёт қуришга қаратилиши лозим бўлган яна қанча-қанча маблағ ва ресурсларимизни ана шу курашга сарфлашимиз лозим? Бу саволлар табиий, албатта.

Шунинг учун ҳам халқаро терроризмга қарши курашда қатъият билдираётган, бу йўлда собитлик билан ҳаракат қилаётган давлатлар сафига қўшилишимиз, хавфсизлик, чегараларимиз дахлсизлиги борасида уларнинг кафолатини олишимиз, кўмагига таянишимиз зарурлиги барчамиз учун аён бўлиши керак.

Ёки дунё ҳамжамияти, жаҳондаги барча соғлом кучлар бу разил оқимга қарши курашаётган, терроризмни таг-томири билан қўпориб ташлашга тайёр эканини билдираётган бир пайтда, Ўзбекистон, йўқ, бу бизнинг ишимиз эмас, бизни тинч қўйинг, деган сиёсат билан чиқса, жаҳон майдонида бошқалар буни қандай тушунади?

Яъни, **биз — терроризм офатидан энг катта зарар кўраётган, унинг тобора кучайиб, доимий хавфга айланиб бораётган муҳим таъсирини ўз ҳаётида сезиб яшаётган мамлакат сифатида бу бало-қазога қарши кураш эълон қилган дунё ҳамжамияти, қудратли давлатлар билан бирга бўлишимиз табиий ҳол эмасми?**

Акс ҳолда, вақти келиб, биз халқаро терроризм қаршисида, Ўзбекистондан қочган жиноятчи кимсалар ва уларнинг ортидаги экстремистик марказлардан куч олаётган ҳаракатлар қаршисида ёлғиз бўлиб қолмаймизми? Ва бундай пайтда ким бизнинг овозимизга, даъватимизга қулоқ солади?

Бу ҳам биз жавоб топишимиз шарт бўлган мураккаб савол.

Икки-уч йилдирки, халқимиз террорчи газандаларнинг жабрини тортиб келяпти, уларга қарши курашда қанча фарзандларимиз қурбон бўлди. Мана шундай оғир дамларда ким бизга ёрдам берапти? Ёрдам у ёқда турсин, ўзини "Ўзбекистон исломий ҳаракати" деб атайдиган босқинчи тўда билан

сиёсий "ўйин" қилаётган айрим катта давлатлар ва кучлар пайдо бўлганини ҳам кўриб турибмиз. Ҳозир бу ҳақда гапириб ўтиришнинг ўрни эмас, лекин ҳақиқий вазият, ҳақиқий аҳвол шундай.

Бугун мен Америка Қўшма Штатлари раҳбарияти, бу давлатнинг расмий вакиллари билан халқаро террорчиликка қарши биргаликда курашиш бўйича музокаралар олиб бораётганимиз ҳақида очиқ маълумот беришим керак. Ҳақиқатан ҳам, ҳозирги кунда шундай мулоқотлар бўляпти. Бунинг ҳеч ким инкор этмайди. Лекин ҳали бу масалада бирон-бир ҳужжат имзолангани йўқ. Ҳозирги кунда ана шундай ҳамкорликка асос бўладиган ҳуқуқий ҳужжат устида иш олиб бораёламиз. Бу ҳужжатларда ўзаро мажбуриятлар, шу билан бирга, ўзаро кафолатлар ҳам аниқ бўлиши шарт.

Шуни таъкидлаш керакки, бизнинг бу масала бўйича принципиал ёндашувимиз Америка Қўшма Штатлари Президенти Буш жаноблари билан телефонда бўлган мулоқотда, мудофаа вазири жаноб Рамсфелд билан бўлган бугунги суҳбатда аниқ баён этилди.

Яъни, бизнинг позициямиз қуйидагича:

1. Мамлакатимиз ҳаво ҳудудини Америка Қўшма Штатларининг ҳарбий ҳаво кучлари учун очиб бериш.

2. Ҳар икки мамлакат хавфсизлик идоралари ўртасида ўзаро маълумот ва ахборот алмашувини йўлга қўйиш.

3. Ўзбекистон ҳудудида жойлашган битта ҳарбий аэродромга Америка Қўшма Штатларининг транспорт самолёт ва вертолётлари қўниши учун рухсат этиш. Бу самолёт ва вертолётларга хизмат кўрсатадиган америкалик мутахассислар, техник ходимлар фаолияти учун тегишли шароит яратиш. Биз бу аэродромни бутунлай уларнинг ихтиёрига бераётганимиз йўқ. У ердаги ўзимизнинг ҳарбий самолётларимиз ҳам қолаверади.

4. Америка Қўшма Штатларининг бу самолёт ва вертолётларидан фақат қидирув-қутқарув ишларини амалга ошириш ва гуманитар мақсадларда фойдаланилади. Улар оз сонли бўлиб, фақат транспорт — юк ташийдиган самолёт ва вертолётлардир.

Шунингдек, биз иккита муҳим масала бўйича ўз принципиал қарашимизни баён этамиз:

1. Бизнинг ҳудудимиздан Афғонистонга қарши ердан жанговар операциялар амалга оширилишига йўл қўйилмайди.

2. Бизнинг ҳудудимиздан Афғонистонга қарши бомбали ҳужум операциялари амалга оширилишига розилик берилмайди.

Халқаро терроризмга қарши курашда иштирок этиш борасидаги бизнинг позициямиз ана шундан иборат.

Ўйлайманки, бундай ёндашув давлатимиз манфаатларига ва халқаро ҳуқуқ мезонларига мос келади.

Ислом Каримов. Тинчлик учун курашмоқ керак. Т., "Ўзбекистон" 2001, 2-19-бетлар.

* * *

2001 йил 7 октябр куни Ўзбекистон Президенти Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири билан ўтказган суҳбатида халқаро терроризм ва афғон воқеаларига янада аниқликлар киритди.

Президент нутқида билдирган фикрларнинг баёни қуйидагича:

— Биз юртимиз тинч-осойишта бўлсин, осмонимиз мусаффо бўлсин, деган гапларни дуои фотиҳа каби кўп такрорлаймиз.

Тўғри, тинчлик — Оллоҳнинг буюк неъматидир, ҳаммамиз учун ҳам ҳаётимиз асоси, барча орзу-умидларимиз манбаидир. Лекин, "тинчлик бўлсин", деган мазмундаги сўзларни қайта-қайта тилга олар эканмиз, кўпинча унинг маъно-мазмунини нечоғлик теранлиги ҳақида ўйлаб кўрмаймиз. Маъно-мазмунини англамаган сўзнинг эса таъсири ҳам, қадри ҳам бўлмайди. Айниқса, халқаро терроризм деган мудҳиш хавфхатар останаимиз олдида турган ҳозирги пайтда фақатгина шундай тилаклар билан чекланиш кифоя эмас. Бундай эзгу даъватлар замирида аниқ маъно, амалий ҳаракат бўлиши керак. Ахир, тинчлик осойишталикни қуруқ ваъзхонлик билан сақлаб бўладими?

Афсуски, бизнинг онгимизга тинчликни таъминлаш — бу давлатнинг, чегарачи ёки милиция ходимларининг, хавфсизлик идораларининг иши деган нотўғри тушунча ўрнашиб қолган. Албатта, бу масалага авваламбор мана шу ташкилотлар жавобгар. Лекин тинчлик-осойишталик ҳар бир инсон

га дахлдор бўлган ҳаётий заруратки, уни сақлаш шу юртда яшайдиган ҳар бир фуқаронинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак.

Шунинг учун ҳам бугун ҳар биримиз, "Тинчлик-осойишталикни, шу мусавффо осмонни асраш учун шахсан мен нима қиламан, бу йўлда ўз хузур-ҳаловатимдан воз кечишга тайёрманми?" деган саволни ўзимизга беришимиз, кундалик фаолиятимизни шу нуқтаи назардан баҳолашимиз зарур.

Масалан, "Ўз уйингни ўзинг асра" деган шиорни олайлик. Бугунги кунда мана шу долзарб вазифага барчамиз етарли аҳамият бераймизми?

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, жойларда бу борада ҳали-ҳануз беғамлик, лоқайдлик, ўзибўларчилик ҳолатларига йўл қўйилмоқда.

Ҳолбуки, бир ҳақиқат барчамиз учун аён бўлиши керак: хушёрлик, огоҳ бўлиб яшаш — бу бир кунлик ёки бир ойлик мавсумий масала эмас, балки кундалик иш, кундалик амалий ҳаракат бўлиши лозим.

Энг аввало, террорчилик хавфининг жирканч башарасига тик қараб, уни фош этишимиз, бу бало-қазони ўз номи билан аташимиз даркор.

Айрим маҳаллаларда турли уйдирма гаплар, варақалар тарқатаётган, ўғрилиқ, бузғунчилик қилаётган ғаразли кимсаларнинг, дин номидан қабиҳ ният билан даъват юргизаётган баъзи бир бемаза одамларнинг кирдикорларига бепарво чидаб юришнинг ўзи бундай қора ниятли кимсаларга кўмак беришдир, деб билишимиз керак.

Афсуски, баъзи одамлар мана шундай бемаъни ишларни кўриб кўрмасликка олади, бунинг менга бевосита дахли йўқ, деб ўйлайди. Ваҳоланки, бу каби беғамлик қандай аянчли оқибатларга, оғир фожеаларга олиб келиши мумкинлигини тасаввур қилиш қийин эмас. Бу аччиқ ҳақиқатнинг исботини ўз ҳаётимизда ҳам, бошқа мамлакатлар мисолида ҳам яққол кўриб турибмиз.

Шу ўринда бир савол туғилади: биз тинчлик ўз-ўзидан бўлаверади, деган содда, очигини айтганда, сохта ва зарарли тасаввурдан қачон қутуламиз?

Яна бир тоифа кишилар борки, уларнинг фикрича, гўёки биз Ватанимизни, халқимизни ҳимоя қилиш йўлида қатъ-

ият кўрсатсак, разил террорчиларга қарши дунё ҳамжамияти билан биргаликда очиқ курашадиган бўлсак, улар бизга қарши жиҳод қилар эмиш.

Кўрқитиш, дўқ-пўписа қилиш, ҳар хил фитналар уюштириш — террорчиларнинг қуроли эканини яхши биламиз. Лекин одамнинг қахру ғазабини қўзғайдиган жойи шундаки, дор остидан қочган, қўли қон бу жинойятчи кимсаларнинг муқаддас динимиз номидан гапиришга нима ҳаққи бор?

Диншунос олимлар, уламоларимиз нега бу масала бўйича ўз фикрини билдирмайди, бу даъватларга ҳам илмий нуқтаи назардан зарба бермайди? Жангари тўдаларнинг бундай дағдағасини, халқимиз таъбири билан айтганда, кўрққан олдин мушт кўтарар, деб аташ кераклигини одамларга тушунтириш зарур эмасми?

Ахир, бир ўйлаб кўрайлик, биз киммиз, кимларнинг авлодимиз? Эркин ва фаровон ҳаёт қуришдек асрий орзусига эришиб, зулм-зўравонликдан, қарамликдан эндигина халос бўлган халқимиз мана шу манфур кучлар олдида тиз чўкадими? Уларнинг ўз бузғунчи ғоялари билан фарзандларимизни ёмон йўлларга бошлашига, ўз ота-онаси, халқи, Ватанига душман қилиб қўйишига томошабин бўлиб қараб турамизми? Йўқ, асло!

Биз буюк ва қаҳрамон аجدодларимизнинг ворислари сифатида халқимизнинг, миллатимизнинг шаънини пок асраб яшамасак, бу уларнинг ўлмас руҳи олдида хиёнат бўлмайдами? Акс ҳолда, бизга ишониб, умид кўзини тикиб турган болаларимиз, невараларимиз олдида ким деган одам бўламиз? Истиқлол йўлида, озодлик йўлида чеккан шунча заҳмат ва машаққатларимиз зое кетмайдими?

Биз тинчлик ва осоишталик, озодлик ва адолатни юксак қадрлайдиган, тарихнинг барча оғир синовларидан мардона ўтиб, ҳамisha мағрур яшашга ўрганган халқмиз. Биз — Жалолиддин Мангуберди, Амир Темур сингари буюк зотларнинг авлодлари, ўз она юртимизда озод ва мустақил яшашга ҳақлимиз. Ватанимизни кўз қорачиғидай асраб, элимиз, юртимиз шаънини, ор-номусимиз, қадр-қимматимизни, мунис оналаримиз, аёлларимиз ва қизларимизни ҳимоя қилиб, матонатли миллат, буюк ва жасоратли халқ бўлиб яшашга мўносибмиз.

Тинчлик-осойишталик ҳар бир инсонга даҳлдор бўлган ҳаётий заруратки, уни сақлаш шу юртда яшайдиган ҳар бир фуқаронинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак.

Энг муҳими, қалбимизда ғуруримиз, билагимизда кучимиз бор экан, биз тинчликни ҳимоя қилишга, унга хавф солаётган кучларга қарши курашишга, қаддимизни тик тутиб, бошимизни баланд кўтариб яшашга қодирмиз.

Бизни кўрқитмоқчи бўлаётган ғаламислар шуни билиб қўйсинки, биз ҳеч кимга бош эгмаганмиз ва ҳеч қачон бош эгмаймиз.

Биз бу гапларни кимларнидир кўрқитиш учун айтаётганимиз йўқ. Бирон бир давлатнинг ички ишларига, эркинлигига даҳл қилиш ниятимиз йўқ.

Бундай ёндашув Афғонистонга ҳам тегишли. 5 октябр куни эълон қилинган Баёнотда айтилганидек, биз ҳарбий ҳаракатларда қатнашаётганимиз йўқ. Фақат гуманитар ёрдам кўрсатиш ишларини олиб бориш учун кўмак берамиз.

Бизнинг мақсадимиз — дунёнинг барча халқлари билан тенг бўлиб, уларнинг бахт-саодатидан қувониб, улар билан дўст ва ҳамкор бўлиб яшаш. униб-ўсиб келаётган фарзандларимизни ҳам мана шу руҳда тарбиялаяпмиз...

Одам қиёфасини йўқотган бу каллакесарларнинг на дини, на миллати бор, бинобарин уларнинг ислом оламига, мусулмон дунёсига ҳеч қандай алоқаси йўқ. Ҳаммамиз яхши биламизки, Қуръони каримда бировнинг қонини ноҳақ тўкиш гуноҳи азим, дейилган. Ўзини мусулмон деб даъво қиладиган, лекин қилмиши кўпоровчилик, қотиллик, бутун-бутун халқларнинг ҳаётини барбод этишдан иборат бўлган бу манфур тўдаларга ислом дунёсининг номидан гапиришга ким ҳуқуқ берди?

Ишончим комилки, иймони бутун, иродаси бақувват, буюк аجدодларимиз руҳидан куч ва мадад олиб яшайдиган халқимиз террорчи гурӯҳларга қарши дунёдаги барча соф ниятли кучлар билан бирлашиб, ўзининг азму шижоати ва қатъиятини намоён этиб, терроризм деган жирканч иллатни дунё халқлари ҳаётидан бутунлай ўчириб ташлаш ишига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшади.

Дарҳақиқат, тинчликни сақлаш, уни мустаҳкамлаш кундалик ишимиз, муқаддас бурчимиз экан, ҳар қайси фуқаро, аввало, ўз вазифасини виждонан адо этиши, шу билан бирга, гаразли мақсадда қилинаётган информацион хуружларга, уйдирма ва миш-мишларга берилмасдан, содир бўлаётган воқеаларга очик кўз билан қараш, ўз уйи, ўз маҳалласи, шаҳар-қишлоғида осойишталик барқарор бўлиши учун жон куйдириши, мана шу ҳақиқатни чуқур англаб, огоҳлик ва ҳушёрликни ўз ҳаётининг мезонига айлантириши зарур.

Ислом Каримов. Тинчлик учун курашмоқ керак. Т., "Ўзбекистон" 2001 й. 20-29-бетлар.

* * *

2001 йил 8 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва Украина Президенти Леонид Кучма ўртасида телефон орқали мулоқот бўлиб ўтди.

Икки давлат раҳбарлари АҚШ ва Буюк Британия томонидан Афғонистон ҳудудидаги террорчилик базалари ва лагерларини йўқ қилиш операцияси бошлангани муносабати билан минтақада юзага келган вазият ҳамда воқеаларнинг кейинги ривожини юзасидан фикр алмашдилар.

Мулоқот чоғида Украина Президенти ўз мамлакатининг ҳукумати юзага келган вазиятда, зарурат туғилса, Ўзбекистонга ҳар томонлама ёрдам беришга ва уни қўллаб-қувватлашга тайёр эканини маълум қилди.

Икки мамлакат Президентлари, шунингдек, ўзларини қизиқтирган бошқа муҳим масалалар юзасидан фикр алмашдилар.

"Халқ сўзи", 2001 йил 10 октябр.

* * *

2001 йил 10 октябр куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва Россия Федерацияси Президентини Владимир Путин телефон орқали мулоқотда бўлиб, баътафсил суҳбатлашди.

Икки мамлакат раҳбарлари, асосан, Афғонистон ҳудуди-

даги аксилтеррор операциясини, шунингдек, терроризмга қарши курашга ўзаро келишилган ҳолда ёндашиш учун бир-галикда саъй-ҳаракатларни мувофиқлаштириш масалаларини муҳокама қилди.

Аксилтеррор операцияси, жумладан, АҚШ ва Буюк Британия ҳарбий кучларининг бомбали зарбалари туфайли бугунги кунда бевосита Афғонистонда юзага келган вазият юзасидан фикр алмашилди. Биринчи навбатда, Афғонистон билан туташ ҳудудлар хавфсизлигини таъминлаш ва мазкур операция келтириб чиқариши мумкин бўлган салбий оқибатларнинг олдини олиш зарурлигига эътибор қаратилди.

Шунингдек, икки мамлакат президентлари Афғонистон халқига, аввало, мамлакатнинг шимолий вилоятларида яшовчи аҳолига инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш, ҳарбий ҳаракатлар зонасига тушиб қолган афғонларнинг мушкулени енгиллатиш масаласини кўриб чиқди.

Ўзбекистон ва Россия раҳбарлари Афғонистон атрофида кечаётган воқеаларга доир турли, жумладан, оммавий ахборот воситаларидаги асоссиз шарҳлар ва талқинларнинг олдини олиш ҳамда бундай ҳолатларга йўл қўймаслик мақсадида икки мамлакатнинг тегишли тузилмалари, биринчи галда, ташқи ишлар вазирликлари ўртасидаги маслаҳатлашувларни фаоллаштириш борасида умумий бир фикрга келди.

Россия Президенти мунтазам фикр алмашиш, шунингдек, Афғонистон атрофида юзага келган вазиятга ҳамда Марказий Осиё минтақасида барқарорлик ва хавфсизликни таъминлашга оид масалалар борасида бевосита мулоқотда бўлиб туриш зарурлигини таъкидлади.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 11 октябр.

* * *

2001 йил 12 октябр кuni АҚШ Президенти Ж.Буш Ўзбекистон Президенти Исмоил Каримовга йўлаган мактубида Президентнинг халқаро терроризм таҳдидига қарши қатъият билан олиб борган ишларини юксак қадрлади.

Мактубда, жумладан, шундай дейилади:

11 сентябр кuni озодликка хуруж этилди, аммо озодлик ҳимояланади. Халқларимизнинг қадриятлари ва принциплари

Афғонистонда, Марказий Осиёда ва бутун дунёда терроризмни батамом йўқ қилишнинг ҳал қилувчи омилидир. Мен мазкур мураккаб даъватга жавоб қайтаришда Сиз билан ҳамкорликни сабрсизлик билан кутаман. Кураш балки узоқ давом этар, лекин Сизнинг бирдамлигингиз ва мададингиз бу ишда бизга куч-қудрат ва қатъиятлик бағишлайди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 13 октябр.

* * *

2001 йил 13 октябр кuni Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва Америка Қўшма Штатлари Ҳукуматининг халқаро терроризмни тугатишда ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги қўшма Баёноти эълон қилинди. Баёнотда шундай дейилади:

— Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва Америка Қўшма Штатлари Ҳукумати халқаро терроризмни тинчликка, шунингдек, глобал ва минтақавий барқарорликка жиддий хавф деб биладилар. Шу муносабат билан улар шу йил 7 октябр кuni терроризмга қарши курашда икки томонлама ҳамкорлик учун мустаҳкам асос яратадиган Битимни имзоладилар. Нафақат Марказий Осиё халқлари учун, балки бутун дунё аҳли учун анчайин хавфсиз келажакни яратиш йўлида мамлакатларимиз ўзаро яқинликда иш олиб борадилар.

Бизнинг умумий курашимиз афғон халқига қарши эмас, балки терроризмга қарши йўналтирилган ва биз Афғонистон халқига инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш соҳасида ҳамкорлик қиламиз. Биз, шунингдек, халқаро терроризм ва унинг инфратузилмалари йўқотилишининг тарафдорларимиз. Шу мақсадлар учун Ўзбекистон Республикаси ўз ҳаво кенглигидан ҳамда ўз аэродромларидан бирининг зарур ҳарбий ва фуқаро инфратузилмаларидан фойдаланиш учун розилик берди. Улардан биринчи навбатда инсонпарварлик мақсадларида фойдаланилади.

Бизнинг ҳукуматимиз хавфсизлик ва минтақавий барқарорликни мустаҳкамлаш ишига узоқ муддатли содиқлигига асосланган сифат жиҳатдан янги муносабатларни ўрнатишга қарор қилди. Биз терроризмга қарши курашда яқин ҳамкорлик зарурлигини тушунамиз. Бу Ўзбекистон Республикасининг хавфсизлиги ва ҳудудий яхлитлигига тўғридан-

тўғри хавф туғилган ҳолатда муайян чора-тадбирларни ишлаб чиқиш мақсадида кечиктириб бўлмайдиган маслаҳатлашувлар заруратини ҳам ўз ичига олади.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 16 октябр.

* * *

2001 йил 22 октябр кuni Ўзбекистон Президенти Ислам Каримов ва Россия Президенти Владимир Путин ўртасида телефон орқали мулоқот бўлиб ўтди.

Икки мамлакат Президентлари Афғонистонда амалга оширилаётган аксилтеррор операцияси билан боғлиқ минтақадаги вазият ривожини ишонч оҳангида батафсил муҳокама этишди.

Ўзбекистон ва Россия раҳбарлари ҳар томонлама фикр алмашув чоғида томонларнинг Афғонистонда юзага келаётган вазият ҳамда можародан кейинги афғон муаммосини ҳал этиш истиқболларига оид қарашлари ҳамда нуқтаи назарлари муштарак эканлигини таъкидлашди.

В.Путин И.Каримовга Шанхайда бўлиб ўтган Осиё ва Тинч океани иқтисодий ҳамкорлиги мамлакатлари иштирокчиларининг саммитида, икки томонлама музокараларда терроризмга қарши кураш муаммолари муҳокамаси якунларига доир ахборот берди. Россия ҳукумати раҳбари, шунингдек, Душанбеда ўтказилган уч томонлама Россия — Тожикистон—Афғонистон учрашуви натижалари ҳақида ҳам маълумот берди.

Икки мамлакат Президентлари телефон орқали бўлиб ўтган мулоқот якунида бундан кейин ҳам мавжуд икки томонлама алоқалар амалиётини мунтазам равишда давом эттиришга келишиб олишди.

"Халқ сўзи" газетаси, 2001 йил 24 октябр.

* * *

2001 йил 4 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Оқсаройда АҚШ мудофаа вазири Доналд Рамсфелдни қабул қилди.

Учрашувда минтақадаги ҳарбий-сиёсий ҳолат, хусусан, Афғонистондаги вазият, у ерда амалга оширилаётган аксил-

террор операцияси, шунингдек, Ўзбекистон ва АҚШ ўрта-сидаги ҳарбий-техникавий ҳамкорлик билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 5 ноябрь.

* * *

2001 йил 16-17 ноябр кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов расмий таширф билан Қозоғистон Республикасида бўлган вақтда Президент Н.Назарбоев билан ўтказган учрашуви ва оммавий ахборот воситалари мухбирлари билан матбуот анжуманида Афғонистонда юз бераётган воқеалар аксилтеррор операция бўлиб, у Афғонистонга, афғон халқига, мусулмонларга қарши қаратилмаганлигини, “Толибон” тор-мор қилинганидан сўнг бу мамлакатда тинчлик ва барқарорликни таъминлашга қаратилган тадбирлар бевосита БМТ раҳбарлигида амалга оширилиши лозимлигини таъкидлади.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 20 ноябр.

* * *

2001 йил 29-30 ноябр кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Москвада Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг саммитида қатнашди. Саммит қатнашчилари бўлган давлатлар Афғонистондаги воқеалар тўғрисида баёнот қабул қилди.

Ҳужжатда аксилтеррор операцияси ижобий баҳоланиб, унинг натижасида дунёвий террорнинг инфратузилмасига қаттиқ зарба берилгани ва минтақавий ҳамда дунёвий хавфсизликни янада мустаҳкамлашга йўл очилгани қайд этилган. Шу билан бирга толиблар ҳукмронлиги тугатилганидан кейин Афғонистон тақдирини афғон халқининг ўзи белгилаши, мамлакатдаги вазиятни барқарорлаштириш ишлари БМТ раҳнамолигида амалга оширилиши қўллаб-қувватланади. Шундай қилиб, Москвадаги баёнот орқали бир неча мамлакатни бирлаштирган улкан тузилманинг яқдил фикри намоиш этилди ва Ҳамдўстлик сафи мустаҳкам, аъзо давлатлар талай халқаро масалаларга муносабатларда муштарак эканлиги тасдиқланди.

Давлатлар раҳбарлари имзолаган бошқа баёнот — Ҳамдўстлик тузилганининг ўн йиллиги муносабати билан қабул қилинган ҳужжат ҳам ғоят муҳимдир. У амалдаги МДХ истиқболининг йўналишларини белгилаб берди, дейиш мумкин. Баёнотда ўн йил ичида ўйланган, режалаштирилган ҳамма тадбирлар ҳам амалга ошмагани таъкидланади ва айни пайтда Ҳамдўстлик барча аъзо мамлакатлар халқлари фаровонлигини оширишда асқотадиган салоҳиятга эга эканлиги, ундан фойдаланиш зарурати эътироф этилади.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 4 декабр.

* * *

2001 йил 6 декабр кuni Тошкентда Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси еттинчи сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ҳозирги вақтда жаҳонда энг муҳим ва долзарб муаммо бўлиб қолаётган халқаро терроризм, уни вужудга келтирган сабаблар ва омиллар, бу ёвуз кучнинг дунёда тинчлик, хавфсизлик ва барқарор ҳаётга қарши таҳдидлари, Ўзбекистоннинг ушбу офатга қарши кураш муаммоларига муносабати тўғрисида батафсил нутқ сўзлади.

Олий Мажлисимизнинг сессияси кун тартибига қўйилган масала — халқаро терроризмга қарши курашда доимо сафарбар, доимо огоҳ бўлишимиз ҳақидаги масала — ҳозирги вақтда, ҳеч шубҳасиз, дунё миқёсидаги энг муҳим ва долзарб муаммо бўлиб қолмоқда.

Барчамизга маълумки, кейинги йилларда жаҳоннинг турли ҳудудларида рўй бераётган террорчиликнинг ёвуз кўринишлари тобора кучайиб бормоқда. Яъни, бегуноҳ одамларни ўлдириш, гаровга олиш, бинолар ва турар-жойларни портлатиш, босқинчилик, қўпурувчилик каби мисли кўрилмаган жиноятлар орқали миллионлаб инсонларнинг тинч ҳаётини издан чиқариш, қўрқитиш ва зўравонлик билан ўзининг қабих ниятларига эришишига қаратилган тажовузкор ҳаракатлар авжига чиқиб, шафқатсиз тус олмоқда.

Айниқса, шу йил 11 сентябрда Америка Қўшма Штатларида содир этилган, бир неча дақиқада минглаб одамларнинг

ҳаётига зомин бўлган ваҳшийлик ер юзидаги барча миллат ва халқларнинг кўзини бу аччиқ ҳақиқатга очиб берди.

Халқаро терроризмнинг ана шундай ўтакетган ёвуз кирдикорлари дунёдаги барча соғлом фикрли кишиларнинг қаҳру ғазабини уйғотди, унга нисбатан бефарқ бўлиш мутлақо мумкин эмаслигини кўрсатди.

Шу ўринда мен терроризм ҳақида, бу балою офатнинг илдиzlари, бугунги мудҳиш қиёфаси ҳақида гапирганда, ўзига эътиборни тортадиган баъзи бир омиллар ва сабаблар хусусида алоҳида тўхталиб ўтиш лозим, деб ўйлайман.

Биринчидан, бундай зўравонлик намоишлари илгари ўзаро боғлиқ бўлмаган ҳолда дунёнинг турли минтақаларида ўзининг манфур башарасини кўрсатиб келган бўлсада, эндиликда ана шу қабих ҳаракатларнинг бир-бири

билан тобора чамбарчас боғланиб кетаётганини англаш қийин эмас.

Бошқача айтганда, гарчи террорчилик ҳаракатларининг бири, айтайлик, Филиппинда, бири Болқонда, бири Чеченистонда, яна бири Яқин Шарқ ёки бошқа минтақа ва давлатларда амалга оширилаётган бўлса-да, бугунги кунда уларнинг барчаси бир занжирга боғлангани, бу тажовузлар ортида катта маблағ, катта кучга эга бўлган, маълум марказлардан бошқариладиган экстремистик кучлар ва ташкилотлар борлиги очиқ-ойдин кўриниб турибди.

Бундай марказларнинг террорчи тўдаларни уюштирадиган, уларни маблағ билан таъминлайдиган, қуроллантирадиган, ваҳшиёна жинойтларга сафарбар этадиган, нафақат айрим минтақа ва қитъаларга қарши, балки бутун дунё, бутун инсониятга қарши ёвуз режалар тузаётган мудҳиш кучга айланиб кетаётганини инкор этиб бўлмайди.

Иккинчидан, халқаро терроризмнинг бу даражага етиши, унинг бутун башарият, жаҳон цивилизациясига қарши офатга айланиб қолганининг яна бир сабаби, кўпгина давлатлар ва уларнинг раҳбарлари, дунёдаги соғлом сиёсий кучларнинг бош кўтариб келаётган мана шундай хавфли офатга охириги пайтгача эътибор бермагани ва қатъият билан кураш олиб бормганида, деб биламан.

Очиқ айтиш керакки, шулар қаторида айрим сиёсатдонлар, давлат арбоблари ва раҳбарлари балки бу хавф-хатарнинг жирканч башарасини сезган бўлса-да, унинг эртанги зарар-зулмини англаган булса-да, бу аланга бугун бизлардан узоқ масофада кимнингдир уйини куйдирыпти, мени эса четлаб ўтади, деган хом хаёлда юргани сир эмас, ҳам афсуски, аччиқ ҳақиқат.

Бундай номаъқул калтабинлик, бундай ўйинларнинг яна бир кўриниши — мана шу террорчи жоҳиллар ва уларнинг орқасида турган кучлар билан тил топишишга уриниш, сен менга тегма, мен сенга тегмайман, деган сиёсатни олиб бориш ҳолатлари ҳам бугун виждонли одамларни ҳайратда қолдиради.

Таассуфки, бизнинг баъзи қўшнилариимиз ва ошноларимиз ҳам бундан истисно эмас.

Бугун вазият ўзгариб бораётганини сезиб, бундай арбоблар ўзларининг терроризмга қарши доимо ашаддий курашчи бўлганини ҳар қадамда кўрсатишга ҳаракат қилишлари ҳам ақли расо кузатувчиларнинг назаридан четда қолмаяпти, деб ўйлайман.

Учинчидан, тобора кучайиб, XXI аср вабоси бўлиб бораётган терроризм офатининг ҳар қайси мамлакат, ҳар қандай халқ ҳаётига таҳдид солиши мумкинлиги, энг кучли, энг қудратли, энг ривожланган давлатлар ҳам унинг зарбасидан четда қололмаслиги бугунги кунда халқаро жамоатчиликка аён бўлмоқда.

Тўртинчидан, бу даҳшатга қарши халқаро ҳамжамият, биринчи галда, қудратли маърифий давлатларнинг кучларини бирлаштириб, бир ёқадан бош чиқариб курашиш зарурлигига, бу балодан, нафақат унинг кўринишларини, балки бу балонинг орқасида турувчи марказларни ҳам таг-томири билан қўпориб, супуриб ташлаш билангина қутулиш мумкинлигига қайта-қайта иқдор бўлмоқда.

Мана шундай қарорга келган давлатлар, ниҳоят, бугун терроризмга қарши кураш йўлида коалиция тузиб, баҳамжиҳат бўлиб, ўзининг барча куч ва имкониятларини бирлаштирмоқда.

Энг муҳими, қайси миллат ёки қайси динга мансублигидан қатъи назар, жаҳоннинг барча халқлари ва элатлари бугун терроризмга нисбатан ўз муносабати, ўз нафратини билдирмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, халқаро терроризмга қарши бошланган кураш — бу офат ўзининг жирканч башарасини қаерда, дунёнинг қайси чеккасида намоиш қилмасин — бу ёвуз ҳаракатларнинг барчасига қарши кураш олиб бориш ҳақидаги қатъий қарор бутун жаҳон миқёсида эълон қилинмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, бугун терроризмга қарши эълон қилинган урушни асло мусулмон динига, алоҳида халқ, биронта миллат ёки давлатга қарши эмас, балки, аввало, халқаро терроризм ва унинг “доҳийлари”га қарши, уюшган тўдалар ва экстремистик марказларга, уларнинг уяларига, база ва полигонларига қарши эълон қилинган узоқ ва давомли кураш, деб тушуниб, бу ҳақиқатни яхши англаб олишимиз даркор.

Бугун ҳеч кимга сир эмаски, йигирма йилдан ортиқ давом этаётган уруш Афғонистонни терроризм маконига, бировни назар-писанд қилмайдиган, бутун инсоният ҳаётига таҳдид солаётган мудҳиш кучлар уясига айлантирди.

***Биз учун халқимиз, давлатимиз, тинч-то-
тув ҳаётимиз, келажак авлодаларимиз ман-
фаатини кўзлаб ҳаракат қилишдан бошқа мақ-
сад йўқ.***

Оқибатда бу ҳудуд дунёнинг турли бурчакларида, шу жумладан, ўзимизда ҳам, оғир жиноятларни содир этиб, қўли қонга ботган, на отасини, на онасини тан оладиган жиноятчи ва жоҳил кимсалар паноҳ топадиган макон бўлиб қолди.

Шунинг учун ҳам баъзи бир одамлар соддалик қилиб, баъзилар эса гаразғўйлик билан айтаётган, яъни Америка Қўшма Штатлари бугун Афғонистонга қарши, у ерда яшаётган мусулмонларга қарши уруш қилмоқда, деган гапларда ҳеч қандай асос йўқлигини қатъият билан таъкидлаш керак.

Аслида, бу тўғрида гапириб ўтиришнинг ўзи ортиқча. Лекин шундай одамлар ҳам топилишини назарда тутиб, биз бу ҳақиқатни яна бир бор такрорлашга мажбурмиз.

Айни пайтда шуни ҳам унутмаслигимиз зарурки, терроризмга қарши кураш — бу бир кунлик ёки бир ойлик иш эмас. Чунки башарият тақдирига дахлдор бўлган ушбу масалани охирига етказмасдан туриб, бу даҳшатли офатни бутунлай йўқ қилмасдан туриб, бу курашни тўхтатиб бўлмайди.

Энди ижозатингиз билан халқаро терроризмга қарши кураш масаласига давлатимизнинг муносабати ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Сизларга яхши маълумки, бу масала бўйича бизнинг аниқ қарашимиз ва позициямиз шу йил 5 октябрда эълон қилинган Баёнотда, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги муҳбири билан бўлган суҳбатда ўз ифодасини топган.

Ўйлайманки, халқимиз, жамоатчилигимиз бундан етарлича хабардор.

Бунга қўшимча қилиб фақат шуни айтиш мумкинки, агар 11 сентябрда Америка Қўшма Штатларида содир этилган фожиали воқеалар жаҳон харитасидаги кўпчилик давлатлар учун кутилмаган, даҳшатли ҳодиса бўлган бўлса, биз бу бало-қазо билан анча илгаридан буён тўқнашиб келамиз.

Ўзбекистон террорчиликнинг жирканч қиёфасини ўз оstonаси, ўз ҳудудидида аввалроқ кўриб, бутун дунё аҳлини огоҳ-лантиргани, бу офатнинг олдини олиш энг долзарб муаммо-

га айланиб қолаётганига даъват этиб, кўп-кўп мурожаатлар қилганини жамоатчилигимиз яхши билади.

Агар терроризм бугун бизнинг юртимизга таҳдид солиб турган бўлса, эртага у вабо каби бошқа ҳудудларга ҳам тарқалиб кетиши, бошқаларнинг ҳам уйини ёндириши, агарки, худо кўрсатмасин уларнинг қўли кимё ва бактериологик ёки ядро қуролига етиб борса, жаҳон миқёсида ўлчаб бўлмайди-ган талафотлар етказиши мумкинлиги ҳақида қайта-қайта бонг урганимизни бугун эслатиб ўтиш ўринли, деб биламан.

Биз, қаерда бўлмасин — Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ёки Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти бўладими, бошқа халқаро анжуман ва учрашувлар, сиёсий чиқишлар бўладими, ҳамма жойда, эй одамзот, бу балои азимга бепарво бўлиш мумкин эмас, унинг миллати, дини, чеки-чегараси йўқ, деб бу масалага халқаро жамоатчилик эътиборини қаратишга доим ҳаракат қилиб келдик.

Лекин, минг афсуски, жаҳон ҳамжамияти, кўплаб ривожланган давлатлар ҳам бу хавфга ўз вақтида етарли баҳо бера олмади.

11 сентябрь куни Нью-Йорк ва Вашингтонда содир этилган даҳшатли фожиалардан кейингина бу балони туғдираётган, унинг ҳақиқий раҳнамоси бўлмиш, халқаро майдонда жойлашиб олган экстремистик марказларни таг-томири билан яксон қилиб ташлашдан бошқа илож йўқлигини англаб етган халқаро жамоатчилик, энг муҳими, дунёдаги энг қудратли давлат — Америка Қўшма Штатлари шу курашга азму қарор қилганига бугун барчамиз гувоҳ бўлиб турибмиз.

Бу борада шуни алоҳида таъкидлашимиз зарурки, ҳозирги кунда кўпгина давлатларнинг раҳбарлари бу масала бўйича Ўзбекистон билдирган ташаббус ва даъватларни эслаб, уларнинг ўз вақтида айtilган ўринли огоҳлантириш бўлганини эътироф этмоқда.

Ўзбекистон нафақат ўз халқининг тинчлиги учун, балки она сайёрамиздаги миллион-миллион одамларнинг ҳаётини сақлаш учун хушёрликка чақирганини дунёнинг етакчи сиёсатчилари, давлат арбоблари кеч бўлса ҳам тан олмоқда ва давлатимизнинг ана шундай мураккаб вазиятда, ҳар қандай конъюктура ва иккиланишдан холи бўлган сиёсатига ҳурмат ва эҳтиромини билдирмоқда.

Бундай муносабат ва тан олишнинг тасдиғини охириг икки-уч ой мобайнида мамлакатимиз раҳбарияти ва вакиллари билан — Ўзбекистонда бўладими, Европа, Япония ёки Америка Қўшма Штатлари, ёхуд бошқа мамлакатда бўладими — ўтказилаётган турли учрашув ҳамда музокаралар ми-солида кўришимиз мумкин.

Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистоннинг ўз мустақил позицияси, бу борадаги ирода ва қатъиятига дунё жамоатчилиги муносиб баҳо бераётгани, бундай ҳаққоний муносабат халқаро майдонда мамлакатимизга нисбатан ҳурмат-эътиборнинг янада ошишига сабаб бўлаётганини ҳеч ким инкор этолмайди.

Энди Афғонистон ва унинг атрофида икки ойдан буён давом этаётган аксилтеррорчилик ҳаракатлари натижасида вужудга келган аҳвол ҳақида қисқача ахборот бериб ўтмоқчиман.

Бугунги вазият жамоатчилигимиз, халқимизга телевидение, матбуот орқали берилаётган хабарлардан маълум бўлса-да, мен, фурсатдан фойдаланиб, бу масалага Ўзбекистон раҳбарияти ва ҳукуматининг муносабати ҳақида сизлар билан фикр алмашиб олмақчиман.

Афғонистоннинг яқин тарихида содир бўлган фожиали воқеаларни эсласак, барчамизга аёнки, “Толибон” ҳаракатининг ғолибона юриши 1996 йилда Қобулни ишғол қилишдан бошланган эди. Ўша пайтда толиблар мамлакатнинг қарийб 95 фоиз ҳудудини тез фурсат ичида эгаллаб олгани маълум.

Лекин бу билан Афғонистондаги вазият ижобий томонга ўзгармади, уруш, турли сиёсий кучлар ва этник қатламлар ўртасидаги қонли тўқнашувлар тўхтамади, жафокаш афғон халқининг чексиз азоб-уқубатлари, қурбонлар бериши давом этаверди.

Агар бугун Афғонистонда аксилтеррорчилик операциясининг боришини, “Толибон” ҳаракатига қарши курашни кузатиб, хулосалар чиқарадиган бўлсак, шу йил 9-10 ноябрда Шимолий иттифоқ кучлари томонидан Афғонистоннинг шимолий маркази бўлмиш Мозори Шариф ишғол қилинганини, кейинги қисқа вақт ичида эса мамлакат ҳудудининг аксарият қисми толиблардан озод этилганини кўрамиз.

Биз тинчлик ва осойишталикни, озодлик ва адолатни юксак қадрлайдиган, тарихнинг барча оғир синовларидан мардона ўтиб, ҳамиша мағрур яшашга ўрганган халқмиз, Ватанимизни кўз-қорачиғидай асраб, элимиз, юртимиз шаънига, ор-номусимиз, қадр-қимматимизни, мунис оналаримиз, аёлларимиз ва қизларимизни ҳимоя қилиб матонатли миллат, буюк ва жасратли халқ бўлиб яшашга муносибмиз.

Қисқа қилиб айтганда, бугунги кунда Афғонистон ҳудудида жанговар ҳаракатлар тугалланиш арафасида экани ва улар мамлакат жанубида, Қандаҳор атрофида давом этгани кузатилмоқда.

Афғонистон харитасидаги аҳволнинг бундай кескин ўзгаришини таҳлил қилмоқчи бўлсак, бунинг асосий сабабларини бир қанча омилларда кўришимиз мумкин.

Шу кунларда Афғонистонда содир бўлаётган воқеаларни кузатар эканмиз, халқимизнинг "Ёв қочса, ботир кўпаяр" деган мақоли ёдга тушади. Ва мазмунан шунга яқин бўлган "Ғалабанинг отаси кўп бўлади", деган нақлни ҳам эслаб ўтсак, менимча, ўринли бўлади. Яъни, кейинги пайтда Афғонистон ҳудудида бўлаётган ўзгариш ва жараёнларни ўзича таҳлил қилувчи ва улардан турли-туман ҳулоса чиқарувчилар сони кўпайиб бораётганини табиий бир ҳол сифатида қабул қилишимиз керак, деб ҳисоблайман.

Лекин бу воқеалар ва ўзгаришлар қайси томонга бурилишидан қатъи назар, биз ўзимизнинг ҳолисона қарашларимизда қатъий туришимизни ҳеч қачон унутмаслигимиз лозим.

Шуни инобатга олиб, Афғонистонда сўнгги вақтларда рўй берган воқеаларни баҳолар эканмиз, аввало, бу мамлакат ҳудудини "Толибон" кучларидан озод этишда нималар, қандай омиллар муҳим ўрин тутди, деган саволга жавоб топишимиз, бунда қуйидаги сабабларга алоҳида эътибор қаратишимиз керак, деб ўйлайман.

Биринчидан. Аксилтеррористик коалиция тарафидан ўтказилган кучли таъсир натижасида Покистон томонининг "Толибон" ҳаракатига ҳарбий ёрдам беришдан воз кечгани ва шу тариқа мамлакат ҳудудидан Афғонистонга ўтиб, жанг-

ларда қатнашмоқчи бўлган жангариларга йўл берилмагани, бу оқимнинг тўхтатиб қолиниши “Толибон” ҳаракатининг қисқа вақтда мағлубиятга юз тутганига сабаб бўлди, дейишга кўпгина асослар бор.

Иккинчидан. Юқорида зикр этилган таъсир туфайли Форс кўрфази атрофида жойлашган мамлакатларнинг “Толибон” ҳаракати билан бўлган алоқалардан воз кечгани ва очиқ айтишимиз керакки, “Толибон” ҳаракатига сўнгги дамларгача экстремистик марказлар томонидан кўрсатилаётган катта миқдордаги молиявий ёрдамнинг чекланиши ҳам бу жараёнда муҳим аҳамият касб этди.

Учинчидан. Америка Қўшма Штатлари ва унинг иттифоқчилари томонидан, аввало, ҳарбий ҳаво кучлари ёрдамида “Толибон” жангариларига қарши кескин зарбалар берилиши, бунинг натижасида толибларнинг аэродром ва ҳарбий самолётлари, оғир ҳарбий техникаси, асосий базалари, қурол-яроғ, ёқилғи омборларининг ишдан чиқарилиши, шу тариқа улар ўзининг асосий ҳарбий қудратидан маҳрум бўлиши ҳам катта роль ўйнади.

Тўртинчидан. Афғонистондаги Шимолий иттифоққа берилган ёрдам ҳисобидан улар ўз ҳарбий куч-қудратини қайта тиклаб олгани ва жанговар ҳаракатларни шиддат билан олиб боргани ҳам бу борада ҳал қилувчи омил бўлди.

Агарки, мазкур жараёнлар ва эришилган ютуқларга бундан ҳам чуқурроқ қарайдиган бўлсак, Афғонистон харитасида содир бўлган ўзгаришларнинг энг муҳим сабабини, ўйлайманки, афғон халқининг “Толибон” ҳаракати зулми ва зўравонлигидан чарчаганида, бу ўзгаришларни ижобий кутиб олганида кўришимиз табиийдир.

Шу нарса аниқки, афғон халқи бундай ўзгаришларни хайрихоҳлик билан кутиб олмаса ва керак бўлса, бу жараённинг асосий иштирокчисига айланмаса, бугун биз кўриб турган натижаларга эришиш жуда қийин бўлар эди.

Вужудга келган ҳозирги вазиятнинг яна бир жиддий сабаби борки, буни ҳам диққат-этиборимиздан четда қолдирмаслигимиз керак. У ҳам бўлса, халқаро жамоатчиликнинг терроризмга қарши эълон қилинган курашда кўрсатаётган этибори ва қатъияти десак, бу ҳам айни ҳақиқат бўлади.

Агар барча кузатувчилар мана шу мезон ва омиллар Аф-

ғонистонда рўй берган бугунги ўзгаришларга асосий сабаб бўлиб, ҳал қилувчи таъсир кўрсатганига ҳолисона қараб баҳо берса, юқорида айтилган хулосаларни эътироф этиши муқаррар.

Шу борада жиддий бир масалага эътиборингизни тортмоқчиман. Яъни Афғонистонда Шимолий иттифоқ олиб бораётган кураш ва жанговар ҳаракатларни мамлакат ҳудудини толиблардан озод қилишдаги яккаю ягона куч, деб таърифлаш ва шу аснода тегишли хулосалар чиқариш, ўртага маълум бир талаблар қўйиш — бу ҳам бирёқлама қараш бўлур эди. Ҳолисона қарайдиган бўлсак, толибларнинг зулм ва ҳукмронлигидан афғон ерининг озод қилиниши— бу Афғонистон ҳудудида мавжуд барча, такрор айтаман, барча кучларнинг ҳамда Афғонистон чегарасидан ташқарида бўлган қудратли кучларнинг ҳаракати ва ёрдами натижасидир деб қабул қилсак, хато бўлмас эди.

Ана шу хулосалар билан боғлиқ яна бир масала борки, уни ҳам эътиборимиздан соқит қилиб бўлмайди. Яъни Афғонистон пойтахти Қобулга Шимолий иттифоқ ҳарбий кучларининг кириб бориши билан ҳуддики Афғонистонда жанговар ҳаракатлар ниҳоясига етказилди, мана энди қонуний афғон ҳукумати Қобулда ўз фаолиятини бошлади, шу билан афғон фожиасига якун ясашга замин туғилди, деб фараз қилиш, ўйлайманки, бу ҳам ўта хомхаёл бўлур эди.

Ва бундай қарашлар афғон ҳудудида мавжуд бугунги вазиятнинг янада кескинлашувига сабаб бўлишини, бунинг оқибатида бир-бирига қарама-қарши турган ҳудудий, этник ва диний кучларнинг эртага яна ҳарбий ҳаракатларни авж олдиришини кутиш мумкин. Чунки Афғонистон кўп миллатли, турли элатли давлат эканини унутмаслигимиз керак.

Бу ўлканинг кўп асрлик тарихини инобатга оладиган бўлсак, вазият шу тупроқда яшаётган турли ҳудуд, миллат, элат ва диний эътиқодга мансуб барча аҳоли қатламларининг манфаатини тўлиқ ҳисобга олмаслик қанча-қанча хунрезлик ва салбий оқибатларга олиб келганини ҳеч ким, ҳеч қачон эсидан чиқармаслигини талаб қилади.

Агарки, Афғонистон можаросига дахлдор бўлган барча давлатлар ва уларнинг раҳбарлари бу заминда тинчлик, осойишталик ва барқарорлик қарор топишини ҳақиқатда

ҳам истаса, шунинг тарафдори бўлса, улар, аввало, Афғонистон ҳаётига тааллуқли мана шундай мезон ва омилларни ҳисобга олиши ва ҳар қандай бирёқлама, саёз қарашлардан воз кечиши даркор.

Сўнгги йигирма йилдан ортиқ давр мобайнида Афғонистон ҳудудида давом этиб келаётган қонли воқеаларнинг илдизига етиб бормоқчи бўлсак, ҳеч кимга сир эмаски, бу фожеа Афғонистон давлати тарихига, афғон халқининг менталитетига, яъни турмуш ва тафаккур тарзига, унга хос бўлган хусусиятлар ва аломатларга менсимай қараш туфайли юз берганини кўрамиз.

Бутун бошли бир мамлакатни, халқни қонга ботирган хунрезлик, аввало, бу нозик масалага мана шундай саёз қарашлар ва яна бир бор айтаман, афғон тарихидан чиқадиган хулосаларни менсимаслик ва писанд қилмаслик оқибатида вужудга келган, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Келинг, ўзимизнинг яқин тарихимизда бошимиздан кечирган баъзи воқеаларни бир эслайлик.

70-йилларнинг охирида собиқ СССРнинг кексайиб, мункиллаб қолган раҳбарлари узоқни кўролмасликлари, калтабинлиги натижасида ўта хатарли, ҳеч кечириб бўлмайдиган қарор қабул қилиб, 280 миллионли халқнинг боши берк кўчага кириб қолишига сабаб бўлди.

Улар, мавжуд вазиятни сохталаштириб, уни ўзларича талқин қилиб, Афғонистонда ҳам совет социалистик тизимини ўрнатамиз, деб аҳмоқона ҳаракатларни бошлади.

Шу мақсадда Афғонистонда ҳокимият тепасига ўзлари кўтариб қўйган Нурмуҳаммад Таракий ёки уни ўлдириб жойини эгаллаган Ҳафизулла Амин бўладими, Аминни йўқ қилиб, ўрнига келтирилган қўғирчоқ раҳбар Бабрак Кармал ёки генерал Нажибулла бўладими, ҳуллас, уларнинг барчаси билан қалтис ва нопок ўйинларни бошладилар.

Ўша даврда Политбюрода ўтирган қари “доҳий”лар ўз ниятларига эришиш йўлида Афғонистон тахтига ўтқазилган мана шундай шахслар ва уларнинг атрофида тўпланган кучларга, турли ўйинчиларга ёрдам бериш, уларнинг ҳукмронлигини мустаҳкамлаш ва чўзишга ҳар томонлама ҳаракат қилди, қанча-қанча куч ишлатди.

Бу эса жафокаш афғон халқини чексиз ҳалокатларга дучор этди, беҳисоб қурбонлар беришига олиб келди, собиқ

Афғонистоннинг келажаги

— афғон халқининг ўз қўлида

иттифоқ таркибидаги республикалар ва халқларнинг азоб уқубатларига, айрилиқларига, ёш йигитларнинг ҳалок бўлишига, мамлакатнинг оғир талафотлар кўришига, керак бўлса, СССРнинг ўзи охир-оқибатда инқирозга учрашига сабаб бўлганини эслашимиз ўринли, деб биламан.

Муҳтарам дўстлар, халқимизда доно бир мақол бор, яъни “Кўр ҳассасини бир марта йўқотади”. Шундай экан, айтинглар, шу каби хато ва даҳшатли фожеаларга яна йўл қўйишга бизнинг ҳаққимиз борми?

Йўқ ва асло йўқ.

Барчамизга аён бўлиши керакки, бугун Афғонистон майдонида бир-бирига қарши турган кучлар — улар ҳудудий, этник ва диний гурӯҳ ёки қатламлар бўладими — бир-биридан ўч олишга, ҳар хил шартлар ёки ўзини ўстун қўйиш йўли билан эмас, аксинча, бир-бирининг ўзаро талаб ҳамда манфаатларини тан олиб тил топилишига интилиши, ва аввало, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти раҳнамолиги ва воситчилиги асосида қандайдир келишувга эришиш йўли билан бу заминда тинчлик ўрнатиш мумкин.

Акс ҳолда, бугун Афғонистон муаммосини ечишда қизиқиш билдираётган, очикроқ айтадиган бўлсак, бундан манфаатдор бўлган ҳар қайси кучли давлат бу мамлакат ҳудудидаги ўзи ҳомийлик қилаётган кучларни қўллаб-қувватлайверса, уларни қурол-яроғ билан таъминлашни тўхтатмаса, моддий-маънавий ёрдам бермаса, уларни бир-бирига қарши гиж-гижлашдек хунук ҳаракатлар давом эталверса, кенг қамровли коалиция асосида ҳукумат тузилиши уёқда турсин, бу жафокаш заминда тутаб ётган уруш гулханини ўчириб бўлмайди.

Бинобарин, бизнинг чегарамиздаги уруш ҳам тугамайди. Буни ҳаммамиз яхши англаб олишимиз ва ундан тегишли хулосалар чиқаришимиз зарур.

Сизларга маълумки, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгашининг шу йил 15 ноябрда қабул қилган резолюциясида Афғонистоннинг янги, вақтинчалик маъмурияти ва бўлажак ҳукумати кенг коалицион асосда тузилиши, яъни унинг таркибида афғон диёрида истиқомат қилаёт-

ган барча ҳудудий, этник ва диний гуруҳларнинг вакиллари бўлиши, бу ҳукумат қўшни мамлакатлар билан ўзаро муносабатларда тинчлик ва яхши қўшничилик тамойилларига амал қилиши ва халқлар нормаларга итоат қилиб яшаши лозимлиги алоҳида таъкидлаб ўтилган.

Лўнда қилиб айтганда, нафақат Афғонистон атрофида жойлашган қўшни давлатлар учун, ўйлайманки, онгли ҳаёт кечираётган барча халқлар учун тинч-тотув яшайдиган, бетараф бўлган ва барқарор ривожланиш йўлидан борадиган янги Афғонистон керак.

Шунингдек, бу ҳужжатда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгаши барча аъзо давлатларни бугун азоб чекаётган афғон халқига, уй-жойидан ажралган қочоқларга кўрсатилаётган гуманитар ёрдамни кучайтиришга даъват этди.

Ўзбекистон афғон заминидаги қонли тўқнашувларнинг тезроқ барҳам топишидан энг манфаатдор бўлган мамлакат сифатида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ушбу қарорини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашини яна бир марта мана бу минбардан туриб таъкидламоқчиман.

Дарҳақиқат, Афғонистонда тинчлик ўрнатиш, йигирма йиллик уруш тўғрисида вайрон бўлган иқтисодиётни оёққа турғизиш, ер билан теп-текис бўлиб ётган шаҳар ва қишлоқларни, бино ва турар-жойларни тиклаш мақсадида маблағ йиғиш, керак бўлса, халқаро жамғарма тузиш, энг муҳими, бу мамлакатда яшаётган барча одамларда ўз юртининг келажагига ишонч уйғотиш, аҳолига, афғон халқига бу бошбошдоқлик, зулм ва қатағонлар тўғрисида, деган қафолатни бериш ҳозирги кунда энг муҳим вазифага айланмоқда.

БМТ Хавфсизлик Кенгашининг қарорларига асосланиб, куни кеча Германиянинг Бонн шаҳрида бўлиб ўтган, Афғонистонда бугун намоён бўлган маълум сиёсий ва ҳарбий, ҳудудий, диний кучларнинг («Толибон» бундан истисно, албатта) кенгашида эришилган келишув ва қарорларни жафокаш афғон заминида барқарорлик ўрнатиш йўлидаги биринчи қадам деб қабул қилсак хато бўлмайди, деб ўйлайман.

Барчангизга маълумки, Ўзбекистон бу хайрли ишга, яъни Афғонистон минтақасида тинчлик ва осойишталик ўрнатишда, аввало, гуманитар ёрдамларини беришда ўзининг муносиб ҳиссасини қўшапти — Термиз орқали қиш арафасида оғир аҳволга тушиб қолган афғон халқига мунтазам равишда қўплаб инсонпарварлик ёрдами етказиб берилмоқда.

Шуни айтишим лозимки, бу борада биз фақат юкларни ўтказиб бериш билан чекланиб қолмасдан, бундай савоб иш учун ўз имкониятларимизни ҳам ҳеч қачон аямаймиз.

Юқорида айтилган фикр-мулоҳазалардан хулоса қиладиган бўлсак, ҳозирги вақтда Афғонистон ҳудудида бир қарашда ҳарбий ҳаракатлар якунланаётгандек туюлса-да, аҳвол ҳали-ҳануз кескин эканини, аниқроқ айтганда, мураккаб вазият сақланиб қолаётганини англашимиз мумкин. Ва бугунги кўпгина минтақалардаги мавжуд вазият, қолаверса, бутун курраи заминдаги аҳвол кескин ва нотинч бўлиб турганини ҳеч қачон эътиборимиздан соқит қилмаслигимиз даркор.

Шунинг учун нафақат яқин-атрофимизда, балки узоқ-яқин ҳудудларда содир бўлаётган воқеаларни ҳам синчиклаб ўрганиб, улардан тўғри хулоса чиқариш, улар кимнинг манфаатига жавоб беришини, бу ҳаракатлар замирида бир қарашда кўзга ташланмайдиган қандай пинҳона мақсадлар ётганини чуқур таҳлил қилишимиз зарур.

Чунки бу воқеалар Ўзбекистонимизга, унинг келажагига, юртимиз хавфсизлигига, бир сўз билан айтганда, бизнинг миллий манфаатларимизга қандай таъсир қилишини англаб, сезгир бўлиб яшашимизни бугун ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда.

Шу маънода, бугунги вазият билан боғлиқ, нафақат Афғонистон, умуман терроризмга қарши кураш атрофида намоён бўлаётган айрим воқеа ва қарашлар, лўнда қилиб айтганда, баъзи бир ўйинлар ҳақида ҳам тўхталиб ўтиш ўринли, деб биламан.

Бугун дунёдаги барча соғлом фикрли одамлар 11 сентябрдан кейин халқаро терроризм балосига қарши коалицияга бирлашган қудратли давлатлар ва кучларнинг қатъияти ҳамда улар бу қатъиятни ушбу курашнинг охирига қадар сақлай олиши нечоғли муҳим эканини тобора чуқур англамоқда.

Ҳозирги вазиятда бу коалиция ўзининг ана шу позициясида қанчалик изчил туриши, унинг қатъиятига қандайдир тортишув ва манфаатлар, сиёсий ўйинлар аралашиб қолмаслиги ўта муҳим ва нозик масала бўлиб қолмоқда.

Биз нима учун бунга алоҳида эътибор бериш зарур, деб ўйлаймиз? Бу борада Ўзбекистоннинг манфаати нималардан иборат?

Мухтасар қилиб айтганда, биз Афғонистонда янги ҳукумат тузиш атрофида бошланган тортишув ва сиёсий можаролар авжига чиқиб, терроризмга қарши кураш масаласи эса четда қолиб кетишини, оқибатда Ўзбекистон яна ўз

чегарасида бу мудҳиш хавф билан юзма-юз бўлиб қолишини сира ҳам истамас эдик.

Шу нуқтаи назардан қараганда, атрофимизда бўлаётган воқеаларга доимо сезгир бўлиб туришимиз зарур.

Бу борада Сиз, халқ ноибларининг эътиборини яна бир масалага тортмоқчиман.

Гар шундаки, бугун баъзи сиёсий кучлар, давлат, жамоат арбоблари ва оммавий ахборот воситаларини, авваламбор, узоқ-яқинимиздаги айрим давлатларни, Ўзбекистон ажратиб берган аэродромда Америка Қўшма Штатлари ҳарбийларининг жойлашгани ва шу аэродромнинг кейинги тақдирини кўпроқ безовта қилмоқда.

Улар, Америка ҳарбийлари бу ерда доимий қоладими ёки вақтинчаликми, умуман, бу ҳарбий кучларнинг эртанги режалари нимадан иборат, деган мазмундаги ўз қарашларини баён этмоқда, бу борада кўплаб миш-миш ва уйдирмаларни тарқатмоқда.

Мен ана шундай ташвишда юрганларнинг мушуқулани осон қилиш учун бу масала хусусида аниқ фикримни билдирмоқчиман.

Биринчидан, Америка Қўшма Штатлари бу аэродромни қандай мақсадлар учун ишлатиши ва қандай чегаралардан чиқмаслиги ҳақидаги барча саволларга Ўзбекистон билан ушбу мамлакат ўртасида тузилган ҳуқуқий ҳужжатларда жавоб борлигини айтиб ўтмоқчиман. Бинобарин, бу борада бошқа тахмин ва гумонларга асос йўқ.

Иккинчидан, табиийки, ўзини мустақил ва суверен, деб ҳисоблайдиган ҳар қайси давлат ва унинг ўз халқи олдида жавоб берадиган раҳбари давлат, жамият ва халқ манфаатларини кўзлаб қарор қабул қилишга ҳақлидир.

Яна бир бор қайтариб айтишга мажбурман — бу масала бўйича қабул қилинган қарор замирида фақатгина Ўзбекистон манфаати, унинг эртанги тинчлиги, осойишталиги ва барқарорлигини сақлаш манфаати турибди.

Шу ўринда олдин ҳам матбуот саҳифаларида билдирган бир фикримга яна қайтмоқчиман.

Давлатимизнинг сиёсати ва ҳаракатларига алоҳида кўз билан қарайдиган баъзи бир газеталар Ўзбекистонни кеча оға бўлган давлатлардан узоқлашиш мақсадида океан ва денгиз сувларида ўз ҳолича сузиб юрган муз тоғига ҳам ўхшатган эди.

Бу борада шуни қатъий айтишим керакки, агар қиёслаш керак бўлса, Ўзбекистонни қандайдир муз тоғига эмас, балки

йўли, борар манзили аниқ, рули ва елканлари мустаҳкам бўлган, салобатли ва бақувват кемага ўхшатиш ҳар жиҳатдан тўғри бўлар эди.

Бу кеманинг қайси жойда қандай сўзишни белгилайдиган командаси — ҳукумати ва фидоийлари бор, аниқ ва пўхта режаси бор, бу режаларни амалга оширадиган етакчиси бор.

Ҳар қандай кўзи очиқ, беғараз одам буни кўрмаслиги мумкин эмас.

Ўзбекистон ўз манфаатларига мос йўлдан бормоқда. Биз учун халқимиз, давлатимиз, тинч-тотув ҳаётимиз, келажак авлодларимиз манфаатини кўзлаб ҳаракат қилишдан бошқа мақсад йўқ.

Шунинг учун бу масала атрофида кўп гапиришнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман. Бу хусусда ҳар хил бўҳтон ва уйдирмаларни тўқиб чиқараётганлар овора бўлади. Агарда бирор кишида бу борада яна савол пайдо бўлса, уларга менинг мана шу сўзларим жавоб бўлиши мумкин, деб ўйлайман.

Биз ўз танлаган йўлимиздан собитқадамлик билан борар эканмиз, нафақат бугунги, аввало, эртанги кунимиз қандай бўлиши, фарзандларимизнинг қандай ҳаёт кечиришини, уларнинг ёруғ келажagini **ўзимизга аниқ** тасаввур қилиб, режаларимизни шу асосда тузишимиз зарур.

Бунда бизнинг дунё ҳамжамияти, жаҳондаги етакчи давлатлар билан барча соҳалардаги ҳамкорлигимиз муҳим роль ўйнаши табиий, албатта.

Хусусан, ҳеч кимга сир бўлмаслиги лозимки, мамлакатимизнинг дунёдаги энг қудратли давлат бўлмиш Америка Қўшма Штатлари билан узоқ ва давомли, ўзаро манфаатли алоқалар ва муносабатлар тузишига нима ва ким қарши чиқиши мумкин?

Аввало, биз учун муҳим муаммо бўлмиш хавфсизлик масаласида кафолатлар олиш, эртанги озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни барпо этишимизда, шу мақсадларга эришиш учун демократик давлат ва фуқаролик жамияти асосларини қуришда, бозор ислохотларини охиригача етказишда кўмак ва ҳамкор топиш нақадар муҳим аҳамиятга эга эканини мамлакатимиздаги бирон бир сиёсий куч ёки аҳоли-мизнинг қатламлари ва уларнинг вакилларига исбот қилиб бериш зарурати борми?

Бу борада қўяётган қадамларимиз ва бугун матбуотда эълон қилинган Америка Қўшма Штатлари ҳукумати билан, аввало, ўзаро иқтисодий алоқаларни ривожлантириш, мамлака-

тимизда демократик ва бозор муносабатларини чуқурлаштириш, ислохотларнинг самарасини ошириш мақсадида ҳамкорликни кенгайтириш ва кучайтириш ҳақидаги имзоланган ҳужжатлар бу масалани шу тариқа ортиқча изоҳлаб ўтиришга зарурат қолдирмайди, деб ўйлайман.

Барчамизни ташвишга солаётган, сиёсатдан, ҳар хил сиёсий ўйинлардан узоқ бўлган, оқни оқ, қорани қора деб биладиган кўплаб содда одамларни чалғитишга қаратилган яна бир масала борки, биз унга ҳам алоҳида эътибор беришимиз керак.

Яъни, ўлим талвасасига тушиб қолган террорчиларнинг одамларни алдаш, уларнинг онгини бузғунчи ғоялар билан заҳарлаш, керак бўлса, оқни қора деб кўрсатишга уринишларини, уларнинг бу йўлда ҳар қандай қабоҳат ва разилликдан ҳам тап тортмаслигини биз доимо ёдда тутишимиз зарур.

Бунинг хавfli томони шундан иборатки, инсон қиёфасини йўқотган, қўли қон террорчилар ва уларнинг «доҳий»лари мўмин-мусулмонларнинг соддалигидан, диний ҳиссиётларидан фойдаланиб, ўз жинояткорона қилмишларини ислом дини номидан хаспўшлашга интилмоқда.

Бундай кучларнинг маккор тарғиботчилари нафақат Афғонистон, балки бошқа кўплаб давлатларда ҳам жойлашиб олиб, бугунги кунда терроризм марказларига берилаётган зарбаларни барча мусулмонларга қарши, ислом динини бутунлай йўқ қилишга қаратилган уруш, деб жар солмоқда.

Шунинг учун, такрор айтаман, бугун атрофимизда рўй бераётган воқеалар, хусусан, Афғонистондаги вазиятни инobatга оладиган бўлсак, кенг жамоатчилигимизнинг асосий бурчи халқимизни, одамларнинг онгу тафаккурини, биринчи галда ана шундай ёлғон ташвиқот, ғаразли уйдирма ва миш-мишлар таъсиридан асраш бўлмоғи лозим.

Мен хаёлан яна ва яна ўта муҳим бир масалага қайтаман. Ва шу масалани бугун ойдинлаштириш зарур, деб ўйлайман.

Агар мenden бугунги ғоят мураккаб, таҳликали бир вазиятда ўзимизни, юртимизни ҳимоялаш учун, одамларимизнинг, миллатимиз ва халқимизнинг онгини, тафаккурини ёвуз таъсир ва чалғитишлардан асраш учун нима қилиш керак, бу борадаги энг муҳим вазифа нимадан иборат, деб сўраса, мен, энг аввало, дину диёнатимизни, унинг софлигини асрашимиз зарур, деб айтган бўлардим.

Кимга қандай туюлмасин, бугун динимизнинг асл моҳиятини асраш, унинг маъно-мазмунини нақадар пок ва эзгу

**Тинчлик — Оллоҳнинг буюк неъматиди,
ҳаммамиз учун ҳам ҳаётимиз асоси,
барча орзу-умидларимиз манбаидир.**

эканини, дин биз учун асрлар давомида ўзлигимизни, миллатимиз, наслимизнинг энг яхши қадриятларини сақлаб қолишда буюк ҳаётбахш куч бўлиб келаётганини такрор ва такрор таъкидлашимиз, бу ҳақиқатни одамларнинг онгига сингдиришимиз даркор.

Айнан шунинг учун ҳам, бугун биз яна дину диёнатимиз ҳимояси йўлида қатъий туришимиз: «Эй ватандошлар, биродарлар, динимизни, имонимизни асрайлик», деб баланд овоз билан айтишимиз керак.

Агар биз бугун дину диёнатимизни уни бузиб талқин этаётган кимсалардан ҳимоя қилмасак — шундай хатарни яқин тарихимизда ва бугуннинг ўзида ҳам бошимиздан кечирмоқдамиз — одамлар, айниқса, ҳаёт тажрибаси, онгу тафаккури ҳали етарли бўлмаган ёшларимиз эртага ана шу кучларнинг машъум таъсирига тушиб қолиши мумкин.

Бизнинг ислом динига бўлган ихлосимиз, эътиқод ва садоқатимизни бутун жаҳон аҳли кўриб-билиб турибди. Мен сўнгги йилларда юртимизда диний қадриятларни тиклаш, улуғ уламоларимизнинг муборак қадамжоларини обод қилиш, динимизни ҳар томонлама чуқур ўрганиш йўлида амалга ошираётган катта-катта ишларимизни эслаб ўтирмоқчи эмасман.

Лекин кейинги ўн йил мобайнида муқаддас Куръони қаримнинг она тилимиз — ўзбек тилида минг-минг нусхада икки марта нашр этилганининг ўзи ана шу эътиқод ва садоқатимизнинг яна бир исботи эмасми?

Муборак заминимиздан номлари бутун мусулмон оламида чексиз эҳтиром билан тилга олинadиган Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Имом Маргиноний, Баҳоуддин Нақшбанд каби улуғ алломалар етишиб чиққани билан барчамиз фахрланамиз.

Айни пайтда, динни ниқоб қилиб олган жинойтчи тўдалар, қаллоб ва чаласавод кимсалар дунёга ана шундай мўътабар зотларни берган юртимизга, энг оғир замонларда ҳам Оллоҳни ҳамиша қалбида, юрагида сақлаб келган халқимиз шаънига турли бўҳтонлар ёғдиришдан тоймайди. Терроризмга қарши бошланган курашни бутун ислом динига қарши

уруш, деб кўрсатишга уринаётган бу манфур кимсалар мусулмонларни ҳимоя қилиш керак, деган қабиҳ иғволарни тарқатишдан ҳам қайтмайди.

Шу муносабат билан мен айтмоқчиман: ҳа, бугун динимизни асраш керак, мўмин-мусулмонларни ҳимоя қилиш керак.

Лекин динимизни биринчи галда, ўзини «чин мусулмон» деб даъво қилаётган ана шу ёвуз кучлардан, ҳар қадамда жиҳод деб оғиз кўпиртириб, дин номидан бузгунчилик қилаётган қонхўр ва қотиллардан асраш керак.

Мусулмонларни ўз орамизда юриб, адоват ва низо уруғини сочаётган фирибгар одамлардан ҳимоя қилиш керак.

Кўп асрлик тарих шундан далолат берадики, динимизни ана шундай зарарли таъсирлар, кўпоровчи кучлардан ҳимоя қилиш зарурати ҳамма замонларда ҳам долзарб муаммо бўлган.

Биргина ўтган йили муборак таваллуд санасини нишонлаганимиз буюк мутафаккир бобомиз Имом Мотуридийнинг дини ислом моҳиятини бузиб талқин қиладиган турли оқимлар ва уларнинг намояндаларига қарши қандай матонат ва маърифат билан курашганини эслайлик.

Ҳидоят йўлини асраш ва авайлаш кераклигига даъват этган бобомиз Имом Марғиноний насихатларини эслайлик.

Хўш, айтинглар, азиз дўстлар, биродарлар, юртимизда яшаб ўтган, динимиз ривожига унутилмас ҳисса қўшган ана шундай улуғ аجدодларимизнинг бебаҳо мероси, ўлмас асарларида бирон-бир ғаразли фикр борми?

Дин номидан фитна кўзғашга, одамларнинг уй-жойини бузиш, мол-мулкни талашга, уларни қувғин қилишга, ўлдиришга даъват борми?

Ислом тафаккури, ислом фалсафаси, ислом маданияти марказлари деганда барча мусулмонларнинг кўз олдида, энг аввало Маккаю Мадина, Бағдод ва Дамашқ, Қоҳира ва Машҳад, Самарқанду Бухоро каби кўпгина табаррук масканлар келиши табиий.

Лекин бугун ўзи уя қуриб олган тоғу тошларни ислом маркази деб даъво қилаётган террорчи газандаларнинг сурбетлиги шу даражага етмоқдаки, уларнинг бошлиғи ўзини, нима эмиш, «амирул-мўминин», яъни ер юзидаги барча мусулмонларнинг амири, подшоси, деб эълон қилибди.

Ўз-ўзидан савол туғилади: дунёдаги бир ярим миллиарддан ортиқ мусулмон номидан гапиришга ким уларга ваколат ва ҳуқуқ берибди?

*Биз ўзбеклигимиздан фахрланамиз,
ғурурланамиз*

Ахир, ўзингиз бир ўйлаб кўринг, Куръони карим нозил бўлган муқаддас замин — Саудия Арабистони подшоси ҳам хокисорлик билан ўзини икки муқаддас масжиднинг ходими, хизматчиси деб атайди-ю, зоти зурриёди, насл-насабининг тайини йўқ аллақандай кимсалар бутун мусулмон умматига раҳнамолик даъво қилади?

Келинг, азиз дўстлар, бир зумга мен ўзимни Президент эмас, сизлар ҳам депутат эмасмиз, деб тасаввур қилиб кўрайлик.

Ҳаммамиз ҳам, алҳамдуллоҳ, мусулмонмиз. Мана шундай қабих қўчлар муқаддас тўйғуларимизни оёқости этса, кунпа-кундузи дину диёнатимизга тўхмат қилса, бунга бепарво қараб, бефарқ бўлиб ўтиришга бизнинг ҳаққимиз борми? Кўксиди озгина виждони, иймони бор ҳар қандай одам бундай ярамас ишларни кўрганда ўз-ўзидан ёниб кетмайдими?

Шунинг учун ҳам ҳозирги мураккаб ва таҳликали бир пайтда ҳақиқатни ёлғондан, дўстни душмандан ажратиш ўта муҳим аҳамиятга эга.

Албатта, бу борада жамиятимизда бир қанча ишлар амалга оширилмоқда. Биз муҳтарам руҳонийларимиз, имом-хатиблар халқимиз ўртасида динимизнинг асл моҳиятини очиб бериш учун олиб бораётган ишларни яхши биламиз. Лекин улар дину диёнатимизни асраш учун фақат жума намозларидагина эмас, ҳар куни, доимий равишда даъват этсалар, ўйлайманки, бу Яратганимизга ҳам, унинг бандаларига ҳам мақбул бир иш бўлур эди.

Нега деганда, ислом дини номидан қўпоровчилик, бузғунчилик қилаётган кимсаларни жиловлаб қўйиш ҳар бир иймонли кишининг, ҳар бир мусулмоннинг муқаддас бурчидир.

Бугун Олий Мажлис номидан бутун халқимизга қарата қабул қилинаётган Мурожаатноманинг асосий маъноси ҳам шуки, у бизни, эй одамзот, кўзингни оч, ўзингни ўзинг ҳимоя қилмасанг, четдан келиб сени ҳеч ким ҳимоя қилмайди, дея огоҳ этади.

Шунинг учун эртанги ҳаётингни ўз қўлинг билан барпо

этишинг керак, эккан ниҳолларинг мевасини, қурган уйлари-нинг роҳатини, фарзандларинг камолини кўрай десанг, ёвузликка қарши курашмоғинг лозим, деган ҳақиқатни барчамизга яна бир бор эслатади.

Такрор айтаман: тинчлик учун, эртанги кунимизнинг осойишта ва ёруғ бўлиши учун барчамиз қатъият билан курашмоғимиз зарур..

«Халқ сўзи» газетаси. 2001 йил 7 декабр.

* * *

2001 йил 8 декабр куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Оқсаройда АҚШ Давлат котиби Колин Паэуллни қабул қилди.

Учрашувда икки томонлама муносабатлар, минтақавий хавфсизлик, Афғонистонда давом этаётган аксилтеррор операцияси ва томонларни қизиқтирган кўплаб бошқа масалалар юзасидан фикр алмашилди. АҚШ Давлат котиби Колин Паэулл Ўзбекистонга мамлакатимизнинг халқаро коалицияни қўллаб-қувватлаётгани учун ташаккур изҳор этиш учун келганини айтди.

АҚШ Давлат котиби давлатимиз раҳбарига Президент Жорж Бушнинг мактубини топширди.

«Халқ сўзи» газетаси, 2001 йил. 11 декабр.

* * *

2001 йил 18 декабр куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов БМТ Бош котиби Кофи Аннанга Мурожатнома йўллаб, Афғонистонда юзага келган вазият ва шарт-шароитни ҳисобга олган ҳолда, ҳозирда тўпланиб қолган катта миқдордаги қурул-яроғни йиғиб олиш ва камай-тиришига оид масалаларни ечиш заруриятини баён қилди.

«Халқ сўзи» газетаси, 2001 йил. 22 декабрь.

* * *

Бирлашган Миллатлар Ташкилотида Ўзбекистон Президентининг БМТ Бош Котиби Кофи Аннанга Афғонистонда урушдан кейинги тинч ҳаётни тиклаш борасида Ўзбекис-

тон нуқтаи назари баён этилган ёзма мурожаати ҳужжат сифатида нашр этилди ва тарқатилди.

Кутилганидек, мамлакатимиз раҳбарининг янги ташаббуси ҳам Афғонистонга қурол-яроғ киритишни тақиқлаш, Марказий Осиёда ядро қуролидан холи ҳудуд ташкил этиши каби аввалги ташаббуслари сингари БМТ 56-сессиясида иштирок этаётган кўнгина давлат делегациялари вакилларида том маънода қизиқиш уйғотди ва фикр алмашувларнинг асосий мавзулардан бири бўлди.

Мазкур ташаббуснинг муҳим жиҳати шундаки, у нафақат Афғонистонда тинчликка эришиш, барқарорлик ва хотиржам ҳаёт ўрнатишга, балки минтақавий ва глобал хавфсизлик тизимини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

“Халқ сўзи” газетаси, 2001 йил 24 декабрь

* * *

2001 йил 22 декабр куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов Қашқадарё вилоятига сафари чоғида хорижлик журналистлар учун матбуот анжумани ўтказди. Унда бошқа масалалар қаторида Ўзбекистоннинг Афғонистон муаммосига ва уни ҳал этишининг истиқболларига муносабатини аниқ баён қилди.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг ахборотида баён қилинганидек, мам-

лакатимиз раҳбари Афғонистонда барқарорлик ўрнатиш масалаларига бағишлаб БМТ раҳнамолигида ўтказилган Бонн конференцияси натижаларини маъқуллайди. Айни вақтда Бонн конференцияси мамлакатдаги турли гуруҳларни муро-сага келтириш йўлидаги илк қадам, муҳим сиёсий келишув, Афғонистонда давлат тузилишининг конституциявий асос-ларини яратиш борасидаги жиддий силжиш бўлганини таъ-кидлайди. Шу билан бирга, Афғонистонда тинчлик ва бар-қарорликка эришиш учун аввало узоқ йиллик уруш даво-мида йиғилиб қолган катта миқдордаги қурол-яроғни камайтириш, ички ҳарбий-сиёсий келишмовчиликлар ҳамда халқаро ва минтақавий хавфсизликка таҳдидларнинг олди-ни олиш мақсадида демилитаризация қилинган бетараф мам-лакатни шакллантириш, ҳудудий яхлитлигини сақлаб қол-ган ҳолда минтақавий ва этник хусусиятларини ҳисобга олиб, федератив давлат бўлишининг мақсадга мувофиқлиги таъ-кидланди. Мамлакатда тинчлик ва барқарорликка эришиш, равнақ топтириш йўлида ички кучларни рағбатлантириш мақсадида Афғонистонни тиклаш бўйича донор давлатлар кенгаши томонидан бошқариладиган ягона халқаро жамғар-ма тузиш зарурлиги баён қилинди.

«Халқ сўзи» газетаси, 2001 йил. 25 декабрь.

* * *

2001 йил 27 декабрь куни Тошкентдаги Дўрмон қарорго-ҳида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Тожикистон Республикаси Президенти Имомали Раҳмоновни расмий кутиб олди.

Қароргоҳда Ўзбеки-стон ва Тожикистон Президентларининг тор доирадаги учрашу-ви бўлиб ўтди.

Президентларнинг дўстона мулоқоти чо-ғида асосий эътибор давлатларимиз ўртаси-даги алоқаларни ўзаро манфаатли асосда ҳар

томонлама ривож топтириш, ҳамкорликни янада кенгайтириш масалаларига қаратилди.

Афғонистонда кечаётган ўзгаришлар, минтакавий хавфсизлик, халқаро терроризм билан боғлиқ масалалар батафсил муҳокама қилинди. Таъкидландики, давлатларимиз хавфсизлиги, чегаралар дахлсизлигини таъминлашда икки томон ҳам фаол бўлмоғи керак ва бу борада ўзаро ҳамда БМТ, ЕХХТ каби халқаро ташкилотлар доирасида кўп томонлама самарали ҳамкорлик айна пайтда муҳим вазифа саналади.

«Халқ сўзи» газетаси, 2001 йил 28 декабрь.

* * *

2001 йил 27 декабрь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев, Қирғизистон Президенти Асқар Акаев ва Тожикистон Президенти Имомали Раҳмоновнинг Дўрмон учрашуви бошланди.

Бу галги Тошкент саммити ҳам Ўзбекистон Президенти ташаббуси билан уюштирилди. Ундан кўзланган мақсад икки ва кўп томонлама алоқалар кўламини янада кенгайтириш йўллари излаш билан бирга, 11 сентябр воқеаларидан кейин дунёда юз бераётган ўзгаришларни, бу ўзгаришларнинг минтақамизга кўрсатиши мумкин бўлган таъсирини таҳлил этиш, тегишли хулосалар чиқариш, ўзаро фойдали қарорлар қабул қилишдан иборатдир.

Тўрт мамлакат давлат раҳбарларининг Дўрмон учрашувида кўп томонлама ҳамкорликни ривожлантириш, минтакавий барқарорлик ва хавфсизликни таъминлаш юзасидан фикр алмашилди. 28 декабрь куни Президентлар музокараларни давом эттирдилар.

«Халқ сўзи» газетаси, 2001 йил 29 декабрь.

* * *

2001 йил 28 декабрь куни Дўрмон қароргоҳида Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов ташаббуси билан ўтказилган Тошкент саммити икки томонлама учрашувлардан бошланди.

Такрор айтаман: тинчлик учун, эртанги кунимизнинг осойишта ва ёруғ бўлиши учун барчамиз қатъият билан курашмоғимиз зарур.

Расмий делегацияларнинг кенгайтирилган тартибдаги музокарасида кўп томонлама ҳамкорликни ривожлантириш, минтақада барқарорлик ва хавфсизликни таъминлаш масалалари юзасидан фикр алмашилади.

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг Марказий Осиё Иқтисодий ҳамжамиятини «Марказий Осиё ҳамкорлиги ташкилоти»га айлантириш таклифи бир овоздан маъқулланди.

Музокараларда томонларнинг Афғонистондаги воқеаларга муносабати бир хил

эканлиги таъкидланди. Бу Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг Тошкент баёноти ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов ва Тожикистон Республикаси Президенти И.Ш.Раҳмоновнинг Қўшма баёнотида ўзининг аниқ ифодасини топди.

ЭЪТИРОФ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Афғонистонда тинчликни қарор топтириш, халқаро террор, экстремизм ва наркобизнесга қарши йиллар давомида олиб бораётган қатъиятли саъй-ҳаракатлари аллақачон БМТ Хавфсизлик кенгаши, ЕХХТ, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти каби нуфузли ташкилотлар, давлат арбоблари, сиёсатшунослар томонидан тан олиниб, эътироф этиб келинмоқда.

МУҲТАРАМ ПРЕЗИДЕНТ ЖАНОБЛАРИ!

Ўзбекистоннинг террорчиликка қарши кураш ҳамда Афғонистон халқига инсонпарварлик ёрдами кўрсатишни давом эттираётган саъй-ҳаракатларини юксак қадрлайман...

Биз Афғонистонга инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш борасидаги ҳамкорлигимизни янада мустаҳкамлашдан манфаатдормиз. Сизнинг Термиздаги Дўстлик кўпригини очиш тўғрисидаги қарорингизни маъқуллаймиз ва қўллаб-қувватлаймиз...

Жорж Буш,
АҚШ Президенти

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ
КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноби Олийлари,

БМТ нинг Афғонистонга инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш борасидаги саъй-ҳаракатларини қўллаб-қувватлаётганингиз учун ўзимнинг самимий миннатдорчилигимни изҳор этишга ижозат берсангиз. Мен, фавқулодда зарур бўлган ёрдамни етказиб бериш учун Термиздаги кўприкни очиш тўғрисидаги қарорингиздан айниқса миннатдорман. Хайратонда давом этаётган баржасалар воситасида юк етказиб беришга қўшимча равишда бундан буён биз Афғонистоннинг шимолий қисмидаги ночор туманларга темир йўл ва автомобиль йўллари орқали инсонпарварлик ёрдами етказиб бериш бўйича чора-тадбирларни қўллашимиз мумкин. Олдинда турган ҳафта бу масалада ҳал қилувчи вақт бўлади, негаки биз қиш ойлари учун юз минглаб афғонларга ёрдам беришга интилмоқдамиз.

Шунингдек, 14 декабрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти билан Протокол имзолангани муносабати билан

ҳисобланган терроризмга қарши курашда АҚШга фаол кўмаклашишини маълум қилди. Менинг ватандошларим ва шахсан мен инсонни ларзага солувчи бу дамларда Ўзбекистон халқи томонидан бизга билдирилган чуқур ҳамдардликдан жуда таъсирландик.

*Жон Хёрбст,
АҚШнинг Фавқулодда ва Мухтор элчиси.*

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг Россияга давлат таширифига бағишлаб “Независимая газета” шундай ёзган эди:

Бугун Марказий Осиёда юзага келган жиддий вазият Ўзбекистон Президенти 90-йилларнинг биринчи ярмида катта ташвиш билан қилган башорат нақадар тўғри эканлигини кўрсатмоқда. Ислон Каримов ўша вақтдаёқ Марказий Осиё мамлакатлари хавфсизлиги ва минтақанинг ҳали ёш давлатларида демократик жамият барпо этиш йўлида туғилаётган таҳдидлар хусусида хавотирда эканини яширмаган эди.

Ўзбекистон Президенти биринчилардан бўлиб жамоатчиликни Марказий Осиёга диний экстремизм солаётган хавф ҳақида огоҳлантирган эди.

* * *

Америкада нашр этиладиган “Новое русское слово” газетасининг 1993 йил май сониди Владимир Пильняк “Ўзбекистон: барқарорлик қадр-қиммати” мақоласида шундай ёзган эди:

“Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик кенгаши Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг сиёсий фаолиятига эътибор бериб, беқарорлик давом этаётган кўпгина давлатларнинг раҳбарларини унинг тажрибаси билан таништира ёмон бўлмас эди. Эҳтимолки, Каримов можаро энди қуртак отаётганда уни бартараф этиб, халқаро ҳамдўстликнинг миллиардлаб маблағини тежаб қолаётгандир. Балки у Нобель тинчлик мукофотига номзод қилиб кўрсатишга арзир.

* * *

Агар Ислон Каримовнинг 10 йилдан ортиқ президентлик даври диққат билан таҳлил этилса, уни муболағасиз ўз халқи учун бениҳоя кўп иш қилган, ҳозирги пайтда эса унинг буюк келажақ

йўлини оқилона очиб бераётган замонамизнинг энг ёрқин давлат арбобларидан биридир дейиш ўринли.

М.С.Гафарли, А.Ч.Касаев. "Ривожланишнинг ўзбек модели: тинчлик ва барқарорлик—тараққиёт асоси" китобидан.

* * *

2001 йил 18 октябр куни МДХ ва Болтиқбўйи мамлакатларининг "Евроосиё телефоруми" тўртинчи телевизион фестивали Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовни "Оммавий ахборот воситалари орқали XXI асрнинг Янги хавфи ва таҳдидларига, биринчи навбатда, халқаро террорчилик ва гиёҳванд моддалар тарқатилиши хавфига қарши кураш ғояларини фаол тарғиб қилаётган, яхшилик ва инсонпарварлик ғояларига ҳормай-толмай хизмат қилаётгани учун" махсус дипломи билан мукофотлади.

* * *

Ислом Каримовнинг большевистик ақидапарастлик ва ислом фундаментализмининг ижтимоий тараққиётдаги экстремистик оқимлар сифатида тушуниши жиддий эътиборга ва ққсак баҳога муносибдир.

А.Н.Яковлев, Россия Фанлар академияси академиги.

* * *

Биз Ўзбекистонсиз Афғонистондаги аксилтеррор операцияларида муваффақиятларга эриша олмаган бўлар эдик.

*Ж.Либерман,
АҚШ сенатори.*

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА

Тузувчидан

Бу кўҳна дунё тинч-омонлиги ҳимоясига бел боғлаганлар кўп бўлган ва бўлаётир ҳам.

Ва лекин мустақил давлати биносини барпо этишга эндигина киришган палладаёқ наинки ўз минтақасида, балки курраи заминда тинчлик ҳимоясига отланиш камёб ҳодиса. Устига - устак, ёвуз манфаати рўёби учун жаҳон тинчлиги, равнагини четга суриб қўйишдан тоймайдиган халқаро террор, экстремизм, наркобизнес хавфига шижоат билан қарши туриб, уларнинг олди олинмаса, жаҳонни ларзага соладиган глобал портлагич родини ўйнаши мумкинлигидан башариятни огоҳ қилиш анчайин ҳодиса ҳам эмас. Утган йил 11 сентябр даҳшатлари бу башоратнинг реал ҳақиқатлигини исботлади. Ушбу камёб шижоат ва башоратнинг соҳиби ҳам муҳтарам юртбошимиз ИСЛОМ КАРИМОВ бўлди.

Ҳозирда афғон муаммосининг ечими ҳам тезлашиб қолди. Террорчи гуруҳларни тугатишнинг сиёсий эволюциясида янги давр бошланиб кетди. Халқаро хавфсизлик тизими билан боғлиқ ҳаракатлар кўламида ҳам ижобий ўзгаришлар тобора сезиларли бўлмоқда. Эндиликда афғон муаммосини ҳал қилишга жонбозлик кўрсатаётганлар ҳам кўпайишиб қолди. Барибир, афғон муаммосини халқаро муаммога кўтарган, қатор нуфузли ташкилотлар, йирик давлатлар эътиборини қаратган, БМТ қошида антитерроризм марказини, Афғонистонда тинчлик йўлидаги кўпгина таклифларнинг ташаббускори муҳтарам Президентимиз **ИСЛОМ КАРИМОВ** бўлди.

Бугун бу мамлакатда муваққат ҳукумат иш бошлади. Аммо, афғон заминида ҳақиқий тинч ва барқарор ҳаётни қарор топтириш учун кўпгина муаммоларни ечишга тўғри келади. Қолаверса, афғон муаммоси, унинг ибтидосидан интиҳосигача юз берган воқеалар, ҳолатлар ҳали кўп ва турфа талқин этилажак...

Таъкид жоизки, муҳтарам Президентимиз Ислом Каримовнинг Афғонистонда тинчликни қарор топтириш ва халқаро террор, экстремизм, наркобизнесга қарши саъй-ҳаракатлари катта бир тарихдир. Бу тарих ҳар биримизни тинч ва барқарор ҳаётни қадрлашга, мудом хушёр ва огоҳ бўлишга, турли мафкуравий оқимлар таъсирига тушиб қолмасликка ўргатади. Бу тарих юрт тинчлиги, Ватан равнақи йўлида **собиқ**қадам Юртбошимиздан фахрланишга ўргатади.

Ўрол НОСИРОВ, профессор

3 330000 586110

3542/8

Президент Ислам Каримов:

**АФГОНИСТОНДА
ТИНЧЛИК ВА
ХАВФСИЗЛИК УЧУН**

